

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
М.П. ДРАГОМАНОВА**

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СЕМІНАР
ПРОБЛЕМА ІДЕНТИЧНОСТІ В ХХІ СТОЛІТТІ
(15 жовтня 2020 року)**

Київ – 2020

УДК 101

Проблема ідентичності в ХХІ столітті. Збірник наукових праць студентів, аспірантів на викладачів. 15 жовтня 2020 р. – Київ, 2020.– 97 с.

Збірник наукових праць студентів, аспірантів на викладачів укладено за матеріалами науково-методичного семінару «Проблема ідентичності в ХХІ столітті», який відбувся онлайн 15 жовтня 2020 року на базі Національного університету біоресурсів і природокористування України. До збірника включено праці, які відображають різноманітні аспекти наріжної в умовах сьогодення проблеми ідентичності.

Рекомендовано вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів та природокористування України (протокол № 2 від 22 жовтня 2020 року).

Редакційна колегія: Шинкарук В. Д., д-р філол. наук, проф.(голова); Мозгова Н.Г., д. філос. наук, проф., (заступник голови ред. колегії); Дойчик М.В., д. філос. наук, проф., Савицька І.М., канд. філос. наук, Гоян І.М., д. філос. наук, проф., Сторожук С.В., д-р філос. наук, проф.; Максюта М. Є., д-р філос. наук, проф., Шкіль С.О. д-р філос. наук, Харченко С.В. д. філол. наук, проф., Рудик Я. М. канд. пед. наук, доц., канд. філос. наук, доц., Данилова Т.В., канд. філос. наук, доц.; Матвієнко І.С., канд. філос. наук.

Тези подано в авторській редакції. Автори тез відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, посилання на них та інших відомостей. Передрукувати опубліковані матеріали в збірнику наукових праць дозволяється тільки за згодою авторів.

© НУБіП України, 2020

© Автори, 2020

ЗМІСТ

Холоша Тамара ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ПОСЛАННІ «І МЕРТВИМ, І ЖИВИМ ...» ТАРАСА ШЕВЧЕНКА	6
Гонтар Василь ІДЕНТИФІКАЦІЯ «ІДЕНТИЧНОСТІ» ЯК ПЕРЕДУМОВА САМОВИЗНАЧЕННЯ ЧЕРЕЗ НЕЇ	8
Литовченко Ірина РОЗМИВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ ВНАСЛІДОК РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	11
Шульга Максим КРИЗА ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	13
Шеховцова Вікторія ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЕКОНОМІКИ	14
Гончарова Катерина КОЛЕКТИВНА ПАМ'ЯТЬ: СПРОБА КОМПАРАТИВНОГО АНАЛІЗУ УКРАЇНСЬКОЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ КОММЕМОРАЦІЇ	17
Крагель Каріна РЕАЛЬНІСТЬ ЧИ УЯВНІСТЬ МІФУ: ПАРАДИГМА ЗНАННЯ ЧИ ВІРИ	19
Пунтусов Ілля КРИЗОВІ СТАНИ СУСПІЛЬСТВА ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ	21
Косюхно Юлія ЛЮДИНА В СУЧАСНОМУ МІСТІ	22
Гордєєва Ірина ПРОБЛЕМА ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У СУЧАСНОМУ СВІТІ ..	23
Трашутін Олександр ЩО РОБИТЬ ЛЮДИНУ ЛЮДИНОЮ	25
Соколова Олександра УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ: СВІТОГЛЯДОВО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ СИНТЕЗ ПРАВОСЛАВНО-АНТРОПОЛОГІЧНИХ ІДЕЙ В СОЦІАЛЬНІЙ ФІЛОСОФІЇ ПАМ'ЯТИ ЮРКЕВИЧА	27
Мазур Вікторія «ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ БІОЛОГІЇ» ЯК НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА: ДО ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДОГО НАУКОВЦЯ	29
Тимошенко Ольга НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ	31
Бабенко Михайло ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ МІСТІ	33
Коржов Данило ЯК МЕРЕЖА ЗМІНЮЄ СОЦІУМ	35
Михайлик Катерина ФЕНОМЕН ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	37
Матвієнко Ірина ДЕЯКІ ЗАУВАЖЕННЯ ЩОДО МОВНОГО ПИТАННЯ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	37
Безпалій Сергій ПІДНЕСЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ДУХУ НА ТЛІ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ	40
Зах Вадим МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ: УКРАЇНА ЯК ПЕРСПЕКТИВНА КРАЇНА	40
Таран Анатолій ДИДАКТИЧНА СКЛАДОВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ Г.С.СКОВОРОДИ	41
Коваль Роман ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	42

Коротич Юлія УКРАЇНА ПОЧИНАЄТЬСЯ З ТЕБЕ.....	43
Касаткін Максим СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	44
Хоменко Андрій РЕВОЛЮЦІЙНІ ЗМІНИ В УКРАЇНІ	45
Бабуркін Володимир УКРАЇНСЬКА МОВА: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ	46
Кавуненко Іван УКРАЇНА: СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ	47
Мінакова Елізавета СКЛАДНІ ЧАСИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	48
Демеркова Анастасія СВІТОГЛЯД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ	49
Макаров Олександр Е. ТОФФЛЕР: ВИТОКИ СЕКСУАЛЬНОГО РОЗКОЛУ.....	51
Кабанець Андрій НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: СУТНІСТЬ ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ.....	53
Парчук Ірина ФЕНОМЕН ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	55
Кім Катерина, Завадська Анастасія МОВНІ ПРОЦЕСИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА МОЖЛИВІСТЬ ІДЕНТИФІКАЦІЇ	57
Пономаренко Валентина ПОКОЛІННЯ Z – УНІКАЛЬНИЙ СЕРЕД ОДНАКОВИХ.....	58
Фасольняк Маргарита THE PROBLEM OF INDIVIDUALITY IN THE CONCEPT OF IDENTITY	59
Петухова Аліна THE CONCEPT OF RELIGION IN THE CONCEPT OF IDENTITY	61
Zaiets Kateryna RELIGION AS A FACTOR OF IDENTITY FORMATION.....	62
Іліна Alina, Lavryniuk Kateryna HUMAN IDENTITY IN AN AGE OF UNCERTAINTY	64
Москалюк Арсеній ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК СФЕРА САКРАЛЬНОГО.....	65
Граудул Олександра ВПЛИВ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	66
Пазій Олександра НАЦІОНАЛЬНА ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМА МОВИ ...	68
Вовк Анатолій КОНЦЕПЦІЯ СВІТОГЛЯДУ В РОБОТАХ В. ШИНКАРУКА	69
Дяченко Владислав МАСОВА КУЛЬТУРА ТА ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ	71
Власюк Станіслава БОДІПОЗИТИВ ЯК НЕОДМІННА СКЛАДОВА ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	72
Гоян І.М., Сторожук С.В. ГЕНДЕРНА ІДЕОЛОГІЯ: ЗВІЛЬНЕННЯ ЛЮДИНИ ЧИ РУЙНУВАННЯ КУЛЬТУРИ?	74
Поета Тихон ДО ПРОБЛЕМИ КОНФОРМІЗМУ І НОНКОФОРМІЗМУ	76
Андріяш Віталій ЛЮДИНА ЯК УНІКАЛЬНЕ ТВОРІННЯ ВСЕСВІТУ.....	77
Айвенко Ірина ПРАЦЯ ЯК МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ ЛЮДИН.....	80
Білінський Віктор _УПОДІБНЕННЯ БОГОВІ ЯК ШЛЯХ ВІДНОВЛЕННЯ ГІДНОСТІ ЛЮДИНИ: ФІЛОСОФСЬКО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ДОСВІД АВРЕЛІЯ АВГУСТИНА	82

Бажанський Дмитро ВПЛИВ УПРАВЛІНСЬКИХ КОНЦЕПТІВ АБРАХАМА МАСЛОУ НА СУЧАСНІ УЯВЛЕННЯ ПРО ГЕНДЕРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ.....	84
Будз Андрій ІДЕНТИЧНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ У КОНТЕКСТІ СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ.....	86
Міщук Діана МІРА ТОТОЖНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ТА ІДЕНТИЧНОСТІ ЛЮДИНИ.....	87
Матвійчук Тарас МОВА ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У СУЧАСНОМУ СВІТІ: КРІЗЬ ПРИЗМУ МЕТОДОЛОГІЇ Л. ВІТГЕНШТАЙНА.....	89
Макарук Катерина ГЕНДЕРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ТА ГІДНІСТЬ ЛЮДИНИ.....	90
Мацап`як Ольга МОЖЛИВІСТЬ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТОТОЖНОСТІ І НЕПЕРЕРВНОСТІ ЛЮДСЬКОГО Я В СУЧАСНОМУ СВІТІ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ДОСВІД АРТУРА ШОПЕНГАУЕРА.....	93
Кривда Наталія РЕІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІСТОРИЧНОГО ДОСВІДУ У ВИРІШЕННІ МОВНОГО ПИТАННЯ ЯК ОДНА З ВАЖЛИВИХ НАВИЧОК УКРАЇНСЬКИХ ГУМАНІТАРІЇВ.....	95

Холоша Тамара
аспірантка факультету
філософії та суспільствознавства
Національного педагогічного
університету ім. М.П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Мозгова Наталія Григорівна,
доктор філософських наук, професор

ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ПОСЛАННІ «І МЕРТВИМ, І ЖИВИМ ...» ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Для українців проблема національної ідентичності була актуальною в різні часи, з огляду на які сьогодні вона потребує скоріше модернізації, аніж повного оновлення.

Так, наприклад, у суспільно-політичній боротьбі та ідейних процесах другої третини 19 ст. значну роль відігравало таке широке й різнохарактерне явище як панславізм та споріднене з ним російське й українське слов'янофільство[1, с. 351].

Панславізм як культурно-політична течія сформувалась напр. 18 – поч. 19 ст. в європейських державах, населених слов'янськими народами, більшість з яких були поневолені. Представники освічених кіл західних і південних слов'ян Л.Гай (хорват), Й.Добровський (чех), В.Караджич (серб), Я.Коллар, П.Шафарик (словаки) та ін. проголошували ідею потреби політичного об'єднання на основі етнічної, культурної та мовної спільності.

Ідеї панславізму сприяли зародженню в Російській імперії слов'янофільства, представники якого – О.С.Хом'яков, брати І.В. та П.В. Киреевські, І.С. та К.С. Аксакови, Ю.Ф.Самарін, О.І.Кошелєв, Д.І.Беляєв та ін., ідеалізуючи все російське, протиставляли історичний розвиток Росії Заходу, православ'я – католицизмові, звичаї московської допетровської доби – європейським традиціям та ін. Слов'янофіли були прихильниками державного і національного централізму Російської імперії та переконували, що Росія повинна очолити й керувати всіма слов'янськими народами. На протигагу слов'янофілам виступали «західники» (О.І.Герцен, М.П.Огарьов, С.П.Боткін, К.Д.Кавелін, І.С.Тургенєв та ін.), які обстоювали необхідність Росії в західно-європейському шляху розвитку суспільного устрою, цивільного життя, освіти, культури, заперечували феодально-кріпосницькі порядки в економіці, вимагали реформ і вважали, що можливе встановлення буржуазно-демократичного ладу мирним шляхом – за допомогою освіти та пропаганди сформуванню громадську думку, що змушуватиме монархію здійснювати реформи.

Ідеї панславізму та слов'янофільства поширились і в Україні, помітний їх вплив і на програму Кирило-Мефодіївського братства, що виникло наприкінці 1845 р. в Києві. У програмі братства його засновники –В. Білозерський, М.Гулак, П.Куліш, М.Костомаров, О.Навроцький та ін. – своєю метою визначили:

- пробудження національної самосвідомості українського народу через освіту в національному та християнсько-євангельському дусі;
- ліквідація кріпацтва й запровадження демократичних свобод;
- створення федерації (власне конфедерації) рівних слов'янських народів[2, с. 475].

Необхідно відзначити, що політичні концепції кирило-мефодіївців були набагато демократичніші, ніж ідеї слов'янофілів, котрі болючі питання автономії українського та польського народів не розглядали позитивно.

Т.Шевченко щодо слов'янського відродження мав своє власне бачення і воно по-різному розкривалося в багатьох його творах.

До цих питань поет звертався з позицій становища покріпаченого народу, поневоленої України. У слов'янстві шукав спільника по нещастю та в пошуках шляху відродження. Біль неволі України в нього паралельний із вболіванням за інші поневолені народи, а думка про визволення й відродження України – співзвучна з думкою про спільну боротьбу й братання всіх слов'ян. Саме в цьому в Шевченка бачимо і подібне і відмінне з прихильниками «слов'янської взаємності», з панславістами й слов'янофілами. «Подібне – в пов'язанні долі свого народу з долею інших слов'ян, відмінне – в характері цього пов'язання та в самому ідеалі слов'янського співжиття»[1, с. 370]. Поділяючи загальне захоплення ідеями Коллара і Шафарика, Шевченко слов'янське відродження пов'язував із національним та соціальним відродженням України.

Найбільш виразно ці думки проявились у творах періоду «Трьох літ», що мали безперечний вплив на програмові документи Кирило-Мефодіївського братства – «Єретик», «Великий льох», «Кавказ», послання «І мертвим, і живим...» та ін. Ці твори – усвідомлення суті трагедії України в суспільно-політичному, національному, релігійному, морально-етичному вимірах. Заглиблюючись в минуле України, поет не ідеалізує минувшину, не втішається ілюзіями повернення втраченого. Його погляд раціональніший, поет «заглиблюється в минуле України, болісно шукаючи ті зламні моменти, що призвели до повної втрати самостійності й перетворення на колонію»[2, с. 292].

В посланні «І мертвим, і живим...» Шевченко своє гостре викриття фальшивої ідеалізації минулим України, надто гетьманства, якраз і розгортає в контексті загальної слов'янофільської моди. Він звертається до українського (малоросійського) слов'янофільства, до вченого і ліберального панства, що палко переймалося далекими братами, а власного народу не хотіло помічати.

Особливо Шевченко обурюється, що патріоти слов'янства зневажають рідну українську мову:

*І Коллара читаєте
З усієї сили,
І Шафарика, І Ганка,
І в слав'янофіли
Так і претесь... і всі мови
Слав'янського люду –
Всі знаєте. А свої
Дастьбі... Колись будем
І по-своєму глаголять... [4, с. 122]*

Шевченко відразу зауважив у слов'янофільстві тенденцію вилучати український народ зі слов'янської сім'ї, розчиняти цю рівноправну національну одиницю в «общерусскости», узурпувати українську історію, культуру, землю[1, с. 375]:

*...Подивіться лишень добре,
Прочитайте знову
Тую славу.
Та читайте
Од слова до слова,
Не минайте ані титли,
Ніже тії коми,
Все розберіть...
Та й спитайте
Тойді себе: що ми?..
Чий сини? Яких батьків? [4, с. 122].*

Шевченко недаремно переймався питанням чи належить Україні її історія. Бо від цього залежало її майбутнє. І цілеспрямовано закликав до вивчення власної історії, мови, культурних традицій, до самостійного думання, підготовленого справжньою освітою, - як альтернативу поверховій моді того ж таки псевдопатріотизму і слов'янофільства:

*Як би ви вчилися так, як треба,
То й мудрість би була своя.
А то заліжете на небо:
«І ми, не ми, і я не я...»*

.....
*Німець скаже: «Ви моголи».
«Моголи! Моголи!»
Золотою Тамерлана
Онучата голі.
Німець скаже: «Ви слав'яне».
«Слав'яне! Слав'яне!»
Славних прадідів великих
Правнуки погані!»[4, с. 122]*

Варто чітко усвідомлювати, що говорячи в посланні про «свою мудрість» і «свою правду», Шевченко аж ніяк не пропагував відособленість українців від світової цивілізації та загальнолюдських понять. Навпаки, він наголошує на рівноправній причетності кожного народу до світу людства, і українського з його «волею і правдою в своїй хаті» зокрема[1, с. 381]. У знаменитому поетичному афоризмі:

*Не дуріте самі себе,
Учітесь, читайте,
І чужому навчайтесь,
Й свого не цурайтесь –*

поет виходив із загальнолюдської міри і жив загальнолюдським ідеалом у всьому і прагнув, щоб українці, як і інші слов'яни, стали врівень з усіма народами. Відродження і визволення слов'янських народів, їх добровільне об'єднання він не пов'язував із гегемонією слов'янства або з його якоюсь особливою місією в світі. Його прагненням було ідентифікувати український народ і його право на «свою волю», тобто свою державу і свій закон.

У 21 ст., як і в 19 ст., Україна знову шукає свої шляхи подальшого розвитку та визначається зі своєю ідентичністю. Вважаємо, що ідеї, проголошені Шевченком у творі «І мертвим, і живим і ненарожденним землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє», і сьогодні не втрачають своєї актуальності.

Список використаної літератури

1. Дзюба І. М. Тарас Шевченко. Життя і творчість. – 2-ге вид., доопрац. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 718 с.
2. Івакін Ю.О., Смілянська В.Л. Тарас Шевченко//Історія української літератури ХІХ століття: у 2 кн. Кн.1/За ред. акад. М.Г.Жулинського. – К.: Либідь, 2005. – С. 474 – 524.
3. Лісовий В. Ідентичність//Філософський енциклопедичний словник/В.І.Шинкарук (гол. редкол.) та ін. – Київ: Інститут філософії ім. Г. Сковороди НАН України: Абрис, 2002. – С. 235 – 236.
4. Шевченко Т. Усі твори в одному томі. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. – 824 с.
5. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: навчальний посібник. – К.: Україна, 2001. – 512 с.

Гонтар Василь,
*аспірант кафедри філософії,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

ІДЕНТИФІКАЦІЯ «ІДЕНТИЧНОСТІ» ЯК ПЕРЕДУМОВА САМОВИЗНАЧЕННЯ ЧЕРЕЗ НЕЇ

Перш ніж задаватися питаннями, які пов'язані з проблемою ідентичності, не буде зайвим ідентифікувати саму ідентичність як концепт. Тобто звернути увагу на те, як саме ми використовуємо слово «ідентичність» і словосполучення «проблема ідентичності». Якщо оглянути усі корпуси рецензованої літератури, у яких фігурує термін «ідентичність» і відстежити усі прецеденти його публічного вживання, то ми зможемо переконалися, що слово «ідентичність» трансдискурсивне, тобто його застосовують до об'єктів із абсолютно різних онтологічних класів.

Так у класичному філософському значенні ідентичність є відношенням тотожності об'єкта до самого себе, а проблемою ідентичності є реідентифікація. І якщо ми вже домовились вичленити із реальності деякий об'єкт як самостійну онтологічну одиницю, то під реідентифікацією ми розуміємо концептуальний опис способу, у який об'єкт залишатися тим же самим в умовах різноманітних внутрішніх і зовнішніх змін, і в залежності від позиції ми обираємо субстанціюючі властивості, онтологічну модальність та онтологічний клас для нього, або відказуємо в існуванні таких властивостей та визнаємо об'єкт неможливим чи неіснуючим. Термін «ідентичність» спочатку використовується у філософських схоластичних працях, що присвячені онтології, теології та метафізиці, але із ходом історії термін транспонувався у самі різноманітні дискурси. Про це пише І. В. Лисак у статті «Ідентичність: сутність терміну та історія його формування» (2017): *Як відомо, поняття «ідентичність» (англ. identity) походить від латинського кореня «idem», що означає «те ж саме». У цьому первинному сенсі воно використовувалося мислителями Давнини і Середньовіччя, які з'ясували, що робить будь-яку річ саме цією річчю, відмінною від інших. Ідентичність означала властивість речей залишатися тими ж самими, залишаючи свою сутність, свою специфіку при всіх змінах і перетвореннях. У перекладах поняття «ідентичність», як правило, замінювалося словом «тотожність». Поступово термін «ідентичність» починає використовуватися для характеристики вже не буття речей, неживих предметів, а для позначення одиничного людського існування, буття особистості, її «самості», набуваючи значення «самототожності» або «особистісної тотожності». Вважається, що раніше інших проблему «особистісної тотожності» починає осмислювати англійський педагог і філософ Дж. Лок. У роботі «Experience of human understanding» Дж. Лока є глава «Про тотожність і відмінності», у якій він аналізує і переосмислює існуючі концепції тотожності. [1, С.130-131]*

Після Лока стало популярним переосмислення зони застосовності поняття «ідентичність», і багато гуманітарних дослідників почали використовувати цей термін ні в технічному філософському (меріологічному чи логіко-онтологічному) сенсі, а в антропологічному, тобто застосовно до проблематики людей і відносин між ними. Це припало на модерново-просвітницький період лібералізації суспільства, коли антропологічні уявлення конструювалися на засадах суб'єктної людської раціональності і рівності людей, – саме цей соціоантропологічний міф привів до концентрації на ідентичності як на проблематиці, в першу чергу, людей та відносин між ними. З цього періоду масово почали з'являтися психологічні, соціологічні, антропологічні, культурологічні, цивілізаційні, політичні, а згодом (у ХХ-ХХІ ст.) і гендерні моделі ідентичності, з якими і асоціюється слово «ідентичність» у масовій свідомості. «Ідентичність» ж у початковому сенсі цього терміну, як онтологічний підхід до існування речей у світі не була відома більшості людей ні у давні часи, коли майже усі прошарки населення були безграмотними, невідома вона у цьому сенсі і зараз, оскільки більшість людей незацікавлені у серйозних інтелектуальних дослідженнях. Багато відомих дослідників у ХХ столітті займалися розробкою власних уявлень про ідентичність, серед них можна виділити Г. Зімеля, Д. Міда, Ч. Кулі, Е.Гофмана, П. Бергера, З. Фрейда, К.Ясперса, Е. Еріксона, П.Рікера та інших. Вже з середини ХХ ст. актуальною стала нова концептуальна оптика у дослідженні людської ідентичності – гендерний підхід до ідентичності, у фреймворкці якого працювали Г. Джонсон, У. Мастерс, А.Комфорт, Е.

Іглі, К. Хорні, Т. Бендас, Н. Ходороу, С.Бем, Е. Маккобі, К. Джаклін, І.Кон, Л. Кольберг, Ш. Берн, тощо. [2]

У сучасному світі людина «закинута» (гайдегеровський термін – нім. *Geworfenheit*) в існування, можна сказати, через «інтерсекціональну сітку ідентичності». Тобто з самого народження людина постає перед суспільством як сума перетину різних групових ідентичностей, а по мірі дорослішання вони лише множаться: статевая, расова, сексуальна, локально-географічна (регіональна), національна, релігійна, політична, цивілізаційна, культурна, професійна ідентичності – вони, в кінцеву результаті, і конституують нашу особистість у соціальному сприйнятті оточуючих. Але існують безліч дослідницьких фокусів, концептуальних схем і підходів, які повністю протирічають один одному або зовсім не перетинаються, однак це зовсім неважливо. Бо коли відбуваються якісь історичні переломні події або прості помірні зміни, то і політики, і лідери думок, і звичайні люди без проблем використовують поняття «ідентичність». У них усіх можуть бути будь-які власні уявлення про те, чим є ідентичність, або не бути взагалі ніяких. Але це не заважає людям успішно комікувати – це дуже гарно, на нашу думку, пояснюється ідеями Вітгенштайна із «Філософських досліджень» [3]. Вітгенштайн пише про поняття «гра», він наводить наступний приклад: діти можуть не домовлятися про правила гри з м'ячем, і якщо спитати кожного з них, то кожен назве різні правила, які, як кожен з них покладає, притаманні грі, або зовсім не назве, але гра в м'яча, незважаючи на це, продовжується без проблем. Так і з використанням слів і термінів – лінгвістична комунікація відбувається без проблем, навіть коли люди по різному розуміють концепти або не розуміють зовсім, а просто повторюють те, що вони почули раніше. Але хоча на вдалість комунікації не впливає рівень розуміння слів, на особистий життєвий успіх рівень поглибленості розуміння слів впливає ще й як. Умовно можна виділити 3 рівня глибини розуміння ідентичності:

– **дорефлексивний** – людина-комунікативний акт – він доступний усім людям, які є носіями певної мови, і стосується інтуїтивного використання термінів і слів, що використовуються для опису самоідентифікації, він не потребує концептуалізації і внутрішнього узгодження.

– **теоритично-антропологічний** – людина 1) як внутрішня структура і 2) елемент суспільства – він доступний спеціалістам-гуманітаристам: соціологам, антропологам, психологам, культурологам, політологам, гендерним дослідникам та іншим типам ідеологів, які намагаються корегувати уявлення **дорефлексивного рівня** через пропагування свої уявлень населенню.

– **фундаментальний метафізичний** – людина-світоустрій – цей найбільш абстрактний рівень доступний філософам, які займаються фундаментальною категоризацією речей, тому при володінні ним можна бачити протиріччя не тільки у **дорефлексивному рівні**, але і у **теоритично-антропологічному**. Важливо усвідомлювати, що чим глибшим буде рівень розуміння того, чим є *ідентичність* і що таке *ідентифікація*, тим більш вірогідним буде шанс отримати у житті ще щось окрім формального належення до колективних групових ідентичностей, які і так по дефолту дані усім. Перед тим як ідентифікувати себе, тобто розставляти ієрархічну пріоритетність даних історичним контекстом групових ідентичностей, спершу треба ідентифікувати сам концепт ідентичності, зрозуміти генеалогію терміну, те, як він використовується і те, наскільки люди, які вживають це слово, компетентні та розумні, тобто наскільки лідери думок, публічні інтелектуали, які продають різні групові ідентичності населенню, дають якісний товар, і наскільки буде вигідно підвищувати групову ідентичність, яку вони пропагують, в особистісному рейтингу ієрархії групових ідентичностей. Бо ідентичності, вони не цінні самі по собі, ми всі при народженні отримуємо ідентифікаційні номери і по факту народження нам видається низка ідентичностей різних рівнів, і від того, як ми вистроїмо пріоритет ідентичностей залежить наш життєвий успіх. *Пріоритет ідентичностей* – це відповідь на питання: хто я у першу чергу, хто у другу, хто у третю, інтересам якої колективної групи я віддам перевагу, коли інтереси двох груп колективних ідентичностей

до яких я належу зіштовхнуться між собою у протиріччі? І від пропрацьованості відповідей на ці питання залежить наша самореалізація. А самореалізація і успіх – це ефективність у залишенні спадщини після смерті, спадщини генетичної (у вигляді дітей), інформаційної (у вигляді ідей, творів, досягнень), матеріальної (у вигляді структури, яка буде функціонувати багато десятків або сотень років – будь-то транснаціональний бізнес чи географічно-політична одиниця на кшталт держави). Гарні пріоритети ідентичності це такі, які дають ще щось окрім самої ідентифікації, а погані це такі, з якими ти проживаєш життя і у кінці розумієш, що крім формального належання до групи, крім самих ідентичностей у тебе нічого і немає. Тому вкрай важливо ідентифікувати сам концепт ідентичності, навчитися працювати з ним на різних рівнях і тільки тоді вдало та успішно ідентифікувати себе.

Список використаної літератури:

1. Лысак И.В., *Идентичность: сущность термина и история его формирования 2017* // Вестн. Том. гос. ун-та. Философия. Социология. Политология. С.130-131.
2. Донець А.А., *Особливості формування гендерної ідентичності особистості у підлітковому віці* // Київський університет імені Бориса Грінченка «Молодий вчений», № 7(10), 2014 р.
3. Ludwig Wittgenstein., *Tractatus logico-philosophicus philosophische untersuchungen*. Пер. з німецької - Є. Попович // Київ «Основи», 1995.

Литовченко Ірина,
студентка факультету землевпорядкування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
Д.-р. філос. наук, проф.

РОЗМИВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ ВНАСЛІДОК РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

На сьогодні, весь світ повністю поглинутий інформаційними технологіями. Людство не може уявити своє життя без них, адже вони ввібрали всі сфери. Комп'ютеризація дійсно спрощує певну роботу працівників, на ній тримаються всі данні приватних та державних фірм-виробників, підприємств, банків тощо. Вона покладає творчі начала, дає розвинути себе як особистість. Проте ми навіть не замислюємось, що наша ідентичність унаслідок глобалізації мало-помалу зникає.

Поняття «ідентичність» є загально прийнятним результатом ідентифікації, в основі якого лежать механізми порівнянь себе поміж інших, зрівнянні. Це відчуття своєї власної гідності, унікальності, індивідуальності у відношенні до інших людей. Вона з'являється ще з народження та триває впродовж нашого життя. Формування ідентичності являється досить складним процесом, тому що все те, що оточує людину з перших її днів впливає на її майбутній характер, на поставлення життєвих цілей, вчинках .

Наше виховання, звички, навички, традиції, яких ми дотримуємось можуть бути сталими, але цього не скажеш щодо світогляду, сприйнятті інформації з соціуму, дії в деяких ситуаціях. Вони змінюються під час нашого життя. Адже на них впливають деякі фактори: період навчання в шкільних, вищих навчальних закладах, сфера праці, ставлення колег, друзів та рідних до людини. Навіть комплементи чи критика по- різному сприймається нами.

Саме період глобалізації інформаційних технологій є яскравим прикладом масштабного впливу на людську ідентичність. Комп'ютеризація відділила нас деякою мірою від природнього, справжнього. Віртуальний світ здається нам більш комфортним, близьким до того, який ми мріяли, а онлайн спілкування надає нам більше рішучості. Сучасна людина ставить для себе нові цінності, не схожі з тими, які були в минулому столітті.

Кожен може створити свій власний віртуальний світ, який поповнює його своїми почуттями, сенсом, характеристиками, ознаками тощо. Джарон Ленъеза, наприклад, розглядав віртуальну реальність у якості мультимедійної імітації реалістичного і видуманого середовища, яке занурюється і з яким взаємодіє людина. А ось у працях Ф. Хеміта, А. Крокера та інших досліджувалась концепція віртуальної реальності як складного імітаційного простору, який не має власної онтологічної сутності, але здійснює вплив на всі сфери людської діяльності.

Людина в свою чергу перетворюється на соціативну особистість. Вона дещо відрізняється від справжньої, природньої. В неї є своя роль в даному просторі. Виникає гостре виявлення конкурентності, гоніння за престижем, не змога мислити самостійно. Не дарма інформаційна війна є найнебезпечнішою з усіх війн. Саме в мережі Інтернету дуже багато розвивається нетолерантності, расизму, насилля і т. д. Складається така ситуація – чим ти більше працюєш на себе й будь-якими способами привертаєш увагу оточення, тим більше воно буде тягнутись до тебе. Тобто одна людина плідно розвиває своє «Я», а решта просто намагаються бути сходим, що призводить до зникнення особистості та індивідуальності.

Усі, хто якимсь чином, хоч якось зв'язаний з соціальною мережею перетворюються на масу, яка втрачає впевненість, своєрідність, культуру, саморозвиток. На це Г. Лебон говорив, що масова душа ототожнюється з душею примітивних людей, які ставлять ідеальне вище реального. Соціативні особистості підвладні своїм почуттям, імпульсивності, не зможуть висловити свою думку, аналогічності та не контролю самого себе.

Проблема втрати людської ідентичності досить актуальна, яка потребує рішучих дій з боку всього населення нашої планети. Оскільки наявність кризи у виявленні себе як індивіда, ці своїм мисленням, самовираженням, знаходженням самостійно вірних рішень призведе до того, що все населення перетвориться на «сіру масу», яке не здатне до формування розвитку наступних поколінь.

Список використаної літератури

1. Воропаєва В. Г. Проблема кризи ідентичності в умовах глобалізації та інформаційного суспільства / В. Г. Воропаєва // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. - 2011. - Вип. 46. - С. 84-95.
2. Сторожук С.В., Гоян І.М. Вплив віртуальної реальності на самоактуалізацію тинейджерів: антропологічний вимір. Антропологічні виміри філософських досліджень. № 9. Дніпропетровськ, 2016 С. 17-28.
3. Федик О.В., Сторожук С.В., Гоян И.Н. Мироззренческие истоки содержательных противоречий идеи достоинства. Социальное воспитание. 2019. №1. С. 4-14.

Шульга Максим Валерійович

студент факультету філософії та суспільствознавства,

Національний педагогічний університет

ім. М. П. Драгоманова

(м. Київ, Україна)

Науковий керівник –

Гончаренко Катерина Сергіївна,

канд. філос. наук, доцент

КРИЗА ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

З-поміж важливих питань, які потребують розгляду сучасним демократичним українським суспільством постає питання подолання кризи представницької демократії. Демократія на теренах України, на жаль, більш походить на фантом, що унеможливує становлення суспільної свідомості за принципами розвинених демократій. Загалом, це одна з провідних тем у контексті філософського політичного дискурсу ХХІ ст. Як показує аналітика численних полемік щодо можливості ідеального механізму демократії, насамперед варто зважати на різноманіття форм демократичного урядування як ідеї у політичній практиці, а з цього можна зробити висновок, що рефлексивна самокритика є невід'ємною складовою демократії. Сама природа цієї політичної форми вкорінена у постійному переосмисленні себе через динаміку процесів суспільної життєдіяльності. Феномен народовладдя, який постулює демократична форма правління, визначає логіку її сенсу як процес або прагнення, а не як певний стан чи порядок. Адже ще Арістотель стверджував, що «всяка держава є певне об'єднання, а будь-яке об'єднання утворюється для певного щастя, тож вочевидь усі об'єднання прямують у своїй діяльності до певного щастя... Саме воно (об'єднання) називається державою або політичним об'єднанням» [1].

З огляду на зазначене, не слід розуміти демократичне суспільство лише як форму колективності, хоча саме такого розуміння притримується більшість республіканських моделей. Суспільство що здійснює владу в режимі самоврядування волею самої спільноти не є достатнім критерієм демократії. Вочевидь, демократичне суспільство – це не просто більшість, а самодостатня ідентичність, форма свідомості через яку кожна людина продукує власну життєдіяльність. «А хто в силу своєї природи, не внаслідок певних обставин, живе поза державою, - той в розумовому відношенні надлюдина, або нелюд» [1]. Суспільство для кожного окремого індивіда є необхідною умовою його людяності.

Одним із джерел кризи демократії є тиск чужорідних соціальних сил, які перетворюють систему на далеку від демократичних засад. Яскравим прикладом слугує тоталітарний виклик демократії у ХХст. «Режими стали тоталітарними не внаслідок поступового розвитку, а через прагнення докорінно змінити існуючий порядок відповідно до своєї ідеології. Револьюційні партії мають загальні риси, які призводять до тоталітаризму, - масштабність амбіцій, радикальність позицій та використання крайніх засобів» [2]. У наш час кризу демократії у соціально-філософському дискурсі пояснюють через критику її основних принципів, вбачаючи у ній диктат більшості – форму панування, у якій існування особистих свобод неможливе взагалі. Насправді, така думка тяжіє до публіцистичної кон'юнктури та є за логікою є безмістовною. Але її популярність вказує на гостроту кола проблем, що їх переживає сучасна демократія. Відповідаючи на таку критику, зазначимо, що свобода, будучи онтологічною формою існування, не обмежується формальними правилами. Реалізація свободи відбувається у кожній соціальній дії, а кожна соціальна дія є проявом свободи. Таким чином, можливість реалізації свободи не виступає як проста ознака демократії, вона існує настільки, наскільки виявляє себе у кожній конкретній соціальній дії [3]. За аналогією: кмітливість – не константна ознака людини; людина кмітлива настільки, наскільки вона підтверджує це у розв'язанні певних задач.

Демократія, як будь-яка форма організації державної влади, викладає власні цінності політичної спільноти. Такі цінності формують національну ідентичність. Зв'язок між цінностями та ідентичністю обумовлений існуванням національної колективності, адже жодна колективність не є випадковою. Так, існування політичного суспільства (з власними цінностями) передбачає визнання його ідентичності та потребує визнання відмінності від іншого.

Оскільки саме поняття «національна ідентичність» знаходиться у хаосі дефініцій та широко використовується як інструмент спекуляцій, то винесемо його визначення за дужки.

Отже, кожна національна ідентичність визначається власними цінностями, в свою чергу руйнування цих цінностей порушує політичний процес і, як наслідок, сам процес демократії. Ствердження власної ідентичності та захист національних цінностей є необхідною умовою існування демократичної держави. Лише усвідомлення своєї національної ідентичності створює можливості для діалогу з іншими ідентичностями [4].

Сучасна криза демократичного суспільства – це криза демократичних цінностей. Парадокс: з одного боку – руйнування каскаду загальних цінностей на користь індивідуалізму, просування множинної ідентичності, що в свою чергу суперечить формуванню будь-якого загального інтересу; з іншого боку – світова тенденція глобалізації, створення міжнародних інституцій (ЄС) що примусово нав'язують наднаціональні цінності, які можуть суперечити з цінностям національним.

Підсумовуючи, політичне суспільство визначається його загальними цінностями, а демократія не може існувати поза політичним суспільством. Перш за все, слід звернути увагу саме на питання що стосуються безпосередньо національних цінностей, повернути вектор рефлексії за для подолання кризи та створення дійсно демократичного суспільства.

Список використаної літератури:

1. Арістотель. Політика / Пер. з давньогрек. Та передм. О. Кислюка. - К.: Основи, 2000. – 239 с.
2. Реймон А. Демократия и тоталитаризм / Пер. с франц. Г. И. Семенова. – М.: Текст. 1993. – 349 с.
3. Вікторія Шамрай. Криза демократії та ефект публічного дискурсу. // Філософська думка. Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України. 2018. – №5. – С. 93.
4. Матъе Б. Кризис ценностей, кризис демократии. // Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения. – 2020. – №1. – С. 7.

Шеховцова Вікторія,
аспірантка I курсу
напряму підготовки 033«Філософія»
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Сторожук Світлана Володимирівна,
д.-р. філос. наук, проф.

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЕКОНОМІКИ

Економічна ідентичність виступає виявленням економічної свідомості та економічної поведінки в життєдіяльності людини. За допомогою економічної ідентичності відбувається розвиток суспільних процесів та формування економічних відносин.

Економічна поведінка усвідомлюється самостійним суспільним феноменом та видом соціальної поведінки. Економічна поведінка виступає механізмом життєдіяльності суспільства та реалізації суспільних форм економічної активності людини. Історичний аналіз українського суспільного буття можна розглянути через економічну сферу, яка схильна до механізмів цивілізованої ринкової економіки.

Первісний світогляд українців характеризується усвідомленням себе через природні явища. Стародавня міфологія українців як світоглядна система відповідала індивідуалістичному типу мислення: саморозвиток та удосконалення людини у світі. Також, спостерігаються перші зародження економічної сфери. Людина робила жертвоприношення щоб отримати підтримку від богів.

Релігійна свідомість відіграє важливу роль у житті українського суспільства. Вплив християнської віри на ідентичність виступає в діалектичній схемі індивідуалізм – колективізм, за яким, ми бачимо міру легкості переходу до капіталістичних аспектів, які дозволяють показати характеристики ментальності своїх суб'єктів, в аспекті не пов'язаним із релігією [4, с.119].

Особливості відношення до матеріальних благ в православній традиції дають можливість зрозуміти вітчизняну особливість, завдяки якій людина здатна виробляти власні форми ринкової поведінки та традиції, які близькі до української ментальності. За радянських часів цей аспект був унеможливлений, оскільки влада того часу заперечувала капіталістичний вплив на розвиток ринку, кожна особистість повинна була слідувати колективній діяльності, але таким чином особистість не могла проявити свою індивідуальність.

Історичними подіями, котрі визначили особливості процесу формування майбутніх антикапіталістичних ознак економічної ментальності виступають періоди Козаччини та кріпосне право.

«Козацька епоха спричинила унікальний синтез колективного та індивідуального, свободи волі і вибору з відчуттям дисципліни та відповідальності, духу конкретності та співпраці» [2, с.10]. Відбувся суспільний інтерес до приватної власності на землю. Зародження підприємницької діяльності, що у свою чергу сформувало виробничо-господарський аспект національної економіки української нації.

У свою чергу кріпосне право пригнічувало розвиток індивідуальної власності та підприємницької діяльності. Кріпосному праву властиве покора та терпіння селян в економічній сфері. Селяни не мали змоги працювати на себе та розвивати свою господарську діяльність, у свою чергу вони повинні були працювати на панів та платити за користування землею, але у свою чергу діяльність людини була обезціненою [2, с.10].

Серед характеристик, які перешкождали розвитку ринкових взаємин у ідентичності українців можна відмітити відсутність автономії, контроль за діяльністю індивіда, відсутність самостійності в економіці, що є життєво необхідним для становлення індивідуалістичності економічної ментальності, а також, відсутність самостійності в економічних стосунках у суспільній системі через втручання в їх зміст умоглядних ідеологічних конструкцій.

За умов закінчення радянського періоду, в умовах соціально-економічної кризи, для широких мас населення виникає ситуація необхідності індивідуальних старань окремого індивіда, які сприяють покращенню економічного становища людини та досягненню певного соціального рівня. Починається процес формування вільної особистості у вільній країні. Виникають передумови створення соціокультурного становища, дистанціювання окремого індивіда як суб'єкта суспільного процесу, відповідно, повинні створюватися економічний ринок, політичний і духовний плюралізм, індивідуалізм як аспект відношень окремого індивіда із суспільством та світом, і, отже, починають створюватися незвичні характеристики цивілізованої ринково-спрямованої економічної ментальності, в якій зміни виникають в першу чергу. У новій суспільній реальності виникають нові норми і правила, необхідні для життєдіяльності, все більше починають виникати психологічні аспекти економічної поведінки особистостей.

Постійне домінування колективної ідеології, боротьби проти експлуатації своїх земель іншими державам, сформували систему психічно суперечливої відмови від інституту приватної власності, без якої ринкова економіка неможлива, і це, в свою чергу, певною мірою, вкоренилося в звичаях, природі та поведінці етносу.

В соціалістичній системі зверталася увага на обов'язок людини перед суспільством та індивідуальність була зведена до нуля. «Капіталістична система мала вплив на збільшення споживання через спонукання. Життя людини ділилося на два полюси: роботу та дозвілля, але дозвілля було, зрозуміло, основним. Робота виступала лише як плата за дозвілля. Особистості надавали все більше різних елементів відпочинку, які вона мала за свою

роботу. Розміри оплати фактично залежали від витраченого особистого часу, але цей зв'язок абстрактний і не сприймався реально. Якість результату роботи визначали від ефективно виконаної кількості роботи, у свою чергу роботодавець повинен був засовувати достатньо адекватну систему заохочення для робітників, що спрямовує на збільшення доходів» [3].

Ринкова (капіталістична) економіка стала більш дієвою, хоча й не достатньою формою розв'язання економічної проблематики невідповідності суспільних потреб і виробничою можливістю їх задоволення. «Серед всіх випробуваних світом моделей ведення господарської діяльності саме ринковий вид забезпечував більш - менш адекватний спосіб розвитку економіки» [1, с.240].

В умовах існування капіталізму періоду розвинутої бюрократії набуває популярності грошова фетишизація людських відносин. Проблема є досить неоднозначною. Розвиток капіталістичної ментальності тягне за собою зростання ролі та ваги грошей в економічному житті людства. Гроші мають вплив навіть на такі сфери людських стосунків, які раніше були закритими для них, вступають у конфлікт з морально-етичними, правовими та релігійними аспектами поведінки людини, нормами українського суспільства (зокрема) та стають предметом загальнолюдського впливу.

Отже, історичними подіями, котрі визначили ознаки процесу формування української економічної ідентичності виступають періоди козаччини, кріпосного права, радянської системи. Козаччина характеризується як синтез колективного та індивідуального, проявлення власного індивідуалізму в господарській діяльності. Кріпосне право – пригнічує економічні свободи та підприємництво на довгий період, культивуючи у менталітеті покору, терпіння та здатність бути підконтрольним. Період соціалістичних економічних перетворень створює перешкоди розвитку ринкових відносин, у ментальності українців можна відмітити відсутність автономії, контроль за діяльністю індивіда, відсутність індивідуальності в економіці, що є життєвонеобхідним для становлення індивідуалістичної економічної ментальності.

Список використаної літератури

1. Бондаренко О. В. Сутність, історія та сучасність української та західноєвропейської економічної ментальності. Запоріжжя : ЗНТУ, 2005. С. 240-252.
2. Вольний К. З. Економічна поведінка людини та її ментальні мотиви. Актуальні проблеми економіки №5(95), 2009. С.10-14.
3. Додонов Р. А. Етнічна ментальність: досвід соціально-філософського дослідження. Запоріжжя: РА «Тандем-У», 1998. 191 с.
4. Терещенко Н. В. Ментальність української нації як складова соціально-економічної поведінки в умовах розвитку неокapіталізму початку 21. К.:Генеза, 2013. С.119-134.
5. Федик О.В., Сторожук С.В., Гоян И.Н., Роль языка в процессе формирования культурной идентичности. Социальное воспитание. 2019. №2. С. 4-14.

Гончарова Катерина,
магістрантка факультету філософії
та суспільствознавства
Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова
(м.Київ, Україна)
Науковий керівник –
Мозгова Наталія Григорівна,
д.-р філос. наук, проф.

КОЛЕКТИВНА ПАМ'ЯТЬ: СПРОБА КОМПАРАТИВНОГО АНАЛІЗУ УКРАЇНСЬКОЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ КОММЕМОРАЦІЇ

Прошло майже століття з того моменту, коли французький історик і соціолог М. Хальбвак [3] ввів у науковий обіг поняття «колективна пам'ять». В своїх дослідженнях він показав, що індивіду доступні два види пам'яті: особиста і колективна. Приватна пам'ять - пам'ять внутрішня, автобіографічна, обмежена досить вузькими просторовими і часовими рамками. Колективна ж пам'ять, за своєю природою, є соціальною, історичною, вона також обмежена у просторі і часі, але вже не чіткими, а розмитими межами.

Колективна пам'ять спирається на індивідуальну, але не зміщується з нею: якщо спогади індивіда проникають в колективну пам'ять, вони перетворюються й трансформуються. М. Хальбвак одним з перших поставив проблему, яка досі має гостру актуальність в історичній епістемології, - це проблема співвідношення пам'яті та історії. Якщо при понятійному співставленні індивідуальної пам'яті та історії існує певна смислова визначеність, то при співставленні індивідуальної і колективної пам'яті цього аж ніяк не скажеш.

Однак М. Хальбвак наполягає на розмежуванні і висуває наступні аргументи: по-перше, колективна пам'ять має особливу безперервність, бо вона існує у свідомості певної соціальної групи та зберігає лише ті спогади, які живуть у свідомості цієї групи. По-друге, колективна пам'ять не функціонує як універсальна пам'ять, мова може йти лише про одночасне існування кількох колективних пам'ятей.

У колективній пам'яті також відбиваються уявлення соціальних груп про те, що їх об'єднує. З точки зору Б. Гізена [1] пам'ять конституює ідентичність і виступає стабільною основою солідарності у світі, що змінюється. Однак А. Мегілл висловлює думку, що все не є таким однозначним. На його думку, ідентичність тісно пов'язана з пам'яттю, і вони мають складне ставлення до історії. Ця складність колективних уявлень посилюється ще й тим, що пам'ять вміщує як позитивні аспекти соціального досвіду (перемога, торжество, гордість; наприклад - перемога у Другій світовій війні, будівництво нового справедливого суспільства, створення ООН, як наслідок двох світових війн тощо.), так і негативні аспекти (провина, сором, травма; Голокост - як абсолютне зло, рабство в Америці, ядерні атаки США на японські міста Хіросіму і Нагасакі).

Б. Гізен вперше звернувся до вивчення антонімічності колективної пам'яті й одним з перших почав досліджувати триумфальний і травматичний характер людських спогадів. При цьому автор зосередив свою увагу саме на травмах як на межовій категорії колективного досвіду, яка виступає ядром колективної пам'яті.

Для полегшення впливу таких переживань існують соціокультурні стратегії, які безпосередньо можуть бути співвіднесені з психоаналітичним трактуванням захисних механізмів психіки, сформованих індивідом, це - стратегії забування та заперечення.

На перетині стратегій пам'яті і забуття формується коммеморація, тобто відбувається відбір подій для поклоніння або ж для осуду. Бернард Гізен розглядає пам'ять як персональний, або спільний досвід людей або соціальних груп, що складається в результаті більш-менш спонтанного запам'ятовування проживання досвіду, тобто пам'ять виступає побічним продуктом минулого досвіду: «Пам'ять - це образ минулого, суб'єктивно сконструйований в сьогоденні». Саме коммеморацію формує відношення до минулого, яке існує в суспільстві у даний момент, що розділяється великою кількістю людей. Це ставлення до репрезентації минулих подій, яке підтверджує почуття своєї єдності, спільності, зміцнює зв'язки всередині спільноти.

Таким чином, практики коммеморації породжують і зберігають живий зв'язок з минулим, слугують способом зміцнення і передачі пам'яті про минуле, можуть використовуватися державою для маніпуляції історичною свідомістю. Різновидами практик коммеморації можна вважати спорудження пам'ятників, найменування або частіше

перейменування вулиць, встановлення меморіальних дощок, винахід нових ритуалів і традицій.

Отже, якщо колективна пам'ять - це взаємозв'язок повторення і запам'ятовування, то коммеморація - це свідоме повторення, й більш того, дуже набридливе повторення.

Коммеморація усвідомлено конструює сучасну національну ідентичність, яка відбивається на всіх соціально-політичних процесах. Прикладом може слугувати самокритична коммеморація в Німеччині, що склалася під впливом переживань провини й сорому після закінчення Другої світової війни (антисемітизм нацистського режиму). Сьогодні ця коммеморація визначальним чином послугувала прийняттям рішень з приводу мігрантів, зовнішніх озброєних конфліктів, вираженою позицією пацифізму у міжнародних відносинах.

У Росії сучасні практики коммеморації призводять до того, що в колективній пам'яті про Другу світову війну в суспільній свідомості посилено підкріплюється дискурс тріумфу і всіляко нівелюється дискурс колективної травми. Тріумф повинен слугувати «соціальним клеєм», народжувати почуття гордості, давати кожному громадянину відчуття належності до великої держави

Для осмислення травми реалізується стратегія заперечення. Напевно, такі практики переслідують розумну і благу мету формування / актуалізації національної ідеї, виховання патріотизму у молодшого покоління.

В даний час надто однозначна реалізація цих практик не сприяє соціальному єднанню, а, навпаки, розриває суспільство навпіл: на тих, хто існує в дискурсі тріумфу та мислить категоріями переможця та героїки, й тих, хто існує в дискурсі травми й акцентує увагу на жертвах та репресіях. Наприклад, у російському просторі побутує теза «1941-1945. Можемо повторити» на відміну від українського «1939-1945. Ніколи знову». Таким чином, навіть у звичайних слоганах часових границь війни можна прослідкувати суттєву відмінність російської й української коммеморації.

На перетині двох параметрів (тріумф та травма) Б. Гізен виділяє чотири основні фігури, за допомогою яких автор проводить свій аналіз: переможець (*triumphanthero*), переможений герой (*tragichero*), жертва (*victim*) і злочинець (*perpetrator*). Поява цих фігур можлива лише всередині спільноти. Уявлення про героїв і жертв, їх символічні репрезентації в культурах спільнот виходять за рамки повсякденного світу, бо це вже сутність сакрального світу. Завдяки символічним репрезентаціям цих ключових фігур суспільство й визначає себе. Автор звертає увагу на те, що у кожної людини є граничні здобуття його існування – це народження і смерть. І хоча ці граничні точки надзвичайно далекі від повсякденного досвіду, але іноді відбуваються події, які дозволяють пережити щось подібне зі смертю або з народженням. У такі моменти, коли зовнішні сили вриваються у світ повсякденності і нагадують про нашу смертність, то вони запам'ятовуються як травматичні.

Концептуалізації автора побудовані на розрізненні сакрального й профанного, травматичного й тріумфального, вони дозволяють вибудувати модель, яка описує сучасну політику пам'яті і при цьому не привертаючи зовнішніх пояснень (економічних або пов'язаних з владними відносинами). Така концептуалізація дає можливість досліджувати колективну пам'ять не у якості вторинного продукту, який залежить від зовнішніх чинників, а як явище, яке включене у культуру й тим самим вимагає власної логіки дослідження.

Отже, національна пам'ять здатна вбирати в себе епізоди як історичного піднесення, так і приниження, за умови що вони набувають пафосу героїчної смислової трактовки. У цьому контексті формула Бернарда Гізена «тріумф і травма» виявляється дуже влучною. Даний науковий підхід дозволяє проаналізувати та виокремити розбіжності окремих аспектів коммеморації.

Список використаної літератури

1. Бернارد Гизен. Триумф и травма // Социологическое обозрение. 2010. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/bernard-gizen-triumf-i-travma>
2. Мегилл Аллан История и память: за и против // Философия и общество. 2005. №2 (39). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/istoriya-i-pamyat-za-i-protiv>
3. Хальбвакс: культурные аспекты памяти // Изв. Саратов. ун-та Нов. сер. Сер. Философия. Психология. Педагогика. 2010. №3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/moris-halbvaks-kulturnye-aspekty-pamyati>

Крагель Каріна,
*студентка Факультету філософії та суспільствознавства
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Гончаренко Катерина Сергіївна,
к. філос. наук, доцент.*

РЕАЛЬНІСТЬ ЧИ УЯВНІСТЬ МІФУ: ПАРАДИГМА ЗНАННЯ ЧИ ВІРИ

Особливість існування людини полягає у її здатності співіснувати в декількох площинах (вимірах) одночасно. Людина здатна належати як реальному, так і символічному/знаковому. Завдяки можливості/здатності людської свідомості до творення світів, наповнення їх певними змістами, індивід виявляє схильність і до спроможності буття через спроби та намагання відшукати *щось* головне тут-і-тепер. Для людського існування, так чи інакше, завжди потрібні якості перешкоди, чи то *щось* незбагненне: те, що буде змушувати людину рухатися, піддаватися процесу чи самостійно створювати процес. Без загадковості та магічності (розуміється під *магічністю* стан внутрішнього захоплення предметами, явищами, процесами навколишньої дійсності) для людини втрачається будь-яка зацікавленість, відбувається зворотній етап відмирання/помирання цього *щось*. В такому випадку ретенція (лат. retention – утримування, зберігання, відкладання) смислового абсолюту унеможливується, а смисли буттєвості залишаються поза увагою.

Для того, щоб людина творила, насичувалася своїм перебуванням тут-і-зараз необхідний ряд умов. В першу чергу сюди відносимо розуміння потрібності та актуальності дії. По-друге, цілковите прийняття дійсності (в окремих аспектах). По-третє, відмова від постійного осмислення, рефлексування непотрібної та додаткової інформації (в індивідуальних випадках, з можливим уточненням, для окремих індивідів). По-четверте, віра в те, що відбувається. На перший погляд може видатися, що вищезгадані твердження не відповідають дійсності і є не цілком науковими. Певним чином це так, однак, контроверза полягає в тому, що розум не завжди спроможний вирішити питання самої сутності людини і того, що робить її людиною, і що не менш важливо – допомагає ratio творити.

Без *дару* переживати дійсність втрачається сутність світу та сам індивід. Розум перетворює людину в машину, що вирішує завдання логічним, яскраво вивіреном лабіринтом, проте, почуття проторують інший шлях – шлях болю та страждань. В. Франкл зазначав: «Страждання – це невід’ємна частина життя, так само як доля і смерть. Без страждання і смерті життя людини не сповнене» [3, с. 82]. Відсутність перерахованих елементів, звичайно, не відкидає саме життя, але це буде існування вже зовсім іншої істоти.

Слід згадати американський комп’ютерний анімаційний науково-фантастичний фільм «ВАЛЛ-І» [1], в якому простежується світ людини, де першочергове місце посідають роботи: вони виконують всі дії, індивідам навіть не потрібно рухатися, здійснювати операції, ходи, їхнє життя знаходиться під цілковитим контролем розуму механізованих

систем. Такий приклад демонструє відсутність будь-якої віри, про-живання часу. Ще В. Франкл стверджував, що знаючи *для чого*, можна витримати будь-яке *як*.

Світогляд людини і визначає особливе ставлення до світу. Існують його різні критерії класифікації, однак ми зупинимося на тріаді філософського, релігійного та міфологічного типу, де останній формує мету нашого дослідження. Атріум, який створює людина, насичений *міфами*, тим *щось*, яке і допомагає жити, творити, відчувати, вірити. В першу чергу необхідно зауважити, що міф з давньогрецької мови означає: *mifos* – оповідь, сказання; *logos* – слово, вчення, знання. О. Лосев у своїй праці «Діалектика міфу» зазначав, що міф (для міфічної свідомості) є найвищою за своєю конкретикою, максимально інтенсивна і в більшій мірі напружена реальність [2]. Міф – своєрідний світ, який створюється людиною. Для неї він є найбільш яскравою та справжньою дійсністю (дані характеристики відповідають індивідам із конкретно міфологічним поглядом на світ).

Зазвичай людина ХХІ століття сприймає міф як окрему оповідь, розповідь, казку про вигаданих істот, персонажів. Однак, якщо ми згадаємо історичну лінію часу, то помітимо, що первісна людина, яка була наділена такою здатністю розуміння та пізнання навколишнього, вважала інформацію священною, і один міф не відділявся від іншого, як ми це можемо робити зараз; тоді це була цілісна картинка, саме життя.

Думка О. Лосева з приводу даного твердження є доволі доречною, оскільки, мислитель говорить, що міф не є буттям ідеальним, воно є життєвим, відчутним, реальним та тілесним. Філософ наводить реальний приклад про ієромонаха монастиря. Одного разу до нього прийшла жінка на сповідь. Сповідь була справжньою, щирою, яка задовольнила двох учасників даного процесу. Згодом, ієромонах та жінка зрозуміли, що кохають один одного. Зрештою, після довгих сумнівів, вони вирішили одружитися. Ієромонах постриг волосся, одягнув світський костюм, побрив бороду і пішов до своєї нареченої, щоб сказати їй про свій кінцевий вихід із монастиря. Однак, жінка прийняла його досить холодно. На його запитання вона довго не могла нічого відповісти, але все ж таки результат не змусив себе чекати – жінці чоловік був потрібен не в костюмі, а він мав залишатися тим, ким він був. Наступні дії були сумними: ієромонах повісився біля воріт свого монастиря. В такому випадку неможливо говорити про відсутність міфу [2]. Міф є не просто ідеєю, думкою, ідеальним поняттям, він є всім для людини. Міф завжди занадто практичний, насущний, завжди емоційний, афективний, життєвий.

Отже, можемо зробити висновок, що все залежить від особливого сприйняття людиною світу. Якщо це справжнє міфологічне розуміння, то людина цілком і повністю занурена у таке середовище, і міф в такому разі виступає реальністю. Коли ж сприймаються лише часткові ідеї, то міф є казкою, вигадкою. В першому випадку ми можемо говорити про спрацювання своєрідної віри, в другому випадку – знання. Однак, отримана орієнтовна відповідь слугуватиме в нагоді для подальшого дослідження.

Список використаної літератури

1. ВАЛЛІ-І [Мультік] / реж. Ендрю Стентон; Disney. - США, 2008 <https://rezka.ag/cartoons/foreign/776-valli.html>
2. Лосев А.Ф. Діалектика міфа / А.Ф. Лосев. Сост., підгот. текста, общ. ред. А.А. Тахо-Годи, В.П. Троицкого. – М.: Мысль, 2001. 558 [1] с.
3. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі / Пер. із англ. О. Замойська – Харків: КСД, 2016. 160 с.

Пунтусов Ілля Володимирович
магістрант факультету філософії та суспільствознавства,
Національний педагогічний університет
ім. М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Гончаренко Катерина Сергіївна,

КРИЗОВІ СТАНИ СУСПІЛЬСТВА ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ

Ще вчора, традиція, що диктує правила і порядок, суворо визначала твою (нашу) самість, ставленням до певного соціального стану, надиктовувала та нав'язувала певну оцінку тим процесам, які відбуваються навколо. Ще вчора індустріальне суспільство дуже чітко розмежовувало: ось праві, а ось оіві. В межах індустріальних суспільств все визначається без участі людини, замість неї. «У такому суспільстві ідентичності легко впізнавані, як об'єктивно, так і суб'єктивно. Усі знають про будь-кого, ким є інший, і ким є я сам. Лицар є лицарем, а селянин – селянином, як для інших, так і для самого себе. Тому тут немає проблеми ідентифікацією» [1, с. 265]. Диктат ієрархії, пануючий в індустріальному світі, не міг дозволити перейти стану людини з об'єкта в суб'єкт. Людину успішно вписували в індустріальний пейзаж, а це в свою чергу її влаштовувало. Таким чином, це можна вважати визначальним фактором. Оскільки, німе погодження це ознака того, що людина не налаштована чинити спротиву.

На сьогоднішній день, ситуація дещо змінилася, оскільки ми нарешті можемо констатувати чинність та дієвість суспільства постмодерну, що набуває все більшої актуальності. Але водночас ми можемо констатувати той факт, що суспільство постмодерну, яке відмовляється від примусового розподілу, роздавання ролей, формує значку кризи самоідентифікації. Вона не мала місця ніколи крім сьогоднішнього дня. Нескінченне породження, помноження і розподіл спільнот під стягами авангарду лише сприяють стимуляції формування нездатності схопити себе тут-і-тепер. Людина опинилася в ситуації, коли вона не лише не спроможна наповнити змістом текст, без того аби не поповнити його безкінечними посиланнями, відсилками і «пасхалками», до «інших». Але також, вона стала наслідувати наслідувачів, та шукаючи Святий Грааль підміняє його чистим стаканом, а Ноїв ковчег перетворила у Титанік.

Криза, яка переживається індивідом, як правило, призводить до фрустрації, депресії, численним внутрішнім конфліктам, але, тим не менш, її слід розглядати як неминучий і логічний етап на шляху до розвитку суспільства, особистості до становлення і набуття нею можливої цілісної ідентичності. Те ж підтверджує і Еріксон, коли говорить: «... не можна відокремлювати кризу ідентичності окремої людини від сучасних і належних йому історичних криз, оскільки вони допомагають зрозуміти один одного і дійсно взаємопов'язані» [3, с. 32]. А ще, сюди варто додати, як візуалізацію та образне відображення дійсності – пост-панк, екзистенційну кризу (з 20-х років), комплекс Сізіфа і неможливість жити справжнім (тільки минулим або майбутнім) – все в комплекті. В цьому контексті, та сама, необхідність самовідданості, є болісним переживанням, яке часто ігноруються індивідом, та в свою чергу, лише сприяє черговій втечі від себе. При цьому пост-УРСР-стан лише сприяє розвитку і зміцненню уявлення про те, що не існує ніяких «норм» і матенарративів. Неминучість конфлікту між сформованим набором самоідентифікації з соціонеобхідною нішею, в яку необхідно інтегруватися, є незламним. Все що людині залишається, це бути спільно з іншими.

Незважаючи на весь драматизм, криза ідентичності виступає нормою формою становлення особистості. І її слід розуміти в якості бажання людини усвідомлювати себе частиною єдиного цілісності, як уміння долати розірваність, суперечливість своїх образів і гармонійно їх поєднувати.

Список використаної літератури

1. Бергер П., Лукман Т. Соціальне конструювання реальності. - М.: Медіум, 1995. – 323 с.
2. Дельоз Ж., Гваттарі Ф. Тисяча плато: капіталізм і шизофренія. – Єкатеринбург: У-Факторія, 2010. – 895 с.

3. Еріксон Е. Ідентичність: юність і криза: пров. з англ. / Е. Еріксон; заг. ред. і предисл. А. В. Толстих. - 2-е вид. – М.: Флінта: МПСИ: Прогрес, 2006. – 352 с.
4. Сорокін В., Норма. - Видавництво АСТ, 1984. - 310 с.

Косюхно Юлія,
*студент факультету землевпорядкування,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д.-р. філос. наук, проф.*

ЛЮДИНА В СУЧАСНОМУ МІСТІ

Кожна людина є особистістю. Наша унікальність проявляється не тільки в зовнішніх відмінностях, а й у неповторному характері, моральних цінностях і принципах, думках. Усі люди унікальні й неповторні, й разом з тим мають загальнолюдські характеристики. Різні природні задатки, свідомість, діяльність, ставлення до життя, світогляд, потреби. Одна людина висока, інша – низька, одна – темпераментна, інша – флегматична. Усі ці ознаки характерні для кожної людини і не можна ними нехтувати. Разом із тим у багатьох є багато соціально-спільного, тобто такого, що має суттєве значення для суспільства. Саме воно й постає як основа типізації особистості.

Залишатися унікальним у сучасному місті стає важко, тому що суспільство не сприймає «Я», усе залежить від кількості. Соціуму краще керувати «стадом», аніж боротися з індивідами, тому поодиноких людей знищують, або їм доводиться ставати цим «стадом», щоб вижити. Усесвітньо відомий філософ Фрідріх Ніцше, вважав, що всяким суспільством має правити аристократична меншість, тому як воля людської маси до влади виявляється через три сили: «інстинкт стада проти сильних і незалежних; інстинкт страждених і невдах проти щасливих; інстинкт посередності проти винятковості». Будь-яку індивідуальність помітять серед маси і почнуть принижувати, подавлювати, тому що на фоні індивіда «стадо» буде почувати себе неповноцінним.

Багато сільських людей приїжджають в міста (тому що не бачать перспективи життя в селі), але не можуть себе реалізувати як особистість, адже міська маса не дозволить нижчому за них стану стати вищим, стати індивідом. За Шпенглером, якщо люди потрапляють в кам'яні джунглі, які поглинають колись сільських жителів, то вони ніколи не можуть звідти вирватися, тому як будуть не здатні жити ніде, крім як у масі мегаполісу, стають універсальним безликим соціумом. Маса надзвичайно небезпечна, вона ворожа немасовому. Це безликий, безформний натовп, який ненавидить усі духовні й культурні цінності, прагне до їх знищення. «Маса – це кінець, радикальне ніщо» – говорив Шпенглер.

«Маса – це посередність, і, повір вона в свою обдарованість, мала б місце не соціального зрушення, а всього-на-всього самообману. Особливість нашого часу в тому, що пересічні душі, чи не обманюють щодо власної пересічності, безбоязно стверджують своє право на неї й нав'язують її всім і всюди. Як кажуть американці, відрізняться – непристойно. Маса руйнує все несхоже, незвичайне, особистісне й найкраще. Хто не такий, як усі, хто думає не так, як усі, ризикує стати знедоленим. І ясно, що «всі» – це ще не все. Світ зазвичай був неоднорідною єдністю маси і незалежних меншин. Сьогодні весь світ стає масою. Така жорстока реальність наших днів, і такий я бачу її, не закриваючи очей на жорстокість».

Часто помічаю, що кожен боїться відстояти власну думку, адже більшість накинеється зі своїми аргументами чому ти не правий. Інстинкт стада переважає у сучасності. Тому якщо ти одягаєшся не так як інші, мислиш, навіть живеш не зважаючи на обмеження, то

вже ловиш косі погляди у свій бік. Як на мене, у такому світі важко жити. Навіть якщо ти маєш креатив, не факт що його оцінять. Часто люди просто стають частиною безликих, аби тільки їх не чіпали і не сперечалися; хоча меншість ламають стереотипи і стають важливими персонами. На мою думку, сучасності потрібні не безликі створіння, а індивіди, які своєю креативністю спроjektують у краще майбутнє.

Хосе Ортега-і-Гассет вважав, що ставлення масової людини до держави проливає світло на багато що. З іншого боку, масова людина бачить в державі безлику силу, а оскільки й себе відчуває безликим, то вважає її своїм. І якщо в житті країни виникнуть будь-які труднощі, конфлікти, проблеми, масова людина постарается, щоб влада негайно втрутилася й взяла турботу на себе, вживши на це всі свої безвідмовні і необмежені кошти.

Маса має велику силу й на це вплинула глобалізація, адже це вже стосується не тільки країни, а всього світу. Люди переймають традиції, культуру, принципи, погляди на життя інших країн, але все це робить нас індивідуальними, а якщо його втратити, то сіра маса зросте. Глобалізація вплинула на створення нескінченної безликої маси, що руйнує індивідуальне. Навіть простий приклад про свята, які святкували наші предки з давніх часів, а зараз в календарі це свято не згадується, проте є безліч міжнародних свят, які не зрозуміло хто придумав. Не потрібно зраджувати своїм принципам і рівнятися на іншу країну, адже якщо в нас залишиться «родзинка», то тоді нам не буде рівних. Людина – це вища істота, розумна, але чи можна тоді вважати безлике створіння людиною, яке живе не за своїм розумом. Жити за чужими правилами, хіба це життя? Це вкрадена доля, яка могла б бути унікальною. Ми народжуємося не для того, щоб стати масою, а для того, щоб бути собою, такими якими ми є.

Безликі люди просто пливуть за течією, шукають легкий шлях, не знаючи, що він не найкращий. Індивідуми прагнуть до ліпшого життя й з усіх сил пливуть проти течії сірої маси. Згодом вони або доберуться до фінішу, або не зможуть більше боротися з течією й вона змиє їх у безлике майбутнє. Доки існують індивіди, доти й буде у нас майбутнє, тому що саме вони його будують, а не сіра маса.

Список використаної літератури

1. Соломонов Ю. Человек массы в реалиях XXI века. Постиндустриальная эпоха изменит отношения власти и общества. URL: https://www.ng.ru/scenario/2015-09-22/9_chelovek.html
2. Storozhuk S., Goian I. Socio-Cultural and Ideological Preconditions of Gender Equality. Future Human Image. 2017, Vol. 8, Pp. 149-159.
3. Гоян, І. М., & Сторожук, С. В. (2017). *Гендерні відносини у період модерну* (Doctoral dissertation, Дніпровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна).

Гордєєва Ірина,
аспірант кафедри філософії,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д.-р. філос. наук, проф.

ПРОБЛЕМА ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Гендерна ідентичність є базовою структурою соціальної ідентичності і спрямована на ідентифікацію людини з образом соціокультурної істоти. Як і поняття гендеру, вона розглядається в якості соціокультурного феномену, що має своє символічне позначення. «Гендерна ідентичність, як відзначає Остапенко І.А., є різновидом культурної ідентичності і становить собою сукупність ідеальних уявлень суспільства про факт статевого диморфізму, що транслюють особистісній свідомості систему норм поведінки, приписів мислення і відчуття та зразків самосприйняття. Вся ця система норм і зразків є елементами системоутворення форм життєзабезпечення і способів культуротворення» [14, с 9].

Нормативність гендерної ідентичності задається статевою ідентичністю і пов'язана зі змістом поняття статі. Вона характеризується «ідентифікацією людини з біосоціальною єдністю, що володіє статево-віковими особливостями і сприймає їх як особливості її індивідуального існування та має символічну природу поняття гендеру і його універсальний характер, беручи індивідуальний відтінок внутрішньоособистісної організації і, як будь-який нормативний образ (культурний зразок), співвідносить свою особистісну форму (гендерну ідентичність) з індивідуальним характером людського тіла і його особливостей» [14, с. 9]. Разом з тим слід відзначити, що будучи пов'язаною з біологічною статтю, гендерна ідентичність однак необов'язково співпадає з нею.

Переосмислення постструктуралістами трактування гендерної ідентичності призвело соціальну філософію до розуміння її кризи як продукту «дисциплінарної» влади і наслідку впливу на суспільну свідомість системи дискурсивних і соціальних регулятивних практик, які стали результатом розвитку системи нагляду та контролю за індивідом. І саме виникнення кризи, і її «подолання» почало пов'язуватись з наміром влади зберегти і підтримати бінарну систему патріархального суспільства. «Криза гендерної ідентичності, що виявляється у випадках «нормальної» мужності і жіночості, зазначає Т.Кліменкова, обумовлена підтримуваною патріархальною системою невротизації населення за допомогою приписування норм» [10, с. 125]. Отже, за класичними уявленнями криза гендерної ідентичності є конфліктом біологічного і соціального, тоді як в постнекласичній парадигмі вона постає боротьбою дискурсів за «володіння тілом».

Проблематизація традиційного поділу культурного і природного, соціального і біологічного, здійснена в постмодернізмі і постструктуралізмі, поставила під сумнів і традиційне бачення кризи гендерної ідентичності. «Постструктуралістське бачення пропонує таке розуміння ідентичності, згідно з яким можливість вибору в процесі її здобуття виявляється проблематизованою і навіть нівельованою через існування дискурсивних шарів людської свідомості, які зумовлюють здійснюваний вибір» [5, с 22].

Не дивлячись на науково-фантастичний характер сучасних проєктів, які доводять сумісність людського життя і психіки з роботою технічних пристроїв, не можна не помітити небезпеки, яку несе пропонований ними міфологічний спосіб перетворення людської дійсності гендерній ідентичності. Тягнучи за собою міфологізацію продуктів науково-технічного прогресу, він веде до створення міфів про можливість реконструкції або деконструкції статевої природи людини без негативних для неї наслідків [2, с. 67].

Пошуки шляхів розв'язання сучасної кризи гендерної ідентичності засобами новітніх технологій спрямовані або на переведення реальної проблеми у віртуальну, або на зняття її шляхом ліквідації ролі статі і гендеру в житті людини. Обидва варіанти маніпуляцій з гендером – свідомі вони чи ні – є однаково небезпечними для суспільства. Адже, як зазначає Яникіна А.Н., «завдяки гендеру формується ціннісна матриця людської культури і присікаються усі намагання спрямовані на самознищення людства як виду. Важливість гендеру обумовлена також і тим, що, підтримуючи відмінність, він є важливою умовою багатоманітності світу» [25, с 11].

Підсумовуючи осмислення впливу новітніх технологій на гендерну ідентичність і роль технологічних чинників у доведенні її до кризового стану, можна вказати на оптимальну позицію, яка пропонує пошук відповідного, «мирного» співіснування

біологічної природи людини і технологій, а також вироблення ефективних механізмів соціальної адаптації людини до технологічної реальності сучасного суспільства. «Збереження гендерної ідентичності, запевняє В.Кутирєв, повинно спиратися на обмежене застосування технологій до всього і вся, особливо гуманітарних, на коеволюцію можливих світів і пріоритет адекватної людській природі «феноменологічної реалізації» одного з них» [11, с. 80]. Саме цей шлях є найбільш безпечним для соціальної ідентичності у всіх її формах і вимірах, у тому числі гендерної. Тому з метою розв'язання проблем, які насуваються на людство, найбільш ефективною видається дія на основі «принципу випереджаючого реагування» [25], сенс якого полягає в діалогічності підходів при обговоренні проблеми, збереженні всіх запропонованих позицій, як обраних і утверджених, так і тимчасово відхилених.

Список використаної літератури

1. Верещагина Н.В. Роботы, искусственный интеллект и восстание машин: мифология НТР и научная фантастика / Н.В.Верещагина // Вестник Пермского национального исследовательского политехнического университета. Культура. История. Философия. Право. – 2016. – № 3. – С. 65–74.
2. Гредновская Е.В. Кризис гендерной идентичности: дискурсы и практики (социально-философский аспект анализа) / Е.В.Гредновская. – Екатеринбург: Изд-во Южно-Уральского государственного университета, 2007. – 26 с.
3. Клименкова Т.А. Насилие как основа культуры патриархатного типа. Гендерный поход к проблеме / Т.А. Клименкова // Гендерный калейдоскоп / Под ред. М.М. Малышевой М.: Academia, 2002. – С.121–146.
4. Кутырев В.А. Философия трансгуманизма: Учебно-методическое пособие / В.А. Кутырев. – Нижний Новгород: Нижегородский университет, 2010. – 85 с.
5. Остапенко И.А. Гендерная идентичность и самопрезентация в Интернеткоммуникации: Социально-философский анализ / И.А. Остапенко. – Ростовна-Дону: Изд-во Ростовского государственного строительного университета, 2004. – 196 с.
6. Яныкина А.Н. Гендер и «гендеризмы» в постнеклассической культуре / А.Н. Яныкина // Вестник Казанского государственного университета культуры и искусств. – 2015. – №1. – С. 8–11.
7. Storozhuk S., Goian I. Socio-Cultural and Ideological Preconditions of Gender Equality. Future Human Image. 2017, Vol. 8, Pp. 149-159.

Трашутін Олександр

студент факультету філософії та суспільствознавства,

Національний педагогічний університет

ім. М. П. Драгоманова

(м. Київ, Україна)

Науковий керівник –

Гончаренко Катерина Сергіївна,

канд. філос. наук, доцент

ЩО РОБИТЬ ЛЮДИНУ ЛЮДИНОЮ

Що робить людину людиною? Для з'ясування даного питання, ми пропонуємо виходити з тези: мислення, як антропологічний продукт, або як тип мислення, що не залежить від природи, не мішає виживанню у природі, тобто мислення про суто людські ідеї, як любов або істина (що зовсім не диктує людині природа обов'язково робити, як пити або їсти). Природа та мислення є корелятами, які не редукуються один щодо одного, як це відомо із феноменології [2]. Наприклад, велика різниця між знанням і істиною (або пізнанням і розумінням). Знання це певний набір байтів інформації, істина ж це певне

розуміння, яке неможливо назавжди покласти у кошик і носити з собою, це певне відчуття, яке згодом втрачається і потребує відновлення при власному зусиллі, як це пояснював М. Мамардашвілі [1]. Розуміння завжди носить активний творчий характер, наприклад, підручники з філософії ніколи не зможуть вкласти у голову людини істину, якщо вона не будите думати, творчо використовувати книжки як певний помічник, поштовх до руху в мислення, а не як пасивне запам'ятовування. Ця здатність мислити робить людину людиною. Наприклад, читання, стан тверезості розуму, зібраність, вміння налаштувати настрій під книгу не зрівняється ні з будь-якими допінгами, «наркотиками» чи стимуляторами для мозку. Унікальна можливість тверезості розуму і мислення наближує, повертає людину до її головної сутності. Так, наприклад, М. Бердяєв помічав, що читаючи літературу на сторонню від філософії тему, він міг надихнутися на філософські роздуми, що підтверджує ідею про деяке творче читання.

Актуальним є питання про людину в атмосфері очікування технократії у майбутньому, мається на увазі питання про саме місце людини. Умовно можна уявити як пройде у мейнстрімі колись перша хвиля роботизації, яскравих нейромереж, і після цього від швидко втраченого інтересу до роботів швидко зросте інтерес до людської праці, до здатності щось творити, якимось чином вправлятися з ідеєю, а не комбінувати все зі вже відомого, допустимого та заданого алгоритмом. (Вже навіть зараз, у час пандемії, ті продукти культури, що не мають щирості непомітно зникли, як будь яка інша белетристика, де немає такої потрібної людяної емоції). Ремісники зникнуть, будуть потрібні люди з ідеями, як наприклад той сучасний художник, що створив скульптуру на 3-d принтері, але головне не виробництво скульптури, а естетичний зміст, який знаходиться у художньому просторі, певна ідея, мислення. Тобто, певна здатність мислити формує людину, що в свою чергу, виграє на фоні комбінуючих машин, які все що й вмюють, то хіба бути лише інструментом. Філіп Дік писав про цей варіант розвитку подій, хоча і дещо апокаліптично. Він писав про переоцінку справжніх тварин, коли їх майже не стало у вигаданому майбутньому, і на фоні тварин-андроїдів справжні тварини коштували цілий статок, як рідкий товар [3].

Не так давно, а саме в нещодавні 90-і пік потужних авторських фільмів був обумовлений їх індивідуальністю, у сирому матеріалі проривалась екзистенція, а коли втратилось «справжність», індивідуальність і фільми клонували на конвеєрі у 00-их вони швидко втратили цінність, цікавість. Зараз людська здатність мислити затребувана у формах емоційного, інтуїтивного інтелекту, який на високому рівні мають одиниці. Музикант Бьорк, яка використовує нові технології (як окуляри віртуальної реальності у творчості), каже що митець повинен привносити душу в технології. Це приклади, які підкреслюють роль людської праці, позитивний хід розвитку майбутнього, де є місце людяності.

Жахаючою залишається тенденція щодо деконструкції людини. Звісно, можна зазначити, що людина це лише синтетичне поняття, і поза цим людей не існує. Не існує так само як і кохання, яке не має субстанційності, і його не можливо знайти у природі, як добро або зло, які теж не знаходяться як якійсь речі у природі, які можна знайти і використовувати як доказ. Це все мислення що не редукується до природи і умовою якого є суто антропологічне зусилля мислити активно. Бути людиною це певне зусилля (це не дається від природи як «даність», це продукт людської волі). Арістотель приводив приклад з дитиною, щодо якої не має впевненості в тому, що вона стане дорослою (який ближче до ідеї людини, більш її втілює в собі), але це потребує певного зусилля на шляху до цього та ціль формує згодом. Вміння за допомогою мислення смислів, які здатна вигадувати тільки людина, як це відомо із феноменології, вміння рухатись до суто антропологічних, метафізичних цілей і робить людину людиною у становленні Людиною. При розриванні усіх формоутворюючих ідей (релігія, культура, національність, традиція і т.д.) людина втрачає ідею людини і перестає бути людиною. Трансцедентні смисли, які людина вигадує, можливо, лише абстрактні поняття, які наближають її до Бога, Логоса, і які субстанційності

не мають, але це поняття, які беруть джерело з людського мислення. Теологи можуть сказати: «Коли ми вбиваємо богів – ми вбиваємо себе», а можна переформулювати це речення, як коли ми вбиваємо здатність мислення – ми вбиваємо себе.

Список використаної літератури

1. Мамардашвили М.К. Лекции по античной философии, Psylib // веб-сайт. URL: <http://psylib.org.ua/books/mamar01/index.htm>
2. Гуссерль Э. Феноменология, libfox.ru // веб-сайт. URL: <https://www.libfox.ru/21885-e-gusserl-fenomenologiya.html>
3. Дик К.-Ф. Мечтают ли андроиды об электроовцах?, <http://lib.ru> // веб-сайт. URL: <http://lib.ru/INOFANT/DICKP/sheeps.txt>

Соколова Александра,
*аспірантка кафедри філософії,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Максюта Микола Єгорович,
д.-р. філос. наук, проф.*

УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ: СВІТОГЛЯДОВО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ СИНТЕЗ ПРАВОСЛАВНО- АНТРОПОЛОГІЧНИХ ІДЕЙ В СОЦІАЛЬНІЙ ФІЛОСОФІЇ ПАМФІЛА ЮРКЕВИЧА

*Головне джерело щастя і
нещастя – у стосунках однієї
людини з іншою*

Памфіл Юркевич

Вагому роль у соціально-філософській творчості П. Юркевича виконують філософсько-правові ідеї, як в історичному, так і у власне змістовному ракурсах. Щонайперше при цьому привертає увагу логіка пошуку мислителем підходу до визначення джерела права, його «безумовно розумної ідеї», незмінної норми визначення його або позитивних рис, або ж недоліків, коли якраз у процесах реалізації даного пошуку покликана задіюватися «наука філософії права» [1, с.234]. Предмет філософії науки – «витлумачення природного права» (П. Юркевич), щодо сформульованого питання або ж, іншими словами, *найзагальніше, змістовно розгорнуте* обґрунтування й виклад відповіді. Адже остання й «полягає в тому, що раціональна норма для будь-якого позитивного права повинна міститися в природному праві або, що є тим самим, у моральному чи раціональному праві» [1, с.234].

Православно-антропологічні ідеї для українського мислителя – найзагальніша гуманістично вивірена й виправдана орієнтація розмислів, мисленого пошуку та змістовного формулювання відповіді. Коли, отже, людина, її моральнісні виміри, прагнення, ідеали та визначення й розуміння смислу життя постають доконечними його чинниками. Адже, врешті-решт, людина *не повинна й не може* апелювати до будь-яких інших зовнішніх («авторитетних») чинників, окрім власного сумління (що, отже, представлене як *історично* конституційоване), як засадничого чинника самоусвідомлення та, отже, й правосвідомості та правомочності. Бо, наголошує П. Юркевич: «Християнське пророкування каже, що Бог створив людину правосвідомою. Це означає, що людина реалізувала ідею права, спираючись на власне сумління, не сподіваючись здобути її з якоїсь

зовнішньої настанови. Вивчити цю ідею, це одвічне законодавство, що лежить в основі ества людини, міститься в її розумі, є завданням філософії права» [1, с.234]. І лише як насажена християнсько-антропологічними ідеями філософія права, згідно П. Юркевичу, підноситься на значно більш високий рівень в якості *логічної основи* позитивного права. «Відношення між природним правом і позитивним тут таке ж саме, як відношення між логікою і будь-якою іншою окремою наукою. Адже як логіка викладає правила, обов'язкові для будь-якої позитивної науки, так і філософія права вивчає закони, що становлять норму для будь-якого позитивного права» [1, с.234].

Значущість християнсько-антропологічно одухотвореної філософії права неспівмірно помітніша за сучасної епохи, наголошує П. Юркевич, коли поглиблюються суспільно-політичні процеси та ускладнюються усі сфери суспільного буття та, отже, потребують найпильнішої уваги такі, відповідно максимально наближені до останнього, форми суспільної свідомості, як свідомості правової та політичної. «Наша епоха, якщо проїнятися її духом і прагненнями, найбільше потребує точного й докладного вивчення цієї науки. Подібно до того, як у Середні віки надзвичайно популярними були питання релігії, так і нині увага сучасної людини прикута до питання права й політики. Кожен публіцист, кожен мислитель по-своєму розмірковує про те, як мають бути організовані сім'я, суспільство, держава тощо. І це цілком зрозуміло» [1, с.235]. Актуалізація чинника національної ідентичності імпліцитно проявляється завдяки проявам результатів історичного розвитку суспільної свідомості і національної культури. Адже, з одного боку, про це засвідчує активізація науково-дослідницького пошуку вчених у царині правознавства та філософії права, увага яких зосереджується на усе більш нагальних проблемах соціально-правових та політичних відносин. А з іншого боку, і в глибинних соціокультурних процесах все дійовіше даються взнаки потреби покращення соціальних, економічних умов та їх відповідного «оформлення» засобами законотворчості, відповідними цінностям православної антропології, на чому постійно наголошує Памфіло Юркевич. «Почуття невдоволення існуючими суспільними відносинами породило пристрасне бажання до витворення нових теорій. Через це наука філософії права нині перебуває у надзвичайній пошані. Її ретельно вивчають, вона є предметом найпалкіших суперечок і пристрасної боротьби; від неї очікують раціонального розв'язання багатьох суспільних питань. Тому з юридичної освіти треба вилучити будь-який вплив сліпого випадку» [1, с.235]. Як і в інших розвідках П. Юркевича, скажімо, «Серце та його значення у духовному житті людини, згідно з ученням слова Божого» та «З науки про людський дух» феномен духовності «структурується» за об'єктивними історико-філософсько виправданими вимірами, коли, отже, скажімо, духовність як поняття не переживається чинником раціональності (мислення): український мислитель прагне представити по-людськи значимим, тобто на засадах православних цінностей людського життя та людини, бо для нього розум людини *необхідно раціональний*, а не «випадково раціональний», тобто лише за, скажімо, тимчасово витлумаченими, швидкопроминальними «раціональними» нормами повсякдення. «Якщо життя мусить бути побудоване на раціональних засадах, то насамперед необхідно, щоб сам розум був раціональним, тобто не визначався б випадковими вимогами, які згодом подаються як розумні принципи» [1, с.235].

Список використаної літератури

4. Юркевич П. Історія філософії права; Філософія права; Філософський щоденник. Київ : Ред. журн. «Український світ», 1999. 756 с.

Мазур Вікторія,
студентка магістратури 1 року навчання
факультету тваринництва та водних біоресурсів
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

«ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ БІОЛОГІЇ»
ЯК НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА: ДО ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
МОЛОДОГО НАУКОВЦЯ

Досвід навчального освоєння ФПБ – чинник формування гідної особистості молодого науковця. Для нього узвичаєним стає розуміння науково-біологічного дослідництва як надскладного *простування* до ще невідомих властивостей біосу, а не безкінечний ланцюг саморуйнівних для суб'єкта науки *поступок* перед незвіданими життєвими явищами. Саморуйнівних – бо ж, нехай на початку можливо й непомітні, поступки деформують чистоту бачення й розуміння проблем і завдань, а головне – глибину, змістовність та неординарність наукового мислення. А без останнього справжнього науковця немає, натомість з'являється байдужий, безплідний ремісник: вони з підозрою, недовір'ям, глумливо ставляться до незвичних ідей і припущень. Це – «непохитні» у науці. Якраз про таких «непохитних» вірш «Поступка» сучасного німецького письменника Г. Гессе, автора роману «Гра в бісер».

«У непохитних душі не прозріли,
Дратують їх шукання наші ревні.
Що світ плаский, - у цьому вони певні,
А третій вимір – це вже підозріло.

Бо й справді, як жилося б нам печально,
Яку мороку мали б не одну,
Якби цей світ, крім вимірів звичайних,
Та мав ще й третій вимір – глибину.

То, щоб стояти твердо на землі,
Скасуєш третій вимір взагалі!

Бо сумніватись в істинах негречно,
І якщо вглиб дивитись небезпечно,
То третій вимір зайвий, безперечно».

Навчальний курс «Філософські проблеми біології» [Див.:1,2] спрямований на поглиблене розвінчання, дискредитацію як антигуманного, технократизму та, навпаки, пробудження й зміцнення гуманітарного мислення. Адже складовими останнього є, зокрема: здорове і гідне життя кожної людини, соціальна справедливість та демократизм.

Зазначені цінності *органічно* здетерміновані знанням філософських проблем біології: мислення філософсько-біологічно підготовленої особистості виключає орієнтацію на природокористування! Натомість сприяє подоланню суперечностей між породженими сучасним науково-технологічним прогресом стратегічними інтересами людства й органічною цілісністю та самодостатністю природи, природного світу. ФПБ – спосіб поступового вивільнення свідомості людини ХХІ ст., недостойної мислити категоріями «підкорення», «перетворення» природи та «природокористування», що, як відомо, було породженням епохи модерну із її нормами «силовізму» («знання-сила» Ф. Бекона). Бо ж ФПБ – це шлях повернення людини ХХІ ст. до цілісного бачення й розуміння природи. А відтак – і розуміння остаточного й безповоротного завершення історичної епохи «авансування» природою у вигляді природних предметів та ресурсів.

Філософські проблеми біології – навчально-виховний шлях реалізації постмодернівського імперативу: *«Людські риси наукового пізнання не лише в тому, що воно реалізується людиною, але і в тому, що воно – для людини» (І. Кант).*

Бо наука співвідносна із людиною. А як навчальний курс, ФПБ особливо послідовно, змістовно і тому максимально ефективно за умов інформаційної культури й суспільства демонструють *«співмірність» науки щодо людини*, відкриває можливе і дійсне людське в біології за нинішніх обставин в якості конкретних варіантів поглиблення й розширення «людськості» соціального й культурного буття людини в природі – *як буття гідного людини її (природи) поцінування.*

Тому очевидна необхідність подальшого поглибленого вивчення й систематизації знань, уміння та навиків загальнонаукового, філософсько-гносеологічного, філософсько-логічного мислення, в цілому – філософської культури науковців, особливо – молодих. Що, по суті, є об'єктивною й нагальною потребою сучасності, і що, до певної міри, актуалізує навчальний курс ФПБ.

Але не тільки і навіть *не стільки* сама по собі спеціалізація та професіоналізація науково-дослідницького пошуку обмежують потреби у поглибленні загальнонаукової культури мислення. *Об'єктивно* вчений-дослідник реалізує себе у конкретній науковій галузі, вирішенням конкретно-наукової, методико-методологічної проблеми, пошуками й обґрунтуванням нових відкриттів. Між тим сама по собі сфера мислення, завдяки чому і може бути успішною його діяльність, залишається поза увагою, але до результату процесів і здобутків якої він мусить постійно повертатися. У статусі специфічного «випереджаючого» засобу розвитку наукової культури молодого дослідника і покликаний бути навчальний курс «Філософські проблеми біології», у т. ч. і як подолання народження непродуманих затій, абсолютно невиправданих та, по суті, злочинних щодо природи забоганок. «Природокористування» - гасло корисливої морально нерозвиненої «технологічної» людини, адже хрестоматійно зазначені при цьому «загальні принципи раціонального використання» природних ресурсів не дотримувалися.

Природо-освоєння – визначальна орієнтація біоцентристського світогляду сучасної людини.

Цьому також сприяє філософсько-біологічна освіта, бо вона: спростовує принцип об'єктивістськи орієнтованої біології, коли основна мета – відкриття нових знань про живе має супроводжуватися й поглибленням розуміння наслідків їх застосування; сприяє розвінчанню *технократичного мислення*, за яким провідного значення у суспільстві буцімто набуває сама по собі техніка й технологія; є дієвим чинником гуманізації сучасної системи освіти, науково-технічного прогресу. Бо вона артикулює на неповторності, самоцінності біосу і самого по собі, і як передумови життя й виживання людини (людства).

І отже, ФПБ *також* демонструють самодостатність *потреб, прав, свободи* необмеженого історично й культурно визначеного людського життя, але – на дійсно гуманно визначених, оптимальних засадах. Якраз на цьому наголошував М. Гайдеггер, коли писав, що *сміслом гуманізму є повернення людині (homo) людяності (humanitas).* Гуманізм – це «роздуми й турбота про те, як би людина була людяною, а не не-людяною, «негуманною», тобто такою, що відмежувалася від своєї сутності» (М. Гайдеггер). Створювана упродовж нової та новітньої історії техніко-технологічна, інформатизована реальність постійно утруднюють зміцнення й поглиблення людської сутності, обмежують можливості переживання повноти й радості буття у живій природі. ФПБ поступово повертає цей «простір», культивує його інтелектуально-духовні, освітньо-виховні, морально-етичні (біоетичні) виміри: *вона, за висловом М. Гайдеггера, може розглядатися як «культивування людяності» - stadium humanitatis.*

Список використаної літератури

5. Максюта М.Є. Філософсько-науковий практикум: контрольні запитання, вправи, тести : навч.-метод. посіб. / М.Є. Максюта, О.М. Соколова. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. – 260 с.

Б. Максюта М.Є. Філософія науки: гуманітарно-педагогічний синтез : монографія / М.Є. Максюта, О.М. Соколова. – Херсон : Видавництво «ОЛДІ-ПЛЮС», 2020. – 310 с.

Тимошенко Ольга,
аспірантка кафедри філософії
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Савицька Інна Миколаївна,
кандидат філос. наук, доцент

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ

Поняття культурної та національної ідентичності не в усьому тотожні. *Культурна ідентичність* виникає при ототоженні індивіда з певними культурними моделями та цінностями, усталеними у певній спільноті, колективна ідентичність формується у процесі становлення суспільної групи та оформлення її меж. *Національна ідентичність* пов'язана з формуванням національної культури у певному державному утворенні, коли прагнення усталити національну культуру актуалізується з акцепцією держави чи з артикуляцією окремих політичних впливових сил, національна ідентичність, на відміну від культурної, тією чи іншою мірою пов'язана з дискурсом влади.[5, с. 33]. Специфіка національної ідентичності полягає в тому, що в ній проявляються не тільки зовнішні (соціальні), а й внутрішні (психологічні) риси. «На відміну від соціальної, професійної та інших форм і видів ідентифікації, що спираються на реальні та в принципі «вимірні» форми діяльності, ролі, статуси, – зазначає М. Г. Скворцов, – етнічна ідентичність є комплексом символів, сукупність яких породжує особливого роду відчуття належності до спільноти, члени якої можуть бути відмінні за різними параметрами, але при цьому почувати свою єдність з тієї причини, що всі вони – «однієї національності» [2, с. 11]. Тому ідентичність кожної національної спільноти можна репрезентувати насамперед як її колективну самосвідомість, самовизначення, самовироблення власного образу і змісту самосвідомості, а не як зовні сконструйований образ «національного характеру».

Це означає, що поняття «національної ідентичності» передбачає вияв колективного самоконструювання образу власної національної спільноти, характер якого багато в чому залежить від об'єктивних передумов і практики функціонування цієї спільноти (наприклад, сприятлива економічна ситуація, політична нестабільність, зовнішні загрози тощо). Водночас на колективне самоконструювання образу власної національної спільноти впливають поширені в її середовищі ціннісні уявлення, міфи і стереотипи, особливо ті, які змальовують контрастність між «нами» і «ними», «своїми» і «чужими».

Важливо також зазначити, що є відмінність між культурною та національною ідентичністю. Часте плутання виникає через те, що в культурній та національній ідентичності відіграє важливу роль спільнота, тобто, «якщо для культурної ідентичності основною цінністю є спільнота, що спирається на культуру, то для національної таку роль відіграє політична спільнота, яка прагне здобути суверенний статус або вже його здобула. Культурну ідентичність спільноти доречно розглядати як етап, котрий із необхідністю передуює творенню національної ідентичності»[1, с. 58].

Про національну ідентичність можна говорити й тоді, коли зникає мова або інший важливий складник культурної ідентичності. Так, свого часу більшість євреїв не знала іврити, на сучасному етапі більшість ірландців також не знає ірландської мови. Таке явище поширене й серед українців: (польсько–, англійсько–) мовний українець може мати сильне

відчуття національної належності, але не знати мови й не бути членом культурної спільноти (скажімо, не знати літератури, історії свого народу, сповідувати не панівну, а іншу віру тощо).

«Національна ідентичність сьогодні не тільки глобальна, а й усепроникна. Звичайно, є ситуації, коли вона, здається, відіграє більшу чи меншу роль, ніж у інших випадках, проте можна сказати, що національна ідентичність пронизує життя індивідів та спільнот майже в усіх сферах діяльності. У сфері культури національна ідентичність виявляється в цілій низці гіпотез і міфів, вартостей і спогадів, — так само як і в мові, у праві, в інституціях і церемоніях. З соціального погляду національні зв'язки створюють найповнішу спільноту, дають загально визнані кордони, в межах яких звичайно відбувається життя суспільства, і критерій вирізняння «чужинців». Націю можна розглядати і як основну одиницю духовної економіки – в розумінні як території, так і ресурсів та вмінь [4, с. 190].

Сьогодні національна ідентичність становить головну форму колективної ідентифікації. Хоч які почуття в індивідів, національна ідентичність стає домінуючим критерієм культури та ідентичності, єдиним принципом урядування і центральним фокусом соціально-економічної активності.

Національна ідентичність формує «спільність» громадян і є вагомим фактором єдності та стабільності існуючих демократичних держав-націй. Ця «спільність» має саме політичну природу, хоча формується в історичному процесі з особистих, соціальних та колективних ідентичностей, маркерами яких є, наприклад, мова, стаття, релігія, статус особи на ринку праці. Такий погляд означає, що національна ідентичність є результатом конструювання з величезного набору індивідуальних ідентичностей громадян. Політичний процес є постійним конструюванням такої ідентичності. Культурні зв'язки у всьому їх різноманітті є передумовами цього процесу, часто виступають його маркерами, символічними ознаками, національна ідентичність є політичним, а не культурним феноменом. Але в усіх демократіях пошук сучасної національної ідентичності відбувається в ході багатовимірної владно-суспільної комунікації. Вона має особливості в кожній державі, але є одночасно і нерозривно як творенням демократії, так і конструюванням національної ідентичності. І особлива відповідальність демократичної влади – створення і постійне підтримання такої комунікації [3, с. 140].

Список використаної літератури

1. Козловець М.А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації : монографія / М.А. Козловець; Житомир. Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2019. 558 с.
2. Лук'яненко Л. Національна ідея і національна воля. К.: МАУП, 2003.
3. Рубан Ю. Г. Сучасна демократія і національна ідентичність: нерозривність конструювання / Ю. Г. Рубан. // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 96 (Частина 1). 2011.
4. Сміт Ентоні Д. Національна ідентичність / Пер. з англійської П. Тарашука. К.: Основи, 1994. 224 с.
5. Титар О. В. Українські національно-культурні ідентичності Слобожанщини у контексті глобалізації: філософсько-антропологічний вимір : дис. докт. філос. наук : УДК 130.2: [7.0 / Титар Олена Володимирівна. Харків, 2016. 439 с.

Бабенко Михайло,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д.-р. філос. наук, проф.

ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ МІСТІ

В історії розвитку цивілізованого суспільства важко знайти явище, яке перевершило би місто як форми соціокультурного буття людини за масштабом впливу на неї. Історично місто вважалося осередком прогресу, адже, як зазначав Е. Дюркгейм, у ньому вірування, смаки, пристрасті перебували у постійному розвитку, створюючи тим самим найбільш сприятливий ґрунт для соціального розвитку будь-якого роду. Місто приваблювало і приваблює людину бажаною свободою, бо саме у великому місті вона відчуває себе вільною, що дозволяє їй реалізувати себе у різних сферах життєдіяльності. Проте на сьогодні ситуація дещо змінилася, оскільки соціальна організація міста щоразу продукувала новий соціальний простір, інтенсифікуючи його атрибутивні ознаки. Соціальна структура сучасного міста характеризується диференціацією, тобто фрагментацією людської життєдіяльності, розшарування соціальних спільнот за умов урбанізації розхитало соціальні зв'язки та призвело до втрати згуртованості груп, посилило відчуженість і самотність людини. На даний час вчені стверджують, що урбанізація не лише шкодить фізичному здоров'ю через забруднення довкілля, а й несе шкоду психіці.

Переповнене людьми, машинами й тваринами сучасне місто часто змушує людину фактично виживати, а не жити, тож не дивно, що суїцидів і депресій найбільше саме в мегаполісах. Разючий приклад цього – Токіо: попри високу технологічність, це одне з найжорстокіших міст на планеті, яке вимагає від своїх мешканців працювати на межі фізичних і психологічних зусиль, втрачаючи відчуття реальності та, зрештою, сенсу життя.

Водночас велика чисельність і швидкість руху людей у місті стирають риси індивідуальності, що, на думку Г. Зіммеля, зумовлює тотальну уніфікацію людини в місті. Це призводить до втрати самоідентифікації, а також намагання виділитися за рахунок моди чи епатажної поведінки. «Великі міста є головною ареною тієї культури, що переростає все особисте... Тут матеріалізується така гнітюча маса кристалізованого, знеособленого духу, що перед ним особистість, Філософія Буття людини в ландшафтах сучасного міста можна сказати, зовсім неспроможна... Основа, на якій проступає індивідуальність великого міста, – це підвищена нервовість життя, спричинена швидкою і безупинною зміною зовнішніх і внутрішніх вражень», – писав Г. Зіммель. У праці «Метрополіс і ментальне життя» він звертає увагу на інтенсифікацію психологічних впливів міста на людину, воно атакує індивіда всілякими шумовими ефектами, звуками і запахами. Міська людина стає більш сприйнятливою, водночас відбувається притуплення сприйняття. Виходячи з цього, Г. Зіммель вважає, що цей процес робить людину міста більш інтелектуально і психологічно багатшою.

Георг Зіммель також писав, що інтенсивна зміна вражень від міста впливає на нервовий стан його жителів, а тому відчуження й байдужість стають здоровою реакцією. Однак ця теза ніяк не виправдовує того, що місто перетворюється на бетонну коробку, у якій люди переважно працюють і ночують: насолодитись життям, реалізувати свої проекти й ідеї вдається далеко не всім. Розширюючи тезу Зіммеля, можна сказати, що розгойдування нервового стану – результат не так надміру емоцій, як браку духовного сенсу. У якийсь момент повторювана схема «робота-дім-робота» з короткими вихідними двічі на рік виснажує людину настільки, що виникає цілковито логічне запитання: а в чому сенс усього цього? Чи справді мені потрібне й важливе таке життя? На мою думку, відчуття порожнечі й безвиході в місті пов'язане з фундаментальною екзистенційною проблемою – браком відчуття своєї значущості і потреби.

Щоправда, є й інший бік міської реальності, коли люди утворюють унікальні простори для взаємодії та продукування сенсу. Напевно, відчуття порожнечі й безвиході в місті пов'язане з фундаментальною екзистенційною проблемою – браком відчуття своєї значущості й потреби. Якщо людина змушена робити не те, що їй властиве, то цілком

очевидно, що вона втрачає себе в цій круговерті. Щоб уникнути пастки, люди створюють у містах простори, де можна реалізувати які завгодно задуми. Спільні мистецькі проєкти, соціальні ініціативи, бізнес-кластери – можна навести чимало прикладів людської взаємодії, сповненої підтримки та, що найважливіше, інтенсивного продукування сенсів, потенційно важливих для всіх містян.

Також міська людина стала заручником цивілізаційних благ: газопровід, електрика, водовідведення, громадський транспорт, пральні машини, холодильники, індивідуальні мобільний телефон, комп'ютер, планшет тощо. Міська людина живе під постійним прицілом відео-нагляду: банки, гіпермаркети, магазини. Протягом певного часу міська людина перебуває у замкненому просторі метро, нічних клубів, кінотеатрів, супермаркетів, де штучне освітлення спотворює відчуття часу. Стираються грані між днем і ніччю. Це призводить до певної замкнутості міської людини, до відчуження від реального часу, до її знервованості й заглибленості у віртуальну реальність. Саме соціальний, реальний світ, який не надто привабливий своєю жорстокістю та випробуваннями, зумовлює захоплення віртуальною реальністю. Є. Уханов зазначає, що іноді реальний світ, у якому багато труднощів, для деяких людей постає як «місце розчарувань». Людина не витримує інформаційного, психологічного, фізичного навантаження у сучасному суспільстві й шукає засобів втечі від проблем реального світу. Сучасне місто філософ аналізує крізь призму поняття «медіамісто», що означає існування людини на межі реального й віртуального. «Медіамісто – це місто самотніх, місце, де розвинутість засобів комунікації, тим не менше, призводить до почуття порожнечі, що є одним із наслідків віртуалізації соціальної реальності...» – стверджує Є. Уханов. Дослідник доходить висновку, що людина не знаходить порятунку у віртуальній реальності. Навпаки, вдаючись до неї з різноманітних причин (зокрема і також із-за самотності), ще більше починає відчувати психологічну напруженість та відчай. Віртуальна реальність, на його думку, породжує ілюзію – бути всюди та спілкуватися з усіма без будь-яких меж. Проте, «світ відкривається лише тим, хто відкривається світу. Віртуальна ж реальність замикає індивіда на самому собі».

Більше того, Мішель де Серто у праці «Винайдення повсякденності» зазначав, що люди змушені жити під тиском нав'язаних ззовні схем і примусів, втрачаючи важливий вимір свободи. Він помітив фундаментальний вплив влади на наше життя, який повсякчас простежується в міському побуті: забудова історичних районів, поява все нових розважальних центрів, прокладання незручних маршрутів. Тому мешканці змушені боротися не тільки з власними страхами й переживаннями, як це було за часів Георга Зіммеля, коли населення міст ледь сягало мільйонної позначки, а й з іншими людьми, зібраними в корпорації й інституції влади. З іншого боку, складно ігнорувати те, що виявлення основних проблем у сучасних містах є надскладним завданням, тому й політики міста змушені вдаватися до узагальнень, у яких часто бракує місця на реальні життєві виклики містян, їхні потреби й запити.

Отже, людина міста й буття самого міста характеризуються особливими рисами. Урбаністична концентрація жителів міст призводить до інтенсифікації людської діяльності, що, в свою чергу, прискорює суспільний розвиток. Власне, великі міста детермінували виникнення людини нового типу – урбанізовану людину з притаманними їй атрибутами. Тому осмислення процесів урбанізації в їхній гуманітарній складовій, екзистенція людини міста потребують детального вивчення. Людина міста, активно долучаючись до соціально-культурної, духовної, виробничо-економічної та інших сфер, з одного боку, спроможна на успішну самореалізацію і свободу, а з другого, – обмежується тотальною відчуженістю. Відчужена людина міста не здатна досягнути складні реалії сьогодення та належним чином відреагувати на зміни в сучасному просторі. Крім того, саме місто з його швидким темпоритмом і насиченим соціальним простором посилює песимістичні настрої людини. Щоб позбутися занепокоєння і набути впевненості, людина шукає порятунку, занурюючись у віртуальну реальність. До цього часу проблема відчуження людини міста залишилася поза належною увагою науковців, що, власне, зумовлює завдання та зміст подальших

досліджень і визначення його чинників на сучасному етапі урбанізації суспільства, а також окреслення шляхів його подолання у різних сферах життєдіяльності людини.

Взаємини людини й міста пройшли складний шлях від депресивного відсторонення й повної ізоляції до прагнення перебудувати місто за власним баченням, щоб жити в ньому, а не існувати. Це бажання і спонукає творити спільноти за інтересами, так само динамічні й перформативні, як і місто з його нестримним потоком життя. Можливо, саме ці спільноти стають формою протидії владі, яка щоразу нав'язує «не таке місто», змушуючи мешканців почуватися в ньому чужинцями. У кожному разі, люди тримаються міст, адже розуміють, що іншого місця в них нема й не буде. Тому замість боротьби вони обирають співпрацю, а замість відчуження будують сенси.

Список використаної літератури

1. Карповець М.В. Місто як світ людського буття: філософсько-антропологічний аналіз. – [Рукопис] : дис. ... канд. філос. наук. – К.: 2013. – 198 с.
2. Корнієнко Т.А. Соціально-філософський дискурс життя людини в місті за умов впливу на неї дизайнерського середовища / Корнієнко Т. А. // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2014. – № 58 – С. 200 – 211.
3. Сторожук С. В. Гоян І.М., Федик О.В. Світоглядні та соціокультурні засади становлення гендерних стереотипів в Україні. Науковий вісник Чернівецького національного університету. Серія: Філософія. 2018, 806. С. 60-69.
4. Препотенська М.П. Мегаполіс як особливий тип буття міста. Екзистенціальний аспект / Препотенська М. П. // Вісник Житомирського державного університету. Випуск 66. – 2012. – Філософські науки – С. 11 – 15.
5. Теннис Ф. Общность и общество. Основные понятия чистой социологии / Ф. Теннис. – Спб. : Издательство «Владимир Даль», 2002. – 452 с.
6. Уханов Е. В. Эссе об одиночестве, или тоска Я по Другому в сетевых коммуникациях / Е. В. Уханов // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – Харків : Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 1964. – N750 : Серія: Філософія : Філософські перипетії. – 2006. – С. 74 – 81.
7. Матеріали наукової конференції (м. Київ, 16-17 травня 2019 р.): тези доповідей / за заг. ред. проф. Р.О. Додонова. – Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2019.

Коржов Данило,

*студент ННІ електрифікації автоматизації і енергозбереження
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

Науковий керівник –

Сторожук Світлана Володимирівна,

д.-р. філос. наук, проф

ЯК МЕРЕЖА ЗМІНЮЄ СОЦІУМ

В останні роки ХХ століття людство переживає історичний період дуже швидкого росту інформаційних технологій, особливо це спостерігається в таких країнах як США, Японії, та країнах Західної Європи. Х. Ортега-і-Гассет відзначав: "...наша епоха прекрасна, рясна, перевершує все відоме нам в історії. Але саме завдяки своєму розмаху вона перевернула всі застави – принципи, норми й ідеали, встановлені традицією. Наше життя – живіше, напруженіше, насиченіше, аніж усі попередні, і тим самим проблематичніше. Воно не може орієнтуватися на минуле, а повинне створити собі власну долю".

Представити сучасну людину без соціальних мереж просто неможливо. Спілкування, пошук інформації і друзів, обмін новинами, можливість слухати музику, дивитися відео і

фотографії. Складно собі уявити, що колись люди могли обійтися без профілю в соціальній мережі.

З розвитком Інтернету, з'явилася можливість використовувати всі його досягнення в різних його проявах. Одним з таких проявів стали соціальні мережі, які набули на сьогодні статусу невід'ємного атрибуту нашого життя. Я вважаю що сучасній людині вже неможливо відмовитись від цих технологій. На мою думку студент, якому потрібна будь-яка важлива інформація, з великим відсотком буде шукати її в інтернеті, але не в бібліотеці. Інтернет міцно увійшов в наше повсякденне життя. Ми активно користуємося Інтернетом вдома, на роботі, з розвитком нових технологій Інтернет перейшов в наші мобільні телефони і смартфони. Що дало нам можливість практично весь час перебувати on-line. К. Ясперс відзначав, що "техніка радикально змінила повсякденне життя людини в навколишньому середовищі, насильницьки перемістила трудовий процес і суспільство в іншу сферу, у сферу масового виробництва, перетворила все існування на дію якогось технічного механізму, всю планету в єдину фабрику; ... відбувається... повний відрив людини від її ґрунту".

Якщо соціальні медіа відіграють у нашому житті таку велику роль, то дуже важливо усвідомлювати, як вони впливають на нас. Чи не жертвуємо ми заради онлайн-спілкування нашим психічним здоров'ям та гарним самопочуттям і чи не марнуємо ми свій дорожчий час?

Соціальні мережі - це місце, де ми нерідко висловлюємо своє обурення з приводу будь-чого, від неякісних послуг до політичних проблем. Це дозволяє нам випустити пару, але перетворює нашу стрічку новин на безкінечний потік негативу. В 2015 році Центру Pew Research у Вашингтоні спробували з'ясувати, чи соцмережі насправді звільняють нас від негативних емоцій, чи спричиняють більше стресу. Опитування, в якому взяли участь 1800 людей, показало, що жінки набагато більше, ніж чоловіки, відчувають стрес від соцмереж.

Отже соціальні мережі здійснюють на людей дуже різний вплив, залежно від багатьох умов, і насамперед їхніх рис особистості.

Як й у випадку з їжею, азартними іграми та багатьма іншими спокусами сучасності, надмірне використання соцмереж може бути для деяких людей небажаним.

Але, з іншого боку, було би помилково стверджувати, що вони є безперечним злом, адже мережі приносять чимало переваг.

Список використаної літератури

1. Брун О. Е. Развитие теории социальной сети. Вестник МГИМО - Университет, 2011. № 1 (16).
2. Иванов Д. В. Виртуализация общества. Санкт-Петербург : «Петербургское Востоковедение», 2000
3. Конечкая В. П. Социология коммуникации. Учебник. Москва : Международный университет бизнеса и управления, 1997.
4. Storozhuk, S., & Kryvda, N. (2020). Вплив медіа на колективну пам'ять. Науковий журнал «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія», 1(11(1)), 90-100.

Михайлик Катерина,
студентка факультету землевпорядкування 2-ЗВ-2
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д.-р. філос. наук, проф.

ФЕНОМЕН ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Ідентичність це формування себе за рахунок прийняття цінностей, норм та інтересів певних соціальних груп. Ідентичність може бути етнічною, гендерною, релігійною, професійною, статевою, регіональною, громадянською, політичною тощо. Тобто поведінка людини залежить від її статі, від вибору професії, релігії та іншого.

Проблема ідентичності XXI століття полягає у тому, що таких соціальних груп з'явилося дуже багато і людині буває дуже важко чітко виділити ким вона являється. І під час цього вибору людина може слідувати твердженням, які суперечать один одному. Наприклад, людина не хоче щоб вбивали тварин, але при цьому їсть м'ясо. Або також прикладом цього може бути патріотична людина, яка поважає історію та традиції своєї Батьківщини, готова діяти в інтересах вітчизни та захищати її, але при цьому у повсякденному житті розмовляє мовою агресора.

Ідентичність це насамперед вибір самої людини, вона сама обирає до якого об'єкту ототожнення себе віднести. Але це не завжди так. У нашому світі дуже розвинена пропаганда та агітація і це дуже впливає на вибір людини. Людина може думати, що це її власний вибір, але насправді їй нав'язали цю думку. Прикладом цього може бути політична ситуація в період передвиборчої кампанії, коли людям нав'язують різних кандидатів з їхніми передвиборчими програмами, але ці програми не завжди відповідають дійсності і в результаті людина може зробити хибний вибір.

Отже, людині у XXI столітті потрібно навчитися розрізняти свої думки та "нав'язані" іншими людьми. Чітко розуміти які у неї цінності та принципи, щоб вони не суперечили один одному.

Список використаної літератури

1. Goian I., Storozhuk S. Gender equality in the context of social relations. Cherkasy University Bulletin: Philosophy. 2018. №1. С. 3-16.
2. Сторожук С.В., Гоян І.М. Вплив віртуальної реальності на самоактуалізацію тинейджерів: антропологічний вимір. Антропологічні виміри філософських досліджень. № 9. Дніпропетровськ, 2016 С. 17-28.
3. Сторожук С. В. Націоналізм: проблема визначення та інтерпретації. Вісник Черкаського університету. Серія : Філософія. 2014. № 31. С. 28-33.

Матвієнко Ірина Сергіївна,

канд. філос. наук, доц.

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

ДЕЯКІ ЗАУВАЖЕННЯ ЩОДО МОВНОГО ПИТАННЯ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Що означає бути українцем? Це таке ж важливе питання як і, що означає бути американцем, японцем, угорцем чи будь ким іншим за національністю? У всьому світі визначення своєї національної ідентичності є достатньо складним, і часто дискусійним питанням. Саме тому в різних джерелах ми зустрічаємо розгляд цього питання з різних точок зору, а також розподілення людей на тих хто «один з нас», а хто ні. Події, які супроводжують світове співтовариство останні десять років, показали, що дискусій, які тривають щодо імміграції, військових та політичних конфліктів в яких приймають участь майже всі частини світу, роблять питання національної ідентичності важливим для суспільства XXI століття. Саме тому, на початку минулого року в США були зроблені дослідження з визначення національної ідентичності у 14 різних країнах світу. Було виявлено, більшість американців не вірять, що місце народження когось насправді визначає, чи може він бути американцем чи ні, насправді лише декілька країн з опитаних,

вважають місце народження важливим для власної національної ідентичності. І хоча Америка - це країна, відома своїми розмовами про цінності та Бога, більшість американців не вважають, що звичаї та релігія дійсно важливі для того, щоб бути американцем - як і більшість інших країн. Хоча серед респондентів, які були опитані знайшлися аргументи, які досить тісно пов'язані з національною ідентичністю, і це є мова. Найвищий результат був виявлений у Нідерландах, де більше 84 відсотків населення вважає життєво важливим розмовляти голландською, якщо ви хочете бути справді голландцем. Хоча і у всіх інших країнах більшість заявила, що «дуже важливо» розмовляти національною мовою.

Думка про те, що мова пов'язує націю, не нова. Саме через спільну мову можна легко обмінюватися інформацією, якщо двоє людей намагатимуться знайти щось спільне, то спільна мова стане їм необхідним інструментом. Як писав британський історик Ерік Хобсбав у дослідженні мови, культури та національної ідентичності, коли країни поступово переходили до демократії, спільна мова стала необхідністю.

Багато сучасних держав розвивалося навколо лінгвістичних спільнот - наприклад, німецька мова була одним із ключових факторів можливого об'єднання Німеччини. У сучасну епоху деякі мови стали символами рухів за незалежність. Натомість більшість європейських країн, досить чітко визначені саме своєю мовою, яка в багатьох випадках є унікальною для цієї країни. Варто зазначити, що Італія, країна, яка має глибокі зв'язки зі своєю мовою, визначає важливість для визначення національної ідентичності, саме мови, як одного з чинників формування ідентичності. Проте існують країни, в яких є дві і більше національні мови, так наприклад, Канада - це країна, де існує дві національні мови, і обидві походять не з Канади, а з Європи. Хоча деякі країни Європи і зазначають про не важливість мови для власної ідентичності, але при цьому вимагають від інших громадян, які бажають навчатися або працювати в даній країні, знання національної мови.

Питання взаємозв'язку національної ідентичності та мови, якою розмовляє нація є надзвичайно важливим, адже саме через мову відбувається індивідуальна та суспільна комунікація. Щодо України, то мовне питання, досить гостро постало наприкінці 2014 року, особливо в Східних областях нашої країни, для яких рідною мовою вважалася російська. Хоча мовне питання постало для України набагато раніше, ніж 25 квітня 2019 року, коли Президент України підписав закон про мову, дискусії з приводу українців як національності та мови якою українці мають розмовляти тривають і досі. І хоча думок з цього приводу є багато і досить часто вони є контрарними, проте ми вважаємо, що мова має значення для національної ідентичності.

*Безпалий Сергій Анатолійович,
студент факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник -
Матвієнко Ірина Сергіївна,
канд. філос. наук, доц.*

ПІДНЕСЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ДУХУ НА ТЛІ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ

В перше термін «Україна» був описаний в 1187 році в Іпатіївському літописі у зв'язку із смертю в Переяславських землях князя Володимира Глібовича. В подальшому «Україна» згадувалась в 1189 і 1213 в Галицько-Волинському літописі. Однак офіційно можна вважати, що українці як окрема нація були визначені саме в 1187 році.

В той же час не можна сказати, що жителі всієї нинішньої території України на той момент вважали себе саме українцями. В цей період нинішні землі України, які в більшій

частині належали Київській Русі проходили етап занепаду та міжусобиць, тому це були скоріше окремі прояви і просто визначення терміну.

З часом назва почала поширюватися на нові землі, куди заселялись жителі Київської Русі і цим самим почала розвиватись національна самосвідомість українців. Можна зазначити, що Європа в той час визначала наше населення, як «малоросами», тобто як націю, яка походить від іншої, однак саме тамтешнє населення вже визначало себе унікальною і незалежною нацією.

Вперше, про українців весь світ почув під час Національно-Визвольної війни за незалежність під керівництвом Богдана Хмельницького, однак лише в усній формі, оскільки офіційна назва тодішньої держави була «Військо запорізьке». Українцем міг себе називати будь-який житель земель, на яких проходило повстання.

В подальшому, українці себе вже визначали як абсолютно окрему націю, яка має свою історію, культуру та мову. Проте ми на той час втратили державну незалежність і перебували під контролем Росії чи Речі Посполитої. Ці дві держави розуміли, що українці себе визначають як окрему націю, і повністю ріднитися та не відстоювати свої права не будуть, тому будь-які згадки про Україну чи українців дуже часто переслідувалися та каралися, для того, щоб знищити самоусвідомлення своєї унікальності, оскільки суспільство без своєї власної історії та культури не може претендувати навіть на певну автономію.

Слід зазначити, що протягом всієї історії українці не покидали надій свого визнання на міжнародному рівні, а також намагалися нагадувати всьому населенню, що українці – це унікальна та окрема нація, про що свідчить творчість багатьох видатних письменників та діячів. Найвідомішим з них слід вважати Т.Г. Шевченка, який за свої проукраїнські погляди, провів життя мученика, але не змінив свої погляди через тиск, погрози та ув'язнення з боку тодішньої влади.

Щодо міжнародного визнання, то про це свідчить 4 універсал, який був виданий 25 січня 1918 року, в якому зазначалося, що Україна стає незалежною державою і визначає свого першого президента – Михайла Грушевського. Проте така більш потужна та організована держава, як Росія швидко внесла свої корективи, штурмом взявши Київ.

Хоча Україна мала певну автономію поки була в складі СРСР, повну незалежність отримала 24 серпня 1991 року під час саме розпаду СРСР. З того моменту українці та Україна – це єдине ціле, яке має свою історію, культуру та незалежність.

Останньою найбільш впливовою подією, яка визначала українців, як націю була Революція Гідності 2014 року. Ця подія призвела до того, що кожен житель нашої держави пишається тим, що він українець і вважає не припустимим порівняння себе із сусідніми державами та націями.

Список використаної літератури

1. Кривда Н., Сторожук С. Культурна ідентичність як основа колективної єдності. *International education journal of innovative technologies in social science*. 2018 4(8), VOL.2. С. 58-63.
2. Федик О.В., Сторожук С. В. Гоян І.М., Роль колективної пам'яті в процесі формування національної єдності: український вимір. *Гуманітарний часопис*. 2018. № 1. С. 11-22.

*Зах Вадим,
студент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник -
Матвієнко Ірина Сергіївна,*

МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ: УКРАЇНА ЯК ПЕРСПЕКТИВНА КРАЇНА

16 липня 1990 року є одним з найважливіших днів в історії України. День, коли «Декларація про державний суверенітет України» була прийнята. Цей документ встановив перевагу українського законодавства над радянським на території країни, пропагував демократичні принципи, незалежність, та особисті свободи. 24 серпня 1991 уряд України прийняв «Акт проголошення незалежності України».

Коли розпався Радянський Союз, Україна була однією з найбільш розвинутих пост-радянських країн у сферах освіти, науки та промисловості. Більш того, Україна мала високорозвинений аграрний сектор, а також потужний військово-промисловий комплекс. Україна мала багато вчених, інженерів та управлінських людських ресурсів.

На початку 1992 року, приблизно 1,240 ядерних боєголовок та приблизно 3 тисячі одиниць тактичної ядерної зброї зберігалися на території України. Пізніше, в 1994 році Україна підписала Будапештський меморандум. За його умов, уся зброя була розібрана та передана з України до Росії, у той же самий час Росія, Велика Британія та Сполучені Штати зобов'язувалися поважати незалежність, суверенітет та існуючі кордони України та підтвердили своє зобов'язання утримуватися від погроз чи застосування сили проти територіальної цілісності чи політичної незалежності України.

Однак, Україна мала багато слабких місць в економіці, таких як відсутність своєї монетарної системи, або золотих резервів. Товари вироблені у Радянському союзі не були конкурентоспроможними на іноземних ринках.

Ці фактори значно поскладнили вихід з кризи під час незалежності. Під час депресії 90-х років, Україна страждала від гіперінфляції та значного падіння економічної активності.

У 1996 році, новий уряд прийняв Конституцію України, яка стабілізувала політичну систему. У вересні цього ж року, монетарна реформа була реалізована та нова валюта (Гривня) була представлена.

Восени 2004 року у Києві, столиці України, а також в багатьох інших містах тисячі протестувальників вийшли на головні вулиці задля демонстрацій проти масивної корупції, виборчих фальсифікацій під час виборів президента України 2004 року. Так звана «помаранчова революція» перемогла, коли результати виборів були оголошені недійсними за рішенням Верховного Суду України 3 грудня 2004 року.

26 грудня 2004 року під тісними перевітками українських та міжнародних спостерігачів, перевибори президента були визнані «чесними та вільними». Результати показали чисту перемогу Віктора Ющенка з 52 відсотками голосів проти 48 відсотків Віктора Януковича.

Незважаючи на кількість реформ прийнятими урядом Віктора Ющенка та економічним ростом під час його президентства, населення було у цілому незадоволене його правлінням. Крім того, під час правління Віктора Ющенка, світова криза 2008 року сколихнула економіку України, що принесло багато невдоволення для народу України. Віктор Янукович виграв президентські вибори 2010 року.

«Євромайдан» 2013 року відкрив нову сторінку в українській історії. Євромайдан почався у якості протесту проти раптового рішення Віктора Януковича зупинити роботу над асоціацією України з ЄС. У майбутньому Євромайдан перетворився у національний протест проти корупції, порушення прав людини, та пограбування країни її політичними діячами. У результаті президент Віктор Янукович був відправлений у відставку.

На президентських виборах що відбулися 25 травня 2014 року, Петро Порошенко здобув перемогу з більш ніж 50 відсотками голосів. Його політика орієнтується на побудування міцних зв'язків з Європейським Союзом.

Перевибори президента України спричинили велике невдоволення Російської Федерації. Проросійська пропаганда у Криму та регіонах східної України привели до

ескалації конфлікту та початку озброєного протистояння між самопроголошеними Донецькою та Луганською республіками та новим урядом України. В додаток, російські війська вступили на територію Криму та захопили ключові державні установи.

Незабаром, непризнаний референдум відбувся на окупованих територіях. Росія оголосила, що Крим приєднався до Російської Федерації згідно з результатами референдуму. Результати цього референдуму не були признані ні урядом України, ні міжнародною спільнотою.

Асоціація України з ЄС, ратифікована Європейським Парламентом та Верховною Радою України 16 вересня 2014 року, дозволив Україні почати рухатися від партнерства з ЄС до економічної та політичної інтеграції.

Україна є перспективною країною, яка сподівається стати членом Європейського Союзу у майбутньому. Останні роки можуть бути охарактеризовані як роки радикальних змін. Україна уклала Асоціацію з Європейським Союзом та приєдналася до зони вільної торгівлі. Ця кооперація між Україною та ЄС є дійсно багатообіцяючим шляхом для нашої молоді економіки.

Таран Анатолій,

студент,

*Національний університет біоресурсів і
природокористування України*

(м. Київ, Україна)

Науковий керівник -

Матвієнко Ірина Сергіївна,

канд. філос. наук, доц.

ДИДАКТИЧНА СКЛАДОВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ Г.С.СКОВОРОДИ

Український просвітитель-гуманіст, філософ, поет, педагог Г.С.Сковорода – неординарна постать як європейської, так і вітчизняної культури. Його називали «українським Сократом», «степовим Ломоносовим», «мандрівним університетом». Що ж сповідував видатний педагог, чому навчав підрастаюче покоління?

Багато дидактичних поглядів Г.С.Сковороди зосереджено у його листах друзям, однодумцям та знайомим. Зокрема, у листі Артему Дорофєйовичу від 19 лютого 1779 року відомий гуманіст писав, що найстрашнішим завжди вважав неробство, яке «важче гір Кавказьких». Просвітитель наголошував, що потрібно піклуватися не стільки про тіло людське, скільки про душу. Філософ міркував про те, що ніщо і ніхто не зможе розвеселити душу, якщо «центр душі гниє і болить». Багато листів просвітитель - гуманіст адресував М.І Ковалінському, якого вважав своїм учнем і другом. Водному з них великий педагог повчав, що кращим путівником у старості є мудрість і наука. Крім того, мислитель зазначав, що потрібно плекати в собі чесноти, адже саме вони є невід'ємною складовою гідності людини. Також потрібно мати багато друзів, яких філософ називав найбільшим скарбом у світі.

Велике місце у житті людини Г.С.Сковорода відводив також любові. І якщо людина хоче, щоб її кохали, то в першу чергу вона повинна кохати сама. Він стверджував, що любов породжується ласкою і прихильністю у поєднанні з чеснотою.

В іншому ж листі до М.І.Ковалінського гуманіст дає настанову про те, що у житті людям потрібно вчитися на чужих помилках, тоді ніякі нещастя їм не страшні.

Мислитель наголошував також, що у всьому потрібно дотримуватися золоті середини, тобто нічого надміру. Адже бувають люди, які зосереджуються лише на матеріальних цінностях, забуваючи про велику роль духовного у світі, а є й інші, які ведуть занадто аскетичний спосіб життя, відмовляючи собі у всьому. І те, і інше, на думку філософа, шкідливе, тому що все у житті повинно бути збалансованим.

Великий гуманіст наголошував, що суспільство є несправедливим, і щоб змінити світ на краще, потрібно, в першу чергу, кожному змінити себе самого, визначити своє місце в суспільстві і працювати на його благо. У цьому полягала ідея сродної праці за Г.Сковородою.

Важливою складовою освіти людини, на думку відомого педагога, є читання книг. Бо тільки в них людина може знайти мудрі слова і відповіді на ті питання, які виникають у її житті. Він також говорив про принцип свідомого оволодіння знаннями, які учень повинен здобувати не тільки з книжок, а й з пояснень учителя. Крім того, увесь багаж знань, отриманий у процесі навчання, повинен перевірятися на практиці.

Просвітитель був проти і рішуче засуджував бездумне зубріння, а школа повинна бути доступною кожному, незалежно від соціального стану. Головним завданням у вихованні підростаючого покоління вважав викорінення поганих звичок за допомогою таких методів, як розмови, поради, пояснення і приклади із життя.

У листах гуманіст не раз говорив, що важко розпізнати людину, її погляди, її чесноти, для цього потрібен час. І немає нічого страшного, коли люди помиляються. Ніколи не потрібно переходити на бік зла, поповнюючи ряди так званих «поганих» людей.

Людина повинна у житті йти своїм шляхом, шляхом добра. Саме він і повинен привести до істини. В цьому, на думку Г.С.Сковороди, є радість і щастя буття.

Цікавими також були думки українського мислителя стосовно батьківського виховання. Ті батьки, які погано виконують свої батьківські обов'язки, є причиною усіх нещастів своїх дітей. Виховання повинно бути тактовним, розумним, але при цьому і систематичним. Головне завдання вчителів, і батьків – не зашкодити, а навпаки допомогти дитині розвиватися відповідно до її здібностей, даних природою, і бажань. Ці погляди, на мою думку, є досить актуальними і у наш час.

Список використаних джерел

1. Сковорода Г. Повне зібрання творів: у 2-х т.- К.:Наукова думка,1973.-Т.1.-532 с.- Т.2-576 с.
2. Сухомлинська О.В. Концептуальні засади розвитку історико-педагогічної науки в Україні// Шлях освіти. – 1999. – №1. – С. 37-40.
3. Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн. Кн. 1: Навчальний посібник/ За ред. О.В. Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005. – 624.

***Коваль Роман Миколайович**
студент юридичного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник -
Матвієнко Ірина Сергіївна,
канд. філос. наук, доц.*

ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Література є невід'ємною складовою розвитку людини, її культурного рівня. Актуальною нині визначається проблематика її розвитку в сучасних умовах, оскільки зараз ми спостерігаємо значне зменшення інтересу населення до книг, їх знецінення в очах більшості представників суспільства. Ми розглядаємо подану тему як збіг цілої сукупності певних процесів та закономірностей.

Насамперед основним аспектом є недостатньо адаптована шкільна програма для сучасних захоплень юнацтва, насамперед основними ознаками цього є: мала об'ємна частка сучасних видань, явне переважання окремих жанрів над іншими. Як наслідок – апатія до літератури через прийняття особистого стереотипу про однотипність всіх друкованих творів. Варто додати, що важливий момент також це відсутність уваги окремих

уповноважених установ та громадськості до поширення книжкових видань для читачів шкільного віку, зокрема наклад окремих книг є невеликим, тому виникає проблема у доступі до видання. Також сучасному процесу книгодрукування притаманна корінна комерціалізація, і оскільки, видання дитячої літератури не є рентабельним, відповідно частка цієї літератури серед усієї кількості друкованих видань є незначною. Не менш суттєвою проблемою слід вважати перепоповнення сучасної вітчизняної літератури низькопробними виданнями. Особливостями так званих «лубочних» видань є повсюдне використання просторічних слів, свідомо неправильних за будовою стилістичних та граматичних конструкцій, жаргонізмів та ненормативної лексики. Тобто основним спрямуванням діяльності автора стає намагання максимізувати розуміння тексту читачем, при цьому твір де-факто перестає нести в собі користь, яку знаходить читач в результаті опрацювання поданого видання.

Ми розглядаємо також як важливий фактор, що складає проблематику розвитку літератури, друк неякісно перекладених творів закордонних авторів. В даному питанні варто підносити це запитання, адже вищезазначений факт обмежує здатність читача в повному обсязі та розумінні опрацювати літературне видання. Тому виникає необхідність створення спеціальних державних контролюючих органів які б відповідали за контроль видавництва літератури в Україні, оскільки наявні державні стандарти не є ефективними та не здатні виконувати функції, які на них покладені.

Таким чином ми розглянули основні складові комплексу проблем літератури в умовах сучасного суспільства та держави. Також, слід наголосити на важливості даного питання та умовах його вирішення, адже цей фактор впливає на формування особистої та суспільної культури.

Список використаних джерел

1. Сучасність і література в Україні. Режим доступу / Петро Маковецький / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://dds.edu.ua/ua/articles/2/slovo/2011/934-present-and-literature-in-ukraine.html>.

Коротич Юлія Юріївна

студентка,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

Науковий керівник -

Матвієнко Ірина Сергіївна,

канд. філос. наук, доц.

УКРАЇНА ПОЧИНАЄТЬСЯ З ТЕБЕ

Кожна країна процвітає і утверджується тоді, коли має міцний фундамент: територіальну цілісність, кордон, національні символи, мову та народ, пронизаний відчуттям патріотизму.

Який він, патріот своєї держави? В першу чергу, це людина, яка пам'ятає своє коріння; яка не цурається історії роду свого; яка інтереси держави ставить вище своїх; яка готова життя віддати заради добробуту рідної країни.

В усі часи були українці, що власним прикладом доводили істину, що кожен із нас – це частина сильного організму під назвою «держави». Саме відчуття необхідності себе у розвитку та становленні країни дозволяє Україні хоч і через перешкоди, але впевнено крокувати до поставленої мети. Незалежно від того, дитина ти чи дорослий, вчений чи робітник, але кожен робить неоціненний внесок у розвиток духовних та національних цінностей держави. Кожна людина залишає свій слід на землі. Хтось сіє хліб, хтось зводить будинки, хтось навчає інших, хтось лікує, а хтось співає... При цьому кожна праця є

важливою. Склавши частинку до частинки, ми отримуємо єдине ціле, що керує роботою держави. Кожен із нас є прикладом для інших у своїх справах, поведінці, моральному ставленні до того, що нас оточує.

Свою важливість для держави особливо легко показати зараз. У час, коли Україна відстоює свою незалежність та цілісність, ми маємо змогу проявити свої патріотичні почуття та відстояти національну ідею. Щоб зробити свій внесок у завершення бойових дій на Сході України, не обов'язково знаходитись на передовій. Адже військовим потрібен і одяг, і взуття, і продукти харчування, і моральна підтримка. Тож кожен, хто хоч якось причетний до цієї справи, вже докладає зусиль до наближення миру.

Напевно, кожен мріє прожити щасливе життя: у мирі, злагоді, достатку. Яким ми малюємо своє майбутнє, таким буде і майбутнє держави.

Всі без винятку обирають своє місце у цьому світі, адже уявляють, яку користь можуть принести своїй державі.

На наш погляд, захоплюючою та цікавою особистістю, патріотом своєї держави був Григорій Сковорода. Адже він був надзвичайно різносторонньою, розумною та начитаною людиною: «Хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестав вчитися, хоча б зовні він і здавався бездіяльним».

Про це свідчать чисельні праці: афоризми, байки, трактати, філософські діалоги. Письменники - це люди, які покликані служити народу для процвітання держави, саме таким Григорій Сковорода і був. Він записував проблематику історії України в усіх її ракурсах. Митець значно переганяв рівень вісімнадцятого століття: боровся з ідеологічною скутістю, боровся проти релігійних фанатичних тверджень. Григорій Сковорода був мандрівником, філософом, учителем, який не раз наголошував про вміння мислити і аналізувати: «Не розум від книг, а книги від розуму створились».

На нашу думку, навчаючись, ми стаємо частиною України, тому ми зможемо принести користь для розвитку Батьківщини; продовжити справу справжніх патріотів; з часом із гордістю сказати: «Я – справжня українка! Я – прекрасне майбутнє моєї України!».

*Касаткін Максим,
студент юридичного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник -
Матвієнко Ірина Сергіївна,
канд. філос. наук, доц.*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Промислово розвинені домінуючі країни прагнуть нав'язати свою ідеологію, свою систему цінностей іншим країнам, не зважаючи на їх самобутність і культуру. Збільшення кількості внутрішніх та міжнародних конфліктів, зростання невдоволення політикою багатих держав. "дика неоліберальна" економічна політика перетворила світ у "царство Сатани".

Суспільства оптимально функціонують тоді, коли економічна, соціальна і політична діяльність добре відповідають один одному, проте в сучасній глобальній економіці існує явна невідповідність. Міжнародне співтовариство визначило основу нового світового порядку. Запорука справедливого і міцного миру у всьому світі.

Декларації тисячоліття містить положення принципового значення для розуміння природи нового світового ладу.

Зміни у світі диктують необхідність істотних змін у зовнішній політиці держави.

Поєднання зростання значення інтересів міжнародної спільноти інтересів держав. Військове й економічне домінування певної держави може бути виправдано тільки в тому випадку, якщо воно буде служити правопорядку, встановленого міжнародним співтовариством в цілому.

Держава може надати свою могутність на службу міжнародного правопорядку, поважаючи інтереси інших держав і забезпечуючи інтереси міжнародного співтовариства в цілому. Протистояння ісламської і християнської цивілізацій. Тероризм народжується не релігією ісламу, а спробами окремих груп і організацій використовувати її для виправдання своєї злочинної діяльності.

Благополуччя і виживання людства може бути забезпечено лише спільними зусиллями держав і народів. Головна проблема у не відповідності політичної позиції ситуації даного часу. Проблема правильного розуміння урядами сполучення національних та інтернаціональних інтересів держав.

Жодна держава не в змозі існувати без активної взаємодії з міжнародною системою. Політичне мислення як політичних діячів, так і багатьох теоретиків не позбулося від стереотипів холодної війни. Відсутність чіткого уявлення про новий світовий порядок і шляхи його формування.

Встановлення нового світового порядку є формування нового політичного мислення. Підвищення рівня керованості на національному рівні диктує необхідність збереження централізованої держави.

Життя приносить все більш переконливі свідчення вирішальної ролі держави у забезпеченні благополуччя суспільства. Особливого значення набуває завдання створення ефективного управління міжнародною системою.

Удосконалення управління на міжнародному рівні потребує розвитку системи міжнародних організацій, розширення їх повноважень та підвищення ефективності діяльності. Міжнародне право стало необхідним для життя як людства в цілому, так і окремої людини.

*Хоменко Андрій,
студент факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник -
Матвієнко Ірина Сергіївна,
канд. філос. наук, доц.*

РЕВОЛЮЦІЙНІ ЗМІНИ В УКРАЇНІ

Здається, що краще почати з обговорення вчорашнього дня, та повернутися трохи в минуле. На початку 21-го століття, економічний стан України був здебільшого у кращій формі. Малий бізнес процвітав, а для такої країни як наша, це означає, що економічна складова у даний момент на вищому рівні. Але, одразу ж хотілось би поговорити й про недоліки українського народу. Оскільки, якщо визнати свої недоліки, та робити з цього висновки, це буде лише нам на користь. Чи не так? Головним недоліком українського народу, є те, що люди постійно вимагають змін у країні. І вони із разу в раз, мають надію, що цього разу, буде краще. Та через дуже низький рівень освіти, більшість населення не розуміє елементарних речей. Про які ж елементарні речі йде мова? А саме про те, що завжди, в історії, все складалось лише так, що попередня влада, була набагато краще, ніж та, яка за кермом у даний момент. Не будемо повертатися далеко у минуле. Ми говоримо про початок 21-го століття. Для багатьох це було як учора. Помаранчева революція привела до влади колишнього прем'єр міністра України у 2005 році. І хоча не все було гладко під час правління цієї влади, але була стабільність. А це головне. 5 років пройшло і людям

захотілося кращого життя. Більшість населення купилося на обіцянки кандидатів у президенти і що ж ми бачимо. В Україні нова влада. Але покращення яке усі так прагнули так і не настало. Проходить менше трьох років, та ситуація взагалі виходить із під контролю. Знову зміна на лаві керуючого країною, знову нові люди при владі. Та стан в країні все гірший і гірший ніж раніше, у багато разів. Згадаємо про те, що свої недоліки треба визнавати, та робити з цього висновки. Щоб сьогоднішній день був краще, треба робити висновки з учорашнього. Який висновок з учорашнього дня можемо зробити ми? По-перше, потрібно радіти тому, що маєш сьогодні. По-друге, треба розуміти, що головне в державі це стабільність.

Думаю саме час поговорити про сьогодні. Зараз країна переживає найтяжчу кризу яку тільки можна було б представити. Не саме фінансову, а кризу у всіх галузях держави. В освіті, культурі, свободі. Але має бути хоч щось, що в нас є сьогодні. Не довго роздумуючи, можна дійти до висновку, що сьогодні в нас є лише досвід. Досвід у виборі влади, досвід у революціях, досвід у намаганні покращити життя. Сьогодні нам залишається лише вирішити, що далі робити з цим досвідом. Якщо вірити статистиці, то в цьому питанні, щодо вибору влади на українських землях, то ми маємо сто відсотків наступання на граблі.

Небагато хочеться сказати й про завтрашню Україну. Якщо згадати, про «вчора» і поміркувати, що буде далі, то не важко буде представити «завтрашній» день. Але все ж таки в нас є досвід і якщо ми будемо на ньому вчитися, «завтрашній» день може бути в корінні іншим.

*Бабуркін Володимир,
студент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник -
Матвієнко Ірина Сергіївна,
канд. філос. наук, доц.*

УКРАЇНСЬКА МОВА: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

За всіх часів мова відігравала неабияку роль у житті кожного. Всі мають право самостійно обирати для себе рідну мову, і, звісно ж, вона не обов'язково має буде тією мовою, якою розмовляє країна. Незважаючи на те яка мова є рідною, людина зобов'язана знати і розуміти мову держави, в якій вона проживає.

Минулого століття, коли наша країна існувала в межах СРСР, засобом спілкування в багатомовній країні була саме російська мова, що спричинило сьогоднішню ситуацію в нашій країні. Материнською мовою для багатьох є російська, адже нею спілкуються наші батьки, друзі, а отже і оточення. Українську мову придушували, але вона все витримала і не припинила своє існування. Знищенню української мови завадили глибока національна свідомість, історичне минуле і народна творчість. Російська мова дісталась нам від сусідів, і варто усвідомити, що вона перебуває на досить високому рівні пошани, її не можна просто витіснити з життя українців. Але на сьогоднішній день співуча українська мова звучить звідусюди майже на рівні з російською: університети і школи намагаються побудувати увесь навчальний процес державною мовою, заохочувати молодше покоління спілкуватися українською, також активно друкуються і розкуповуються книги українською мовою. Вона є душею народу, виплекана традиціями і культурою.

Розвиватися українська мова почала доволі давно, як і все інше на території нашої країни, але сучасна мова не зовсім така, якою ми її собі уявляємо. Багато відомих українських письменників у своїх творах користувалися виключно літературною мовою. Це та мова, якою нас вчили у школах, яка, як зазначено в Конституції України, є державною.

Але сучасне населення розвиває мову дедалі несхожою на літературну. Мова має жити, має змінюватися. В наш час вона твориться за допомогою пісень, сучасних письменників і телебачення. Тому дуже часто ми можемо почути сленг і суржик.

Сучасне суспільство має змогу отримувати інформацію українською мовою, читати, писати і слухати. Незважаючи на несхожість мов центру, півдня, півночі, заходу і сходу, на їх засміченість словами сусідніх мов, українська мова стрімко розквітає. Це свідчить про те, що нарешті українська мова поширюється і динамічно розвивається. Кількість україномовних закладів, ставлення людей до державної мови з повагою - це показники того, що всупереч усім перешкодам українська мова несе у собі самосвідомість українського суспільства.

Українська мова посідає 2 місце серед найбільш милозвучних країн світу. І дійсно красу нашої мови не можна спростувати. Ми маємо пишатися нею.

Для сучасної української літературної мови характерний розвиток термінології, лексичної системи, граматики, правопису, а також зближення територіальних діалектів, прагнення до єдності.

Вивчати українську мову варто для того, щоб передати майбутнім поколінням історію, адже без історії немає майбутнього, і нашу національну культуру. Наша мова величезними труднощами збереглась до сьогодні, що ми просто не маємо права її не розвивати, вона варта бути гордістю нашої країни.

Отже, українська мова не припиняє свій розвиток, живе у думках народу і у суспільстві. Вона як державна має бути вивчена усіма жителями держави. До того ж наша мова - це національне надбання народу, яке повинне підтримуватися і охоронятися владою.

Список використаної літератури

1. Кривда Н., Сторожук С. Культурна ідентичність як основа колективної єдності. *International education journal of innovative technologies in social science*. 2018 4(8), VOL.2. С. 58-63.

2. Сторожук С. В. «Вавилон» как фактор национальной консолидации: европейский и украинский контекст. «Historical projection and modern interpretation of the substance and form of human activity, creativity and aesthetics issue»: materials digest of the XXXIII International Research and Practice Conference (London, October 11 – October 16, 2012). London: IASHE, 2012. P. 90-92. 24.

3. Сторожук С. В. Гоян І.М., Федик О.В. *Аксіологічні засади євроінтеграції України. Науковий журнал «Політикус». Одеса. 2018. Вип.2. С.139-147.*

4. Сторожук С.В., Гоян І.Н., Федик О.В. Роль языка в процессе формирования культурной идентичности. *Социальное воспитание*. 2019. №2. С. 4-14.

Кавуненко Іван,
*студент факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник -
Матвієнко Ірина Сергіївна,
канд. філос. наук, доц.*

УКРАЇНА: СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

Україна – відносно нова держава, з довгою та трагічною історією свого становлення. Щоб здобути незалежність, наша держава пройшла довгий та тернистий шлях, те, що ми маємо сьогодні – це результат тисячолітньої боротьби українського народу за право мати

свою національну державу, яка повинна стати запорукою успішного культурного і політичного розвитку суспільства. Незалежність нашої держави стала реальністю. Україна має свій герб, прапор, гімн та свою мову. Проте боротьба за національну культуру, за державу – ще попереду.

За час своєї незалежності Україна пододала шлях від формальної республіки СРСР до відомої у світі держави. Сьогодні Україна починає утверджуватися серед цивілізованих країн Європи, - 123 країни визнали нас, а майже з 90 країнами встановлено дипломатичні відносини.

Сьогодні Україна перебуває в стадії політичного, соціального та економічного розвитку. На цьому нелегкому шляху ми зіштовхуємось з великим колом проблем – забезпечення людей робочими місцями, молодь – можливістю здобути освіту, розвивати гідну та доступну медицину. Цими питаннями займається уряд країни, але кожен з нас може зробити свій внесок для розвитку держави – бути ерудованими та обізнаними, отримати потрібну професію, та стати в ній професіоналами, брати участь в благодійних заходах та не залишатися осторонь.

В нашій країні є багато можливостей для розвитку – вигідне географічне положення, корисні копалини, родюча земля, розумні люди. У нас є все те, чого не мають інші держави, країни, у нас є все для того щоб стати одними з кращих.

Наша країна зараз відома війною, бідністю, економічною та політичною нестабільністю, але держава починається з самих нас, ми можемо змінити все, щоб наша країна славилась миром, багатством, стабільністю.

Україна перебуває в стані розвитку, але розвиток – це шлях уперед, вгору, і кожен з нас є творцем майбутнього нашої держави і що Україну чекає завтра, залежить тільки від нас.

*Мінакова Елізавета,
студентка факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник -
Матвієнко Ірина Сергіївна,
канд. філос. наук, доц.*

СКЛАДНІ ЧАСИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Сьогодні ми все частіше замислюємося про наше минуле, про минуле нашої України. У зв'язку з сьогоднішніми подіями на території України. Ми хочемо знайти відповіді на турбуючі нас питання. На мою думку, ми повинні витися любити Україну, як наші пращури, бонаша історія має славетне і героїчне минуле. По усьому світу поширилася слава стародавніх українських козаків. Ми можемо пишатися нашим минулим. Але не можливо жити тільки історією, треба подумати і про нашу сучасність. На що схоже наше сучасне життя? На життя нації, яка наче з'явилась невідомо звідки і невідомо куди подінеться, яка має дуже мало і матиме ще менше.

Яку ми мали культуру! Такі цікаві обряди та звичаї, які, як ніщо інше, вирізняли нашу країну серед других європейських держав, адже вони були притаманні лише Україні. Зараз мало хто це пам'ятає або просто не хоче це пам'ятати. Земля в нашій державі незвичайно родюча. Багато хто заздрить такому багатству України. В часи Великої Вітчизняної війни фашистські окупанти ешелонами вивозили наші чорноземи до Німеччини. А в наш час не цінуються щедроти нашої землі, не підтримується належний порядок та чистота на території країни. Не вміємо ми користуватися тим добром, яке нам подарували наші предки.

А як ми чинимо зі своєю рідною мовою? Це взагалі не має назви. Не дивлячись на те, що українська мова за своєю мелодійністю займає друге місце у світі, поступаючись лише італійській, багато хто з наших співвітчизників не розмовляє українською, соромиться своєї рідної мови, воліючи російську мову.

Україна переживає зараз непростий час. Економіка знаходиться в стані реформування, киплять політичні пристрасті. Але крізь усю цю колотнечу поступово прозирають контури майбутньої України – європейської держави, у якій мешкають свідомі громадяни.

Говорячи про сьогоднішню нашу державу, хотілося б зупинитися на досить новому для українців явищі – вільному волевиявленні під час виборів. Ми вже двічі вибирали Президента України, тричі – депутатів Верховної Ради, представників місцевих органів влади. Кожен має право вибрати з претендентів того, кого забажає. На жаль, ми ще не навчилися повною мірою контролювати подальшу роботу народних обранців. Сьогоднішнє вимагає від нас не сліпої віри галасливим "вождям", а критичного ставлення до політичних діячів, а також уміння йти на розумний компроміс.

Мало що гарного можна сказати і про патріотизм. Складається таке враження, що наш народ живе окремо від країни, яка нас породила. Хто знає, можливо, це відбувається через кризу, яка в свою чергу виникла через недбале попереднє керування країною. І нічого нам не залишається, як чекати та сподіватися на людину, яка прийде до влади і наведе порядок у нашій державі, або доведеться самотужки, зібравшись разом, відроджувати свою культуру, економіку та мову.

Якою буде наша рідна Україна – залежить від нас, від кожного з нас. Що маю на думці? Усе залежить від того, скільки добра ми бажаємо всім громадянам нашої Батьківщини і скільки зусиль готові докласти, щоб те всенародне благо стало дійсністю. Не милозвучні слова, а конкретні позитивні вчинки – це основа відповіді на поставлене запитання. Іншими словами: Україна буде такою, якою ми її зробимо.

Кожний громадянин повинен старатися якнайкраще виконувати свої завдання. При цьому слід пам'ятати, що кожний із нас також неповторний і має особливі таланти: те, що може зробити одна особа, не зробить за неї ніхто інший. Отже, якщо людина не виконає свого життєвого завдання, не зробить того, що тільки вона може зробити, то це завдання буде не виконаним. Цю думку прекрасно сформулював наш поет Іван Франко: "Кожний думай, що на тобі мільйонів стан стоїть, що за долю мільйонів мусиш дати ти одвіт".

Список використаної літератури

1. Бондар С. В. Історіософія І. Лисяка-Рудницького в контексті націотворчих та державотворчих процесів в Україні [Текст] : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.05 «Історія філософії». К., 2005. 16 с.
2. Сторожук С. В. Нація як об'єкт історико-філософського аналізу: автореф. дис. ... д-ра філос. наук: 09.00.05 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2013. 33 с..

*Демеркова Анастасія,
студентка факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник -
Матвієнко Ірина Сергіївна,
канд. філос. наук, доц.*

СВІТОГЛЯД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Перед тим, як розглядати безпосередньо світогляд українського народу, введемо поняття світогляду. Світогляд – це сукупність переконань, оцінок, поглядів та принципів, які визначають найзагальніше бачення та розуміння світу і місце особистості у ньому, а

також її життєві позиції, програми поведінки та діяльності. Світогляд людини зумовлений особливостями суспільного буття та соціальними умовами. Отже, можна сказати, що світосприйняття світу людиною формується на основі її оточення та досвіду попередніх поколінь.

Світогляд українського народу почав формуватися ще з давніх часів. Він має три основні історичні етапи: демонологічний, міфологічний та християнський. Перший – притаманний найдавнішим часам, коли люди уподібнювали як природні явища, так і конкретні предмети оточуючого світу якостям живих істот, вбачаючи в них демонів. Другий шар набув розвитку під час появи владних суспільних структур. В його основі лежало обожнювання природних стихій, уособлених в образах богів. Міфологія як система уявлення про богів відтворює їх певну ієрархію. В цей період розрізняють головних богів і богів другорядних. Християнська релігія абсолютизувала цю ієрархічність та намагалась, якщо не знищити стару світоглядну систему, то пристосувати її до своїх потреб.

В результаті такого зіткнення ідей виникає так званий релігійний дуалізм (двовір'я), який відчувається й нині. Поряд з нормами християнства стають язичницькі традиції та вірування давніх народів. І це є абсолютно природним явищем, бо в основі сучасних вірувань лежить могутній шар стародавніх демонологічних та міфологічних уявлень.

На жаль, ми часто недооцінюємо вплив вірувань на формування національного світогляду. Процес відродження нації може бути прискорений завдяки засвоєнню духовних багатств народу, накопичених поколіннями. І, навпаки, якщо нехтувати передачею етнокультурної інформації між поколіннями, то це буде призводити до збіднення етносу та до кризи суспільства.

Таким чином, коли ми аналізуємо наш сучасний погляд на світ, виникає питання: як далеко в минуле сягають джерела нашого світовідчуття? Коли з'явилися першооснови нашого світогляду, в яких умовах вони розвивались і що з них дійшло до наших днів? Якщо зазирнути у князівську епоху, то ми побачимо, що її можна поділити на три періоди: перший, коли наші предки жили у своєму середовищі і майже не перетиналися з сусідніми народами; другий, коли вони опинилися під впливом життя різних народів; і третій, коли вони витворили свою певну культуру.

Але, не зважаючи на це, питання формування українського світогляду досі залишається відкритим. Адже Україна – це держава, що розвивається, і всі події, які трапляються протягом років її незалежності, доводять той факт, що світогляд українців змінюється. Фонд «Демократичні ініціативи» і Київський інститут міжнародної соціології провели дослідження, які доводять, що за 25 років незалежності світогляд українців змінився в кращу сторону, а отже і змінюється надалі. Зростає кількість людей, які розуміють, що «здоровий націоналізм», віра у можливість держави та гуманність є необхідними для формування світогляду по-справжньому незалежної, демократичної, європейської держави, яка зберігає свої вірування та традиції.

Отже, щоб Україна була успішною державою, український народ повинен спиратися на власний досвід та століттями сформований український світогляд. Не піддаватися впливу інших вірувань, не намагатися відповідати нормам, які були нав'язані нам протягом років з боку інших держав. Відстоювати власні права і традиції, спираючись на досвід минулих поколінь, на багатовікову історію нашої держави. Тільки так ми зможемо зберегти та вдосконалити нашу державу. А головне пам'ятати, що зміни починаються з кожного з нас!

Список використаних джерел

1. Сторожук С. В. Культурно-психологические признаки этноса (на примере первобытной и рабовладельческой формации). Dynamics of human intelligence 45 evolution, moral and aesthetic world perception and artistic creation»: materials digest of the XX International Scientific and Practical Conferences and the I stages of Research Analytics Championships (London, March 10 – March 13, 2012). London: IASHE, 2012. P. 128-130.

2. Сторожук С. В. Світоглядні підстави української національної ідеї / Вісник Черкаського університету. Серія Філософія № 11 (304). Черкаси: 2014. С. 3- 9.
3. Сторожук С. Націоналізм: Проблема визначення та інтерпретації. Вісник Черкаського університету. 2014. № 31 (324). С. 28-33.

*Макаров Олександр Олександрович,
студент факультету землевпорядкування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д.-р. філос. наук, проф.*

Е. ТОФФЛЕР: ВИТОКИ СЕКСУАЛЬНОГО РОЗКОЛУ

На сьогоднішній день тема «Сексуального розколу» є не настільки ж актуальною, як 50 років тому, але і сьогодні це питання часто підіймають у нашому сучасному суспільстві. Саме тому доречно повернутися до роботи Е. Тоффлера «Третя хвиля» і проаналізувати його бачення витоків сексуального розколу модерного суспільства. Адже, попри докорінні цивілізаційні зміни сучасності, його наслідки ми відчуваємо до сьогодні. Проблеми, з якими стикалася модерна людина, сьогодні не знайшли свого однозначного вирішення.

Цікаво, за Е. Тоффлером, гостре протистояння, котре спостерігається між чоловіками та жінками, котре нерідко переростає в особистісні конфлікти і образи, має цілком закономірний характер. Дослідник вважає, що ця проблема породжена тими цивілізаційними змінами, які відбувалися в період переходу від домодерного до модерного суспільства, тобто між суспільствами Першої та Другої хвиль цивілізаційних трансформацій. Зокрема, у суспільстві Першої хвилі діяльність людини обмежувалася полем і домом, а тому вся родина виконувала роботу як одне єдине ціле. Розподіл праці був примітивним. Праця в сільськогосподарському суспільстві Першої хвилі мала низький рівень взаємозалежності.

Натомість індустріальне суспільство Другої хвилі потребували великого рівня взаємозалежності – робота потребувала колективних зусиль, а тому люди почали залежати у роботі від людей, яких навіть ніколи в обличчя не бачили. Саме конфлікт цих двох систем, на думку Е.Тоффлера, призвів до виникнення «сексуального розколу», тобто проблеми, яку в сучасному світі називають гендерною.

Колізія між високою та низькою взаємозалежністю між людьми привела до серйозних конфліктів. Люди, які належали до системи праці Першої хвилі почали відставати, вони не хотіли працювати за малі кошти, тому нова система праці Другої хвилі, яка будувалася на переході виробництва на заводи і контори і, тим самим, скорочувала сільське населення зі збільшенням міського, залишила в тіні відсталу форму праці, пов'язану із Першою хвилею. Однак, така перемога нової форми праці над старою не була ніколи доведена до кінця. В одному місці все одно залишалася стара форма Першої хвилі – у сім'ї, в рідному домі.

Одна сім'я, як цілком доречно зауважує К. Поппер, не залежала від іншої сім'ї, навіть якщо вони жили по сусідству. Якщо дитина виростала не вихованою (або дітей взагалі не було), то це не впливало на виховання дитини у іншій сім'ї. Так само і з іншими функціями родин. Іншими словами кажучи, домашня робота залишалася з низьким рівнем взаємозалежності. І, що цілком закономірно, з огляду на хронологічні витoki теорії природної рівності та суспільного договору, жінка залишилася в цій закритій системі дому. Вона, практично з рівноправного члена родини, який має свої чітко визначені обов'язки перетворилася у домогосподарку.

Домогосподарка вирішувала у сім'ї багато різних економічних функцій, які могли вирішувати стан сім'ї. Вона займалася «виробництвом», але виробництвом саме для дому, а не для ринку. Тоді як чоловік міг ходити на роботу і займатися прогресивною економічною діяльністю, яка іде у ногу із часом, то жінка залишалася із тією ж роботою, опосередкованою господарською роботою. Чоловік, підкреслює Е.Тоффлер, рухається у майбутнє, а жінка залишається на другому плані, вона у минулому, у Першій хвилі.

Чоловіків з дитинства виховували так, що вони у майбутньому будуть працювати на підприємстві, тому у світі взаємозалежності їх заохочували до того, щоб бути «об'єктивними», що говорить про раціональне аналітичне мислення людини. Жінку ж з дитинства націлювали на репродуктивну працю, тобто, виховання дітей і всіляку домашню роботу, соціальну ізоляцію. Одним словом, їх вчили бути «суб'єктивними». Через це й існує такий стереотип, що жінка не може мислити «об'єктивно», тобто те, що жінка позбавлена можливості аналітично і раціонально мислити, мати об'єктивні відносини.

На сьогоднішній день ми можемо бачити, що немало жінок пішли від подібної відносної ізоляції домашнього господарства, тому багато чоловіків звертають увагу на те, що жінки, які працюють на рівні із чоловіками у сферах взаємозалежного виробництва, стали «не жіночними», тобто «холодними, грубими», але, як і вони, об'єктивними. Але це також і вплинуло і на чоловіків: вони замість сталого принципу ходіння кожного дня на завод, стали залишатися в дома з дітьми, господарювати по дому, що на думку деяких людей є «жіночою справою». Однозначно сказати не можна, одні люди кажуть, що подібна зміна ролей – погано, інші – протилежно.

Існує також дивний на наш погляд стереотип, що чоловік – виробник, а жінка – споживач. Але ніколи не можна забувати, що чоловік також є споживачем, а жінка – виробником. Економічний розкол також поглибив ситуацію із сексуальним розколом.

Звісно, на сьогоднішній день ситуація є не настільки поганою, як багато років тому. Ми можемо побачити, що жінки можуть розвиватися, вчитися, працювати на рівні із чоловіками, але це є не всюди так. Можна також зазначити, що існують такі країни, які в основному залишили форму праці Першої хвилі, так само як і традиції «патріархату» (у більшості своїй це – деякі арабські країни, країни із переважним відсотком сільськогосподарського населення).

Ми повинні прийняти той факт, що стереотипи часто руйнують потенціал, який може мати важливе значення для країни і всього людства, і не тільки жіночий, а й чоловічий. З огляду на це, вважаємо, що не можна пригнічувати інших людей у їх бажаннях, не можна нав'язувати їм певну ідеологію, особливо з самого дитинства. Якщо жінка хоче залишатися вдома і піклуватися про чоловіка і виховувати дітей, бути домогосподаркою – це її вибір, якщо вона хоче подорожувати по світу, або займатися прогресивною економічною діяльністю – це також її вибір. Є певні речі у світі, у яких людина сама повинна зробити свій вибір. Тільки на власному досвіді людина може зрозуміти, якою вона хоче бути.

Список використаних джерел

1. Тоффлер Э. Третья волна. М.: АСТ, 1999. 371 с.
 2. Сторожук С. В. Гоян І.М., Федик О.В. Ідейні засади гендерної дискримінації. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії. 2019. 295. С. 40–51.
 3. Сторожук С. В., Гоян І. М. Гендерна рівність у транзитивних суспільствах: проблеми і перспективи. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії. С. 18–29.
- Storozhuk S., Matvienko I. The gender dimensions of the renaissance social program. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. 2019 (5). Р. 108–116.

*Кабанець Андрій,
студент факультету землевпорядкування
Національного університету біоресурсів і природокористування*

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: СУТНІСТЬ ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ

Проблеми національної ідентичності досить часто розглядаються відомими представниками вітчизняної наукової, а подекуди і політичної спільноти. Причини такого зацікавлення пов'язане спробою сформуванню певний ідеологічний стандарт, який слугуватиме засобом боротьби за владу. Проте теоретичне підґрунтя даної проблеми формує джерела висвітлення справжнього національного інтересу, після усвідомлення якого зросте життєздатність українського суспільства. Сучасна політична ситуація в Україні загострила питання національної ідентичності, яке на жаль не всім є повністю зрозумілим.

Зважаючи на підвищення актуальності даної теми необхідно розглянути формування поняття сутності національної ідентичності, як контексті формування, так і в сприйнятті сучасної української нації.

У соціально-філософській літературі сформувалось три дисциплінарно різних і автономних, хоч і співвідносних один з одним розуміння ідентичності:

- 1) в логіці (некласичній);
- 2) у філософії (насамперед неокласичній і, головним чином, посткласичній);
- 3) у соціогуманітарному знанні (соціологія, антропологія, психологія). З 80-х рр. ХХ ст. позначилась тенденція до універсалізації поняття ідентичності та подолання міждисциплінарних бар'єрів постструктуралістськопостмодерністській перспективі [3, с. 33].

Вважається, що імпульс до універсалізації проблематики ідентичності у 70-80-х рр. ХХ ст. надав американський психолог Е. Еріксон. Він почав досліджувати ідентичність як особливий соціально-культурний феномен на основі використання як психоаналітичного, так і філософського та соціологічного підходів, що, нарешті, й визначило статус концепту "ідентичності" як категорії міждисциплінарного знання.

Е. Еріксон пов'язував ідентичність із переживанням індивідом себе як цілого і визначав її як постійну внутрішню рівність із собою в безперервності самопереживань індивіда. Загалом американський мислитель визначає ідентичність як складне особистісне утворення, котре має багаторівневу структуру, що пов'язана з трьома основними рівнями людської сутності: індивідуальним, особистісним і соціальним [15, с. 54-80].

У класичній філософській традиції ідентичність – фундаментальна характеристика буття, яка передбачає зберігання тотожності самому собі і протистоїть «відмінності». Це найважливіша характеристика особистості, що означає єдність, цілісність індивіда в часі і просторі. У постмодерністській традиції – концепція відсутності втрати індивіда як центру і джерела тотожності (Ж. Дельоз, Ж. Дерріда) [2, с. 54].

Ж. Делез та Ф. Гваттарі розглядали просторове розгортання ідентичності, а саме за географічним принципом, при цьому вони стверджували, що «географія не просто надає матерію перемінних місцевостей для історії як форми. Подібно до пейзажу вона виявляється географією не тільки природи, але і розуму. Вона відриває історію від культу закономірності, даючи виявитися фактору випадковості, яку не можна ні до чого звести, знищити» [3, с. 124].

Національна ідентичність пов'язана з формуванням національної культури у певному державному утворенні, коли прагнення усталити національну культуру актуалізується з

акцепцією держави чи з артикуляцією окремих політичних впливових сил, національна ідентичність, на відміну від культурної, тією чи іншою мірою пов'язана з дискурсом влади [13, с.33].

Л. Нагорна у монографії «Національна ідентичність в Україні» (2002) [6, с.56] виділяє три історичні форми української ідентичності – русько-українська (Київська Русь), «малоросійська» як подвійна (місцевий патріотизм і лояльність до імперії) і радянська (позанаціональна). А для сучасного типу української етнонаціональної ідентичності характерна декларована полікультурність, що виливається у біполярність мовну і культурну, це наявні негативні реалії.

Ентоні Сміт («Національна ідентичність») говорить про такі найголовніші риси національної ідентичності: історична територія, або рідний край; спільні міфи та історична пам'ять; спільна масова, громадська культура; єдині юридичні права та обов'язки для всіх членів; спільна економіка з можливістю пересуватись у межах національної території. Національна ідентичність за самою своєю суттю багатовимірна, її ніколи не можна звести до елемента, тому вона така гнучка, непередбачувана у сучасному житті і політиці [9, с. 12-27].

Цікавим є дослідження Ганни Палій, окремі результати якого оприлюднені у першому номері журналу „Політичний менеджмент” [7].

Автор розглядає проблеми української національної ідентичності крізь призму проблем національної безпеки, ширше – української національної держави. З такою точкою зору можна погоджуватися чи ні, але те, що ці проблеми накладаються одна на одну, перетинаючись у часі й просторі, не викликає сумніву. Сама подібна постановка питання змушує замислитися про співвідносність понять „національна ідентичність” і „національна безпека”. Чи певна ідентичність сприяє (чи, навпаки, не сприяє) зміцненню національної безпеки, або ж національна безпека має бути лише засобом, що зберігає вільну ідентифікацію народу? Тобто, проблема ідентичності є вираженням одвічних проблем необхідності і свободи, цілей і засобів.

На даному етапі розвитку України, її ж політичні лідери в основному вбачають формування національної ідеї у націоналізації мови [4].

Сучасне українське мовне питання викликає постійні дискусії.

Дискурс у його найбільш широкому розумінні - це «спосіб впорядкування дійсності, що відклався та закріпився в мові, спосіб бачення світу, причому дискурс не тільки відбиває дійсність, але й проектує її, бере участь у її створенні» [14, с. 142].

У процесі національного дискурсу стає зрозуміло, що мова фіксує соціальні стереотипні та еталонні уявлення про людину, її поведінку та роль в цьому світі. Відповідно, з'являються «стійкі мікро- і макротексти як явища культури» [5, с.16]. Серед мікротекстів можна відзначити такі різновиди, як ідіоми, прислів'я, приказки та фразеологізми, за допомогою яких культура може впливати на людську свідомість. Як зазначає Телія В.Н., вони можуть «виконувати роль еталонів, стереотипів культурно-національного світогляду, або вказувати на їх символічний характер і в цій якості виступають як мовні експоненти (носії) культурних знаків» [12, с.183]. За допомогою фразеологічних одиниць об'єктам і людям приписуються ознаки, які, в свою чергу, асоціюються із мовною картиною світу, охоплюють цілу дескриптивну ситуацію, виражають оціночне ставлення до неї [8].

Проте реалії вітчизняного мовного питання весь період існування незалежної України постійно стикаються з проблематикою національного складу населення, національних меншин та їх прав на використання власної мови. Тому саме коливання мови на терезах обставин визначає її національну ідентичність з урахуванням регіональних розбіжностей.

Список використаних джерел

1. Делез Ж., Гваттари Ф. Что такое философия? Москва: Ин-т эксперимент. социологии; СПб. : Алетейя, 1998. 288 с.

2. Заковоротная М.В. Идентичность человека. Социально-философские аспекты. Ростов н/Д.: Изд-во Северо-Кавказского науч. центра высшей школы, 1999. 161 с.
3. Козловець М. А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 558 с.
4. Котельников В. У пошуках національних інтересів: державне будівництво в Україні в контексті світового досвіду. Політична думка. 2000. №4. С. 40 – 53
5. Кочеригин А.Н. Текст как явление культуры. Новосибирск: Наука, 1989. 194 с.
6. Нагорна Л. Національна ідентичність в Україні. Київ: ППІЕНД, 2002. 272 с.
7. Палій Г. О. Проблема формування української політичної нації: аспект загальнонаціональної ідентичності. Політичний менеджмент. 2003. № 1. С. 93 – 100.
8. Пожусь В.І. Формування інформаційного суспільства в умовах глобалізації. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2009. № 36. С. 4-11.
9. Сміт Е. Національна ідентичність. Київ: Основи, 1994. 260 с.
10. Сторожук С. В. Гоян І.М., Федик О.В. *Аксіологічні засади євроінтеграції України. Науковий журнал «Політикус». Одеса. 2018. Вип.2. С.139-147.*
11. Сторожук С.В., Гоян І.Н. Рецепции премодерных форм общественного взаимодействия в современном украинском социуме. Социальное воспитание. 2018. №2. С. 18-27.
12. Теля В. Н. Метафоризация и её роль в создании языковой картины мира. Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира. Москва. 1988. С. 173-203
13. Титар О. В. Українські національно-культурні ідентичності Слобожанщини у контексті глобалізації: філософсько-антропологічний вимір. Харків 2016.
14. Филюшкина С. Национальный стереотип в массовом сознании и литературе (опыт исследовательского подхода). Логос. 2005. N4. С. 125-139.
15. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис. Москва: Флинта: МПСИ: Прогресс, 2006.

*Парчук Ірина,
студентка факультету землевпорядкування
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковий керівник-
Сторожук Світлана Володимирівна,
д.-р. філос.наук, проф.*

ФЕНОМЕН ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Тіла людини мають як біологічний, так і соціальний характер. Біологічний за своєю тілесністю, постійно здійснює безліч фізіологічних процесів. А от соціальний проявляється у тому що ми покладаємось на наше тіло для здійснення нашої взаємодії зі світом. Завдяки своїм тілам ми здійснюємо свою щоденну діяльність, переслідуюмо цілі та взаємодіємо один з одним. Однак тіло не є простою посудиною, в якій знаходиться справжнє «я», а є складовою його. Наші фізичні тіла мають вирішальне значення для того, як ми бачимо себе і як бачать нас інші.

Концепція людської ідентичності сягає тисячоліть у незаписану історію. Адже задовго до того, як наша особа була оцифрована та збережена в базах даних, ми використовували мову, предмети та документи, щоб представити та підтвердити свою індивідуальність.

В основі людського досвіду лежить основна прагнення до самовизначення та саморозуміння.

Розробка концепції про те, хто ми є, з якою метою ми існуємо і як нам жити своїм життям – це основний імпульс людської свідомості. Цей проект – визначення власного "Я"

та його місця в соціальному порядку – виражає як бажання сенсу, так і прагнення до належності. Це квест, поінформований постійно розвиваються та взаємодіючими розповідями про ідентичність.

Сьогодні, коли велика інтенсивність і швидкість змін кидає виклик нашим припущенням про природу та структуру соціальної реальності, перед нами постає низка життєво важливих питань. До них належать: Що є джерелом нашої ідентичності? Де повинні лежати наші прихильності та відданість? І якщо наша ідентичність чи ідентичність нас так спонукають, як – і з ким – нам зібратися разом? І яка природа зв'язків, які нас об'єднують?

Ідентичність визначає, як ми бачимо себе і уявляємо своє становище у світі, як нас бачать інші або класифікують нас і як ми вирішили взаємодіяти з оточуючими. «Знання того, хто ми є, - зауважує соціолог Філіп Сельзнік, – допомагає нам оцінити охоплення, а також межі наших прихильностей». Такі прихильності відіграють життєво важливу роль у формуванні нашого «справжнього Я» та у визначенні нашого ставлення до ті, хто знаходиться в колі наших соціальних відносин і поза ним. Виконання зобов'язань, передбачених цими прихильностями, служить для посилення повноважень окремих людей у забезпеченні суспільного добробуту та прогресу. Таким чином, поняття особистої та колективної ідентичності можуть чинити значний вплив на норми та практики світової спільноти, що швидко інтегрується.

Оскільки ми маємо багато асоціаційних зв'язків, ідентичність буває у різних формах. Іноді ми ідентифікуємо себе за сім'єю, етнічною приналежністю, національністю, релігією, рідною мовою, расою, статтю, класом, культурою чи професією.

В інший час наша місцевість, підприємства та установи, в яких ми працюємо, наша вірність спортивним командам, прихильність до певних видів музики та кухні, прихильність до певних причин та приналежність до освіти визначають аспекти того, ким ми є. Джерела ідентифікації, які оживляють і наземних людей, надзвичайно різноманітні.

Але яка ідентичність є найважливішою? Чи можна прирівняти різні ідентичності? І чи покращують чи обмежують ці ідентичності наше розуміння та взаємодію зі світом?

Кожен з нас щодня, як свідомо, так і несвідомо, спирається, виражає та посереднює між своїми численними почуттями ідентичності. І коли наша сфера соціальної взаємодії розширюється, ми схильні враховувати частини того, як ми визначаємо себе, і прагнемо інтегруватися в більш широку область людського досвіду.

Це часто вимагає від нас уважного розгляду та навіть протистояння окремим інтерпретаціям вірності, які можуть мати до нас претензії. Тому ми схильні визначати пріоритети, які ідентичності для нас найбільш важливі.

Ідентичність людини не є якоюсь сумою її гендерних, расових, класових та національних спорідненостей. Вона є лише її ідентичністю, яку вона сама зробила завдяки тому, що має справу з іншими людьми та діє по відношенню до них

Матриця наших асоціацій, безсумнівно, впливає на те, як ми розуміємо та інтерпретуємо світ, але не може повністю пояснити, як ми думаємо, діяти або які цінності ми дотримуємось. Те, що конкретна особистість представляє джерело змісту для людини, не повинно зменшувати значення інших прихильностей або затьмарювати нашу моральну інтуїцію чи використання розуму. Підтвердження близькості до певної групи як складової особистої ідентичності не повинно обмежувати погляд на своє місце в суспільстві чи можливості того, як можна жити.

Хоча, безсумнівно, спрощувати зведення людської ідентичності до конкретних контекстуальних категорій, таких як національність чи культура, такі категорії дійсно вносять сильний розповідний внесок у відчуття особистості.

Внаслідок надзвичайного прогресу в людських знаннях, який поглибив глобальний взаємообмін та скоротив планету, ми тепер опиняємося через перекриваються ідентичності, що охоплюють складний набір соціальних сил, відносин та мереж.

Сучасність перетворила ідентичність таким чином, що ми повинні бачити себе не лише умова залежності або незалежності, а також взаємозалежність. Багато в чому боротьба за розуміння нашої ідентичності пов'язана з питанням сенсу сучасного життя. Все частіше звучать заклики вкорінювати значення та ідентичність у спільноті.

Список використаної літератури

1. Abruzzi, W. S. (1980). Flux among the Mbuti pygmies of the Ituri forest. In E. B. Ross (Ed.), *Beyond the myths of vulture* (pp. 3–31). New York: Academic.
2. Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Reading: Addison-Wesley.
3. Abegglen, J.-J. (1984). *On socialization in Hamadryas baboons: A field study*. Cranbury: Associated University Presses.
4. Storozhuk S., Hoian I., Fedyk O. Conceptual modern gender policy challenges. *Cherkasy University Bulletin: Philosophy*. 2019. 2. P. 15-23.
5. Kryvda, N., Storozhuk Sv., Hoyan I., Fedyk O. *Worldview And Ideological Priorities Of Modern Society: Ukrainian And Euro-Atlantic Context. Ideology and Education in Post-Soviet Countries—Issue № 2(13), 2019.*

Кім Катерина

Завадська Анастасія,

студентки факультету Харчових технологій

та управління якістю продукції АПК

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м.Київ, Україна)

Науковий керівник –

Супрун Аліна Григорівна

(Хто на кафедрі викладач та яке звання)

МОВНІ ПРОЦЕСИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА МОЖЛИВІСТЬ ІДЕНТИФІКАЦІЇ

Важливим стабілізуючим чинником такого поняття як ідентичність є зв'язок з мовою. Мова слугує засобом вираження і формуванням етнічної самосвідомості, задовольняє культурні потреби народу, є однією із найважливіших етноконсолідуючих ознак ідентичності. Як суспільному явищу мові завдяки її інерційності притаманна більша стійкість. На відміну від національної ідентичності, яка, за висловом Е. Ренана, є свого роду "щоденним плембсцитом", мова вже за своєю природою не може бути предметом оперативного вибору [1].

Глобалізація світу і прозорість соціокультурних кордонів накладають відбиток і на мовну ідентичність суспільств. За своєю природою глобалізація – космополітична. Неодмінним її супутником у більшості країн є дво- чи багатомовність. Змінюються статусні характеристики мов. Якщо розглядати ефект впливу соціолінгвістичних аспектів глобалізації на національну ідентичність, то можна сказати, що мова є ключовим маркером етнічних кордонів. При цьому головною властивістю мови як підґрунтя ідентичності є унікальна здатність консолідації спільнот в єдиний соціум. Мова як знаряддя формування і вираження думки є основою духовності народу, міцною й надійною опорою самоусвідомлення особистості, імпульсом до творчого самовираження людини не тільки в національній культурі, а й у світовій цивілізації [2]. На сьогодні у світі існує майже 6 тисяч мов [3]. Серед них українська мова, як і будь-яка інша, посідає своє унікальне місце. Саме у мові нація зберігає історію, багатовіковий досвід, здобутки культури, світоглядні ідеї. Мова кожного народу не лише є витвором багатьох поколінь, вона, за М. Гайдеггером, є визначальною для сутності людини. "Людина не була б людиною, якби їй було відмовлено

говорити неперервно, повсюдно, щодо всього, у найрізноманітніших варіаціях і здебільшого не впряженого у "воно є". Якщо мова дає таку змогу, то людська сутність – у мові" [4]. Філософ вважає, що для людини світ її рідної мови – це "дім буття", "найінтимніше лоно культури". Це природне психологічне середовище буття людини, те образне і мисленнєве "повітря", яким дихає, в якому живе її свідомість" [4].

Поняття "мова" і "народ" тісно пов'язані: народ – ті, хто говорить однією мовою, а мова – це те, чим говорить народ, вона об'єднує народ і вирізняє його з-поміж інших народів. Вивчення національної мови створює таку спорідненість людських душ, якої не досягти ні детальним вивченням культури народу, ні навіть його історії. Є. Андрос зазначає: "...існує особливий тип одночасної спільноти, яку творить лише тільки мова – перш за все в поетичній та пісенній формах. Візьмемо, приміром, національний гімн, що виконується під час національних свят. Якими б банальними не були його слова, якою б невиразною не була мелодія, цей спів пробуджує відчуття спільності. Саме в такі миті абсолютно незнайомі люди вимовляють ті самі рядки під ту саму мелодію" [5]. Умирання мови означає для етносу загибель навколишнього інтелектуального середовища, а для всього людства – втрату одного із способів сприйняття світу та можливість ідентифікувати себе як людину.

Список використаної літератури

1. Ажнюк Б. Національна ідентичність і мова в українській діаспорі. Сучасність. 1999. № 3. С. 128-140.
2. Ангархаев А. Язык как фактор формирования идентичности. Вестник Бурятского государственного университета. Философия, социология, политология, культурология. Выпуск 6. Улан-Удэ, Изд-во Бурятского госуниверситета, 2008. С. 75-78. 123.
3. Інтернет ресурс: <http://lingsib.iea.ras.ru/ru/articles/smeets.shtml>
4. Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и выступления. М.: Республика, 1993.
5. Андрос Є. Онтологія українського світосприймання: проблема соціокультурних пріоритетів. Феномен української культури: методологічні засади осмислення. К.: Фенікс, 1996.
6. Сторожук С.В., Гоян И.Н., Федик О.В. Роль языка в процессе формирования культурной идентичностию Социальное воспитание. 2019. №2. С. 4-14.

*Пономаренко Валентина,
студентка факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)
Науковий керівник -
Данилова Тетяна Вікторівна
к.філос.н., доцент*

ПОКОЛІННЯ Z – УНІКАЛЬНИЙ СЕРЕД ОДНАКОВИХ

Нові моделі соціальної поведінки людей та побудова їх власної системи цінностей у сучасному світі безпосередньо впливають на формування самосвідомості людини, процесу її ідентифікації. Загалом відмічається різке загострення кризи як індивідуальних, так і колективних ідентичностей. Без розуміння логіки цієї кризи, не розглянувши її проблеми, неможливо зрозуміти сучасне суспільство, світ, з його полікультурністю та багатонаціональністю. У даній роботі робиться спроба інтерпретувати поняття та особливості ідентифікації нового покоління, яке прийнято називати поколінням Z.

Спершу, хотілося б звернутися до наукового розуміння поняття ідентичності та її виникнення у людини. На думку Дж.Г.Міда, при народженні людина не має ідентичності, котра виникає як *результат соціального досвіду*, взаємодії з іншими людьми. Тобто принциповою позицією стає *соціальна обумовленість ідентичності*: вона виникає лише за

умови *включеності* індивіда в соціальну групу, в *спілкуванні* з членами цієї групи. Особистість розвивається не просто шляхом усвідомлення власної ідентичності, а шляхом *формування* її. [2]

Ще декілька років тому основною віковою групою були міленіали, тобто ті, хто народився у 80-90-х роках минулого сторіччя. Їх намагалися зрозуміти Вільям Штраус і Ніл Гав у своїх працях, таких як «Покоління» та «Четверте перетворення». Про міленіалів, або покоління Y, часто можна почути: «герої, народжені в епоху розпаду». І це буде цілковитою правдою, оскільки вони у підлітковому віці відчували всю силу зламу сторіч, і, що важливіше, перше покоління, яке надає перевагу пошуку інформації в мережі Інтернет. [1]

Але сьогодні нова група вийшла на перший план. Покоління Z, спадкоємці міленіалів, нарешті досягли повноліття і узурпували статус групи, про яку написано і сказано найбільше. Для нового покоління проблема ідентичності постає як ніколи гостро – в епоху, коли світ переходить в Онлайн, людина усе частіше зіштовхується з Інтернет-реальністю, а не тим, що відбувається насправді. Щодня на екрані мерехтять тисячі різних (а може й однакових) облич та історій успіху. І, звичайно, кожен мимохіть порівнює себе з цими особистостями. Це стає одним із факторів формування ідентичності, принципів та правил, характерних для покоління Z. Покоління Z – найбільш різноманітне та багатокультурне серед усіх минулих. Дослідження, проведене медіа-компанією Awesomeness та дослідницькою фірмою Trendara, показало, що представники нового покоління описують себе як глобалістів із швидкозмінною самоідентифікацією та порушників правил. Також дане дослідження виявило, що на думку покоління Z, саме соціальні мережі, технології і кіберзалежування вплинуть на розвиток їх життєвої філософії найбільше. [3]

Що ж означає ідентичність для покоління Z? Фактично, поняття ідентичності як невід’ємної характеристики людини лежить в основі розуміння філософії нового покоління. Ідентичність виявляється у визнанні своєї унікальності з одного боку, і з іншого – у відчутті приналежності до певної спільноти. Саме це і можна побачити у представників покоління Z, адже інклюзивність та індивідуальність – два принципи, які досить вагомо впливають на те, як мислить сучасне суспільство. Ідея, що відрізнятись – це круто, що не існує нічого ідеального і чому б не прийняти усі відмінності – це цінності, які визначають перше покоління справжніх діджитал-аборигенів.

Список використаної літератури

1. Курений В. Хто такі міленіали? [Електронний ресурс] / Віталій Курений // ПостНаука. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://postnauka.ru/faq/62552>.
2. Мід Д. Дух, самість і суспільство. З точки зору соціального біхевіориста. / Дж Мід. – Київ, 2000. – 416 с. – (Український центр духовної культури).
3. Velasco H. Who is Gen Z? How teens are consuming content [Електронний ресурс] / Haley Velasco // The Drum. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.thedrum.com/news/2017/12/27/who-gen-z-how-teens-are-consuming-content>.

Фасольняк Маргарита,
бакалавр, 3 курс, 1 група,
факультет захисту рослин, біотехнологій та екології,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Данилова Тетяна Вікторівна,
к.філос.н., доцент

THE PROBLEM OF INDIVIDUALITY IN THE CONCEPT OF IDENTITY

A simple answer to the question “what is identity?” would be this: It is how one answers the question “who are you?” Or, my identity is how I define who I am. When academic authors offer brief clarification of what they mean by the word, this is often the way they do it (“a person’s identity is how the person defines who he or she is”).

When we say that my identity is “who I am,” we mean “who I really am,” in some sort of essential or fundamental way. We are talking about an aspect of ourselves that is in some way important to us. It would go against usage and our understanding of the concept to say that some aspect of one’s (personal) identity was a matter of complete indifference – that one could take it or leave it with total equanimity. The problem of explaining what personal identity is the problem of stating what aspects of a person it refers to and precisely in what sense these are important or “essential.”

We have an imaginary ‘idealised’ version of who we are (or would like to be), and we often attempt to express this in company. The shadow side of our personalities we attempt to hide from others, and in many areas we succeed, but biases and prejudices, especially in judging others or situations ‘give us away’. Our judgements often say more about the kind of person we are.

Identity relates to self, person, individual: how you are what you are. Yet in our effort to define self-identity, we seem to call upon different kinds of labels based on sex, race, ethnicity, gender, sexual orientation, ability, socioeconomic status, nationality, and religion, among others, and their intersections. Too often, in our prescription of these identities, we actually avoid wrestling with one necessary question: Who am I? In an attempt to label ourselves, we write over our identity—who we truly are.

The problem arises, though, when these identities divide us instead of promoting inclusivity. Identities become labels used to classify individuals based on arbitrary traits. Labels serve two purposes: to separate us from the people who are unlike us, and to have solidarity with people we feel are likewise excluded. We seek self-definition by separating ourselves from others.

Demographic identities are aspects, not definitions, of who we are. They do not mandate the dreams, sense of humor, favorite books, best friends—the nitty-gritty odds and ends of life. Owning your cultural heritage as part of your story is different from subscribing to a collective identity for the latter often excuses us from the harrowing process of figuring out who we really are. When we view each other through labels—through identities—we reduce and disrespect each other by valuing our affinity with an arbitrary collective over the person. Those labels don't make up a person; they make a stereotype.

Classifying each other not only erases individuality, but also isolates people from one another. Yes, people are fundamentally different; however, we forget that we are also fundamentally alike. The only label that means anything is "human being." I am endowed with the capacity to understand another human being, regardless of the circumstances of our birth, by simple fact that we are both human, and thus hold certain experiences in common. Our capacity for shared experience and understanding—for empathy and compassion—is one of the ultimate marks of what it means to be human. The impulse that dares us to care for a stranger, not related to us by blood, marriage, or clan, transcends the limitations we and our society create.

You might think, when the rest of the world chooses to judge us by our identities, why shouldn't we go along with it and do the same? But actively seeking out what we have in common is more powerful than focusing on how we are different. Reducing ourselves to merely our identities wrongs us in two ways: As we subscribe to a collective we ignore individuality, and as we cling to what divides us we forget what we have in common.

Identity should be about who you are intrinsically—and no one gets to decide that for you except yourself. We cannot change most of the labels we are born into. But we can change how we engage with them. What someone needs to know to understand you - lies in your person, not in the group or demographic you most identify with. There is something more to your identity than the identities you hold.

Defining our own individuality is our prerogative and ours alone. Arbitrary labels describe collectives, not individuals, and substituting who we are for such labels is a falsification of our persons. We are more than our labels, and we are more than our differences.

References

1. The Philosophical Review , Nov., 1921, Vol. 30, No. 6 (Nov., 1921), pp. 566-584
Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/2178997>
2. Appiah, Kwame Anthony and Henry Louis Gates Jr., eds. 1995. Identities. Chicago, IL: University of Chicago Press.
3. Fearon, J. D. (1999). What Is Identity (As We Now Use the Word)? California: Stanford University.
<http://www.stanford.edu/~jfearon/papers/iden1v2.pdf>
4. Luciana Siracusano. Identities, individuality, and the shared human experience. Columbia College.

*Петухова Аліна,
бакалавр, 3 курс, 1 група,
Факультет захисту рослин, біотехнологій та екології,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Данилова Тетяна Вікторівна,
к.філос.н., доцент*

THE CONCEPT OF RELIGION IN THE CONCEPT OF IDENTITY

Modern science of religion has created a special definition: religious identity - a category of religious consciousness, the content of which is the awareness of belonging to ideas and values, which in this culture are usually called religious, as well as awareness of belonging to a form of religion and religious group.

It seems that religion was stronger in ancient times than in the modern world. In the past, most societies were deeply religious, and religion in general came first, even above man himself. This means that the influence of religion on the identity of such societies will be strong. This contrasts with modern society, in which religion still plays an important role, but is much lower than in the past. The influence of religion on the formation of identity in this case may be less, if any. We must remember the formation of identity from the point of view of religious views, because society has always believed deeply, and the concept of faith is a key fact of formation. In general, religion is usually the main component that determines the formation of identity, depending on the circumstances, groups covered and the period covered by the analysis. The strength of the relationship between religion and identity can depend on many factors, such as: the intensity of religious obligations, the influence of the community on people's behavior, the period covered, the demographic situation being studied, among other factors.

Religious identity is a way of realizing one's spiritual orientation, one's relationship with another form of spirituality. Religious identity can be individual or group. Individual religious identity personality acquires in the process of socialization, in this period of great importance is the environment of the individual. It is very good when a child is formed independently, and this is especially true of religious views, because due to the perception, inner awareness and assimilation of religious ideas, norms, values, religious experience is formed.

The question of religious identity is ambiguous, so it has taken a significant place in the research of various scholars. Emile Durkheim (1964) described modern society as characterized

by "mechanical solidarity" generated by homogeneity, which comes from many people who communicate in the same assigned roles and conditions they consider themselves essentially similar. Modern society, as Durkheimard argued, is characterized by "organic solidarity, when people who have freedom acquire different roles and develop independence not because of their equality but because of their interdependence. This is based on similarities or differences in religious beliefs, religious groups, and acceptance of goals." At the moment, religion is becoming a consolidating factor in society, uniting completely different nationalities, social status, education, political views of the population.

Religious identity occupies a significant place among other identities in modern society at all levels - both personal and social.

References

1. D.F. Eickelman, in International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences, 2001
2. Religious identity as a subject of religious reflection / I. Papayani // East. - 2009. - № 5 (96). - P. 102-106. - Bibliogr .: 14 titles. - ukr
3. Sociocultural identities and practices / Ed. A. Handles. - Kyiv: Institute of Sociology of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2002. - 315 p .;
4. Tarasenko VI, Ivanenko O. O. The problem of social identification of Ukrainian society (socio-technological paradigm). - Kyiv: Institute of Sociology of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2004.– 576 p
5. Int J Psychol Relig. Author manuscript; available in PMC 2008 Aug 12. Published in final edited form as: Int J Psychol Relig. 2007; 17(3): 245–259.

*Zaiets Kateryna Mykolayivna,
student of the Faculty of Plant Protection,
biotechnology and ecology
National University of Life and Environmental Sciences
nature management of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)
Supervisor -*

*Danylova Tetyana Viktorivna,
Ph.D. philos. Sciences, As.Prof.*

RELIGION AS A FACTOR OF IDENTITY FORMATION

There are not so many of the most important positions in the world according to which a person defines his attitude towards other people according to the criterion of "friend or foe". Positioning of this kind has, as a rule, a specific historical character. In other words, it is difficult to speak of a universal hierarchy of identities: they are highly variable in specific societies and different situations. We can talk about the following most pronounced identities: about identifying oneself with some primordial group, about political identity associated with citizenship or citizenship, about national and cultural identity; about racial identity. [1]

To the greatest extent, religious identity is typical for groups professing monotheistic, or the so-called Abrahamic religions that originated in the Middle East (Judaism, Christianity, Islam). The last two of them, along with Buddhism, are also world religions. Monotheistic religions, if not initially opposed to other forms of identity, then at least strive to dominate the corresponding hierarchy.

Some researchers believe that the most prominent manifestation of a religious person is the practice of prayer. Indeed, prayer is not only the uttering of sacred phrases, but a direct appeal of a person to the Almighty. This also applies to the performance of other religious rituals common in both Orthodoxy and Islam. However, if the practice of prayer with a high degree of probability

can testify to religious faith, then the performance of rituals of religious origin may be the result of a cultural tradition fixed in society.

At present, Orthodoxy for Slavs is not so much a personal faith and the need to communicate with God, not a desire to live in accordance with Christian commandments, but a symbol of a return to at least some kind of stability. It also acts as a symbolic value of national identity, which is really very important, because modern Russian consciousness experiences an extreme deficit in unifying principles.

Changes in the general system of identity also lead to transformation of religious identity: not religious experience and religious practices become the source of the formation of religious identity, but cultural "equivalents" of religion in the form of customs, values, norms, historical heritage, historical ideologemes that have become a common cultural heritage. In this case, the awareness of belonging to a religious community or religious tradition is assessed as an opportunity to feel their involvement in the "great history" of their people, as a factor of community integration, a way of socialization, transfer of socio-cultural experience, values and norms, and ensuring cultural and historical continuity. When using religion in the construction of a new civic ethnocultural identity, the opportunity to exploit elements of religious tradition in the ideological discourse acquires an important place. [3]

In modern society, a transformation of religiosity is taking place, which affects both religious consciousness and behavior. Replacement of some elements in the structure of social identity with others is carried out. For example, religious identity can be replaced by other types of identities, or its individual components can be replaced by new subidentities. If in the hierarchy of identities the religious occupies the highest positions, then the system of religious ideas and norms has a decisive influence on this process. If the positions of religious identity are not high, then it may coincide with the cultural one. In this case, it is addressed to the external manifestations of religiosity: rituals, customs, behavioral acts, social status, confession. [4]

In my opinion, religious identity within the framework of this methodological model is in the border area. On the one hand, a person is formed in a predetermined confessional environment and learns the features of a religious tradition in the process of socialization. On the other hand, religious affiliation is not predetermined by birth, like ethnic or racial. The process of religious identification includes the stage of awareness - a conscious choice of one's own religious affiliation. In ethnic identity, this is not so pronounced and, as a rule, becomes relevant only when an individual gets into a foreign cultural environment.

However, some researchers of religiosity, as we have already noted, widely use the so-called ethnic principle of determining the number of followers of confessions. A number of authors, mostly confessional-oriented, consider it possible to proceed from the principle that if a person was born into an Orthodox family, then he is Orthodox, if he was born into a Muslim family, then a Muslim. But if this religiosity inherited at the level of tradition is not reproduced in religious practice, then it will be formal. Such a "natural" identity, in the absence of reproduction in religious practice and a change in the socio-cultural context, tends to fade away. [2]

Thus, we can conclude that the identification function of religion in the modern world is one of the most important. But at the same time, religious identity itself turns out to be only subidentity in general cultural identity.

References:

1. Huntington S. The Clash of Civilizations and the Reorganization of the World Order. - URL: <http://www.ido.rudn.ru/philosophy/chrest/7-2.html>, free.
2. <https://www.facinghistory.org/holocaust-and-human-behavior/chapter-1/religion-and-identity>
3. <https://cyberleninka.ru/article/n/religiya-kak-istochnik-kulturnoy-identichnosti-v-sovremennoy-rossii/viewer>
4. <https://cyberleninka.ru/article/n/religiya-i-identichnost-homo-post-sovieticus-v-poiskah-sebya/viewer>

Iliana Alina, Lavryniuk Kateryna
students of the Faculty of Plant Protection, Biotechnology and Ecology
National University of Life and Environmental Sciences
nature management of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)
Supervisor –
Danylova Tetyana Viktorivna
PhD in Philosophy
Associate Professor

HUMAN IDENTITY IN AN AGE OF UNCERTAINTY

In his lecture entitled "False Identities," Kwame, a philosopher, polymath, and man of many world cultures, Kwame Antony Appiah, noted four misconceptions when considering identity: the symbol of faith, country, color, and culture.

Turning to religion, Appiah rethought the centrality of faith in identity: "Religion is not," he says, "first and foremost a matter of faith." It is a question of belonging in many dimensions, and "abstract beliefs mean very little if you have no direct connection with the traditions of practice, the conditions of interpretation, and the cult communities." [1] He reveals an uncritical assumption, which he calls "determinism from the Scriptures," meaning that religious texts have a single meaning and are not subject to discussion and are beyond time. Religion is an integral part of culture, full of practical significance, a set of behaviors, but not exceptional. Kwame Antony Appiah quotes Philo of Alexandria with approval: "To be faithful to your god, you do not need to disgrace other gods." [1]

In the second lecture, Appiah outlines nationalism and its artificiality of modern labels, which we perceive as the norm. A nation without state formation has no real history. Because there are different sections of the population in society with different interests, the government must create and maintain people's beliefs in the justice and optimality of existing political institutions. Since legitimacy is the consent of the people to the government, its voluntary recognition of the right to make binding decisions, the lower the level of legitimacy, the more often the government will rely on coercion, which will hinder national existence. [2]

One of the lectures of the philosopher concerns color, namely biological difference. Slavery was a powerful driver of revisionism in this area: people slandered Negroes, first to enslave them, and then apologized for it. "Racial fixation", the bizarre assumption that race is the determining factor of all that is essential and shaping in humans, has long outlived the science that supported it.

Unfortunately, today it is still labeled in various forms, continuing to shape vicious political debates in more than one country, as well as demonstrating that it is nonsense.

Culture, according to Appiah, is the greatest of all errors. After all, it divides the world, there is a binary understanding that ignores the cultural and intellectual traditions that have shaped our world. However, over time, each generation rethinks itself and its culture, adjusting it to its own system.

Therefore, values are not paramount, all we have to do is continue to care for them. In fact, they exist only because we exist.

"As time rolls on, each generation inherits the label from an earlier one; and in each generation the label comes with a legacy. But as the legacies are lost or exchanged for other treasures, the labels keep moving on." [1]

References:

1. Martin Rose, Insight Guest Editor, British Council 2020 "Human identity in an age of uncertainty" British Council: <https://www.britishcouncil.org/research-policy-insight/insight-articles/human-identity-age-uncertainty>

2. Tur M.G. Neklasychni modeli legitimatsii sotsialnykh institutiv [Electronic resources] / Mykola Hryhorovych Tur. - 2006. - Mode of access to the resource: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=54034.

Москалюк Арсеній

*Студент Національного університету
біоресурсів і природокористування
(м.Київ Україна)*

Науковий керівник –

Данилова Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент

ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК СФЕРА САКРАЛЬНОГО

Сьогодні пошук ідентичності здійснюється не тільки на раціональному рівні, а й у формі сакрального – світського і релігійного. Комплексне дослідження феномена ідентичності дозволяє стверджувати, що він має сакральну сутність і, тим самим відмінний від інших соціальних феноменів низкою виняткових, унікальних характеристик. Сакральне виступає невід'ємним елементом формування ідентичності, адже воно зачіпає глибинні й сокровенні пласти свідомості. Можливо, дещо гіперболізовано, але влучно з цього приводу висловився К. Юнг: "Представникам однієї нації мають снитися одні й ті ж самі сни". Очевидно, це сни, що стосуються їх спільного життя у великому соціумі, суспільстві.

Отже, постає проблема визначення змісту поняття "сакральне", залучення його до аналізу соціальної ідентичності. Насамперед зазначимо, що термін "сакральне" до цього часу не набув єдиного тлумачення в літературі і тому ще не став нормативним поняттям, що створює певні труднощі для подальшого його вивчення. Більшість дослідників пов'язують нормативність цього терміна із виходом у 1917 р. книги Р. Отта "Das Heilige" ("Священне"), котрий описував сакральне як щось "зовсім інше" – "das ganz andere". [1, с. 883-884]

Співвідношення термінів "сакральне", "священне" і "святе" в той час ще не стало методологічною проблемою і тривалий час "сакральне" розглядалося як первісний, міфічний спосіб сприйняття "священного", як перший етап такого сприйняття. Поняття "сакралізація" (від лат. sacrum – священне) у буквальному розумінні означає наділення будь-якого об'єкта (речі, явища, тварини, людини) священним змістом, унікальною, незвичайною властивістю, спроможною впливати на людей і перетворюватися на предмет поклоніння. Цими якостями можуть володіти люди, інституції (церква), ними можуть наділяти час (свята, дні посту), предмети (каміння, дерева), зображення, простір, тобто все, що у свідомості людини опосередковано пов'язане із трансцендентним.

Можна припустити, що такі особливості свідомості були притаманні насамперед репрезентантам традиційної культури, схильним бачити за Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації 90 повсякденністю реальність вищого порядку, яка накопичувалась і пояснювалась у найширшій практиці впродовж багатьох сторіч існування певної соціальної спільноти. Людина належить не лише до буття предметності, а й до світу символів, знаків кордону між поцейбічністю та потойбічністю. Вона занурена у знаковий світ мови та культури. Символи поміж нами, серед нас і всередині нас, це реальність духу, що конкурує з реальністю предметного довкілля, ми прилучені до світу символів і продукуємо не лише речі, а й знаки [2, с. 61-70].

Уявлення про сакральне містить найважливіші характеристики суцього: онтологічно воно відрізняється від буденного буття і належить до вищого рівня реальності; гносеологічно – містить істинне знання; феноменологічно сакральне дивовижне, надзвичайне; аксіологічно – абсолютне, імперативне, глибоко шановане. Уявлення про

сакральне з достатньою повнотою виражені в релігійному світогляді, де сакральне – предикат тих сутностей, які є об'єктом поклоніння [3, с. 482].

Список використаної літератури

1. Безнюк Д. К. Сакрализація // Соціологія: Енциклопедія / Сост. А. А. Грицанов, В. Л. Абушенко, Г. М. Евелькин, Г. Н. Соколова, О. В. Терещенко. – Мн.: Книжный Дом, 2003. – С. 883-884.
2. Бойко О. Д. Ментальність (менталітет) // Політичний енциклопедичний словник / Упорядник В. П. Горбатенко; За ред. Ю. С. Шемчушенка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – С. 334-335.
3. Гнатюк О. Українські дискусії про ідентичність. – К.: Критика, 2005.

*Граудул Олександра,
студентка Факультету
інформаційних технологій
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Данилова Тетяна Вікторівна,
к. філос. наук, доцент.*

ВПЛИВ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

У період неблагополучної демографічної в Україні, що відображається у зменшенні кількості населення, зростанні розлучень, ставлення до своєї гендерної ролі набуває все більшого значення. Можна відмітити, що ситуація в Україні, хай поволі, але все-таки змінюється у напрямі гендерної рівності. Властива їй прозорість меж гендерних «нормативів» і поведінкових патернів сприяє невизначеності в самовідчутті і чоловіків, і жінок себе як представника певного гендеру [1].

Усвідомлення своєї гендерної приналежності є основою суб'єктивності людини і конструюючим елементом соціальних відносин. Тому наразі все більше досліджується вплив гендерних стереотипів на формування гендерних ролей і гендерної ідентичності.

Культура кожного суспільства, як і уява соціалізованого в ній індивіда, містить узагальнені уявлення про те, якими є чоловіки й жінки та чим вони повинні займатися. Такі узагальнені усталені уявлення стосовно спільнот чоловіків і жінок загалом називають гендерними стереотипами. Зазвичай вони можуть бути далекими від реальності, неточними, стійкими відносно нової інформації та вельми віддаленими від реальних рис і поведінки конкретного індивіда. Це уявлення, що містять також приписи й заборони стосовно того, що чоловікам та жінкам належить відчувати, проявляти та робити. Дослідники відзначають безперечний факт існування сильних гендерних стереотипів та їх прийняття членами тієї групи, щодо якої вони діють. Гендерні стереотипи, як узагальнені уявлення про чоловіків і жінок, виявляються насамперед як гендерно-рольові стереотипи, що стосуються прийнятності різноманітних ролей і видів діяльності для чоловіків і жінок, а також як стереотипи гендерних рис, тобто психологічних та поведінкових характеристик, притаманних чоловікам і жінкам. Ці два компоненти гендерних стереотипів тісно пов'язані між собою. Переважна прийнятність якої-небудь соціальної ролі для людини певної статі обґрунтовується мірою наявності в неї певних рис і характеристик.

Під впливом таких гендерних стереотипів у свідомості чоловіків та жінок формується гендерна ідентичність. Сучасні теорії гендерних відносин доводять, що соціальні відмінності між чоловіками та жінками не мають біологічного походження, не є «одвічно даними, а лише набутими, приписаними індивідові суспільством». Окрім того, поняття

«гендер» має множинний і ситуативний характер. Уявлення про те, що означає бути жінкою чи чоловіком, змінюється залежно від історичного і соціально-культурного контексту. Наприклад, бути чоловіком зараз та сто чи дві роки тому – абсолютно відмінні речі. Також різний досвід і відмінні суспільні очікування мають чоловіки в Україні і, приміром, у Швеції [2].

На думку багатьох дослідників, найдієвішим механізмом утворення і відтворення гендерних стереотипів залишається яскраво виражена ієрархічність гендерних класів: жінці приписується менша вартість, аніж чоловікові. Це накладає свій відбиток на сприйняття якостей особистості чоловіка й жінки і наділяє усі можливі відмінності у гендерній ідентичності чоловіка і жінки смислами «добре»-«погано». В аналізі гендерних стереотипів важливу роль відіграє виділення бінарних опозицій, що традиційно приписуються чоловікові (маскулінність) – жінці (фемінність): логічність – інтуїтивність; конкретність – абстрактність; свідомість – несвідомість; влада – підпорядкування; статичність, пасивність – імпульсивність, активність тощо [1; 4].

А от гендерні студії (методологічні підходи вивчення чинників, процесів і результатів соціального конструювання гендеру) критикують традиційні уявлення про ролі чоловіків і жінок, в основі яких лежать лише репродукція та фізична сила. Натомість, як альтернатива пропонуються егалітарні ролі, де чоловіки і жінки мають можливість вибирати поведінкові зразки залежно від можливостей та бажань. Маскулінні та фемінні ознаки не є сталими утвореннями, вони можуть змінюватися залежно від конкретного контексту та етапу соціалізації. Маскулінність і фемінність формуються настільки довго, наскільки ми пов'язані із суспільством. Таким чином гендерна ідентичність постійно перебуває в процесі конструювання.

Здебільшого гендерні стереотипи є суттєвим перебільшенням відмінностей між чоловіками та жінками, в чому неодноразово переконувалися дослідники, опитуючи респондентів щодо оцінки притаманних особисто їм різноманітних психологічних характеристик та поширеності цих якостей серед жінок і чоловіків загалом. Виявилось, що оцінки одних і тих же характеристик, притаманних опитаним чоловікам і жінкам, різняться несуттєво, але приписувані спільнотам чоловіків і жінок загалом – істотно [5, с. 293].

Отже, навряд чи доцільно говорити про єдину гендерну чоловічу чи жіночу роль та модель поведінки як таку. Більшість соціальних ролей у суспільстві містить гендерний складник лише у вигляді стереотипних уявлень та очікувань щодо статі виконавця, наприклад, певної ролі, яку, по суті, за набором вербальних і невербальних операцій може виконувати людина будь-якої статі. Немає й не може бути однієї раз і назавжди визначеної моделі, характерної для окремої статі, тобто маскулінної чи фемінної. Існують лише очікування, які склалися історично і що мають почасти біологічне, але значною мірою соціально-культурне, підґрунтя щодо відповідності між гендерною ідентичністю та статтю людини.

Список використаної літератури

7. Головнієва І.В. Трансформація гендерної ідентичності населення України: між Заходом і Сходом [Під ред.: І. Бобкова та ін.]. – Вільнюс, 2005. – С. 223–229.

8. Марценюк Т. Гендерна рівність і недискримінація: посібник для експертів і експерток аналітичних центрів. – К., 2014. – 65 с.

9. Ільїна О. Криза гендерної ідентичності у сучасному світі. 2018. URL: <http://doi.org/orcid.org/0000-0001-8377-2492>

10. Найдовська І.В. Вплив статево-рольового розвитку жінок на особливості їх життєвого стилю. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2002. – 19 с.

11. Майерс Д. Социальная психология. Интенсивный курс. – Спб.: Прайм Евроник, 2002.

Пазій Олександра,

*студентка факультету інформаційних технологій,
спеціальності комп'ютерні науки, 3 курс,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Данилова Тетяна Вікторівна,
к. філос. наук, доцент.*

НАЦІОНАЛЬНА ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМА МОВИ

Насамперед, одним із найголовніших чинників формування та розвитку національної та культурної ідентичності є традиції. А саме їх постійне функціонування, національна культура повинна постійно бути у русі та не застоюватись.

В наш час багато національностей та країн діляться на дві умовних групи. Перша з них, це ті народи, що всіма силами намагаються відродити свої звичаї, традиції, мову та діалекти, намагаються стати єдиними, унікальними, неідентичними. Друга група це такий своєрідний злам в інкрементній прямій культурного на національного розвитку. Народи які, на жаль, припадають до такого типу, майже приречені на розчинення у світовій масовості та забуття їх ідентичності та неповторності.

Можна виділити ще одну групу, але вона дещо відрізняється від двох попередніх, це – культурна трансформація. Що це означає? Це своєрідний поміркований шлях до змін культури та традицій. Перехід від дворянських, до- та пострадянських та інших різних типів стереотипів до більш сучасного бачення різних неписаних правил культури.

Сама нація чи країна вибирає яким шляхом їй піти та до якої групи належати. Це залежить від кожної людини особисто, бо кожен сам вибирає якою мовою спілкуватись, якої віри належати та яких традицій притримуватись, чи варто розвивати національну ідентичність та нести її в масовість, чи все таки сидіти собі тихенько та просто робити те, що зручніше саме для себе, можливо навіть не підозрюючи, що тим самим руйнується таке велике надбання предків як: культурна ідентичність та неповторність. Тому почати потрібно з себе, задати собі питання “Що я роблю для підтримки національної особливості?”, та головне “Чи насправді я хочу це робити?”

Давайте розглянемо для прикладу дуже популярну тему як для ХХІ століття. В сьогоденні дуже велика кількість гуманітаріїв постійно дискутують про мову, але зазвичай обговорюють тільки одну з її функцій – комунікативну, тобто мова як спосіб спілкування один з одним. Але ж чому не обговорюють мову як один із чинників культурної ідентичності? Деякі навіть говорять про те, що немає принциповості та доцільності в правильному використанні тих чи інших правил, що в мові головне розмовляти зручно і практично, а не правильно та красиво. Якщо так, то чому до сих пір людство ще не дійшло до висновку, що не потрібно багато мов, що буде досить однієї, зручної для всіх, прямо як в міфі про Вавилонську вежу? Чому на рівні свідомості і підсвідомості, як інстинкт самозахисту, людині дано берегти та плекати свою мову?

А тому що, мова, як і багато інших чинників національної ідентичності, виконує ще багато дуже важливих функцій, окрім комунікативної.

Давайте уявимо, що афроамериканець, який живе наприклад десь в Нігерії, вирішив, що йому зручніше розмовляти китайською, а не рідною мовою. Тоді ж починають розмовляти китайською і його діти. Чи можна було б назвати це гносеологічною (пізнавальною) функцією мови? Ні. Нове можна пізнавати тільки тоді коли є підґрунтя вже чогось пізнаного. Бо як ми могли б вивчати НОВУ мову, не знаючи якоїсь іншою.

Однією з найважливіших функцій мови є – ідентифікаційна, також можна сказати – націєтвірна. Нація перестає бути нацією втративши свою рідну мову. Це незаперечний факт, бо саме мова є вагомим фактором створення народу. Якщо ж вона втрачається, то

починається свого роду денаціоналізація, а люди, що належали до тої чи іншої народності втрачають своємірну ідентифікацію як особистості, тобто втрачають себе.

Підведемо підсумки: мова є важливою одиницею розвитку як національної індивідуальності, так і людської ідентифікації. Важливо розвивати культуру та традиції свого народу і робити свою країну національною, а не країну національностей.

Список використаної літератури

12. Бочковський О. Вступ до націології . Мюнхен, УТГІ, 1991-1992. URL: <http://www.ukrstor.com/ukrstor/natiologia24.html>

13. Бек У. Что такое глобализация? Ошибки глобализации – ответы на глобализацию /Ульрих Бек / Пер. с нем. Григорьева А.и Сидельникова В. Общая редакция и послесл. Филиппов А. – М.: Прогресс-Транзит, 2001.

14. Потебня А.А. Эстетика и поэзия. М.: Искусство, 1976.

15. Семененко И. Метаморфозы европейской идентичности // Политические исследования. – 2008.

Вовк Анатолій,
аспірант НУБіП України
гум-пед. фак. каф. філософії
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Кравченко Алла Григорівна,
кандидат філ. наук, доцент

КОНЦЕПЦІЯ СВІТОГЛЯДУ В РОБОТАХ В. ШИНКАРУКА

Філософська антропологія органічно включила в себе екзистенційну проблематику. Екзистенційна спрямованість характерна і для українських антропологічних досліджень. Особливо звертають на себе увагу праці О. Кульчицького, який, досліджуючи сутність людської природи взагалі і природи української людини зокрема, висунув оригінальну концепцію „українського персоналізму”. Ця концепція розглядається у тісному зв’язку із світовою філософською думкою, є складовою європейської культури.

О. Кульчицький висуває цілий ряд думок, що споріднюють його вчення з фундаментальною онтологією М. Хайдегера. На цій основі мислитель доповнює онтологію аксіологією, показуючи, їхню глибинну спорідненість. Коли він висував основне питання аксіології „Чому все це існує і навіщо все це”, він досягає цим конкретизації центрального поняття онтології: „Що все є за своєю суттю”. Стає зрозумілим, чому саме аксіологія прородньо доповнює онтологію

Намагання поєднати філософсько-антропологічну думку з філософією екзистенції характеризує не тільки мислителів української діаспори. Паралельно з дослідженнями О. Кульчицького, які велися в Мюнхені, у Київській світоглядно- антропологічній школі (сформувалася у 60-х р. р.) робилася спроба створити саме екзистенційну антропологію, яка базувалася на детальному аналізі світової екзистенційної традиції [1]. Один із представників цієї школи, В. Табачковський, так характеризує початок її існування: „Представники Київської світоглядно-антропологічної школи... інтенсивно досліджують розмаїття спроб західних філософів „екзистенціалізувати” мислительну здатність, що до неї апелював класичний раціоналізм”.

Фундаментальне спрямування Київської світоглядно-антропологічної школи стало дослідження вимірів людського буття через розгляд світогляду та його теоретичних трансформацій, дослідження того, як „сенсожиттєві питання „перекладаються” на

теоретичну мову” [2]. Світогляд, на думку фундатора Київської світоглядно-антропологічної школи В. Шинкарука, є не просто гносеологічним, відображу вальним витвором, це форма освоєння дійсності. “Світогляд є висхідною та основоположною формою духовного освоєння дійсності людиною, - зазначає філософ. – Саме через нього світ “відкривається” людині, і те, яким він їй “відкривається”, залежить від світогляду” [3].

“Світогляд є передумовою самотрансцендування людини, бо в ньому закладена глибинна контрверза: буденне – трансцендентне” [2]. У світогляді світ роздвоюється на світ навколишнього буття і світ суєтного буття (трансцендентний). “Світові, в якому здійснюється безпосередня життєдіяльність, протиставляється світ реалізації вищих цінностей життя – ідеалів істини, добра і краси” [2]. Тому світогляд стає основою оцінки світу та відношення до нього, основою глибинного, дійсного спілкування зі світом. При цьому таке спілкування знаходиться під впливом особистісно пережитого трансцендентного. Адже у світогляді, на думку В. Шинкарука, трансцендентне цілісно домінує над буденним, крім того воно дивовижним чином стає більш реальним.

Таким чином, Київська світоглядно-антропологічна школа вкладає у поняття світогляду екзистенційну напруженість і трансцендуючу активність людського буття. Тому світогляд в межах цієї школи розглядається не тільки у його зв'язках з теоретичною свідомістю, але й у взаємодії з людським відношенням до світу (світовідношенням).

На відміну від есенційного підходу, екзистенційний (екзистенційно-антропологічний) підхід до людини стверджує відкритість людського буття, неможливість визначити наперед задані межі людської природи. Ця ідея філософії екзистенціалізму набуває в екзистенційній антропології як фундаментальній тенденції Київської світоглядно-антропологічної школи нове звучання: екзистенційний підхід не повинен знищувати есенційний, вступивши з ним у протистояння. Суперечність між ними повинна бути подолана синтетично. Людське світобачення, людська життєдіяльність, на думку В. Табачковського, - „не тільки інтеріоризація зовнішнього, але й екстеріоризація внутрішнього. До того ж – сутнісного”![3]

Екзистенційна антропологія Київської світоглядно-антропологічної школи не відмовляється від категорій „сутність”, „сутнісний” при описі людського буття. Взаємодія сутності й існування, сутності і буття приводить до трансцендування людини, переходу з теперішнього в майбутнє, того переходу, в якому реалізується свобода людини.

Фундаментальні поняття Київської світоглядно-антропологічної школи „світогляд” і „світовідношення” окреслюють як ситуацію внутрішньої так і спосіб виходу її за межі. У понятті світогляду виявляється саме простір особистості, який у демократичному, „відкритому” суспільстві – на відміну від „замкненого” (тоталітарного), повинен розгортатися самостійно, активно – самотворчо. Але цей світогляд є лише частиною людського буття, яке у своїй цілісності включає в себе світорозуміння та світовідношення – феномени, які розглядаються в комунікації. Відкрита і конструктивна самостійність людини за таких умов означає потяг до поєднання світогляду, світорозуміння та світовідношення – поєднання екзистенційно-особистої та екзистенційно-комунікативної основ людського буття. [3]

Список використаної літератури

1. Кліваденко Н. І. «Світоглядні пошуки в. І. Шинкарука у період десталінізації філософської думки в УРСР». URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11766/Kozlovskiy_Volodymyr_Shynkaruk.pdf?sequence=1

2. Козловський В. Володимир Шинкарук: існую, отже, мислю. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:4JUbNNwmH08J:irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/Nopa_2012_112_13.pdf+%cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua

3. «Грабовський С. «Ідеалістичний матеріалізм» Володимира Шинкарука. URL: <https://www.religion.in.ua/main/history/26434-idealisticnij-materializm-volodimira-shinkaruka.html>

*Дяченко Владислав,
Студент ННІ електрифікації автоматизації і енергозбереження
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д.-р. філос. наук, проф*

МАСОВА КУЛЬТУРА ТА ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ

Індивідуальність людини є найголовнішою складовою у формуванні власної особистості. Тому ніхто не заперечить, що формування та реалізація власної індивідуальності постає головною проблемою та досягненням у становленні людини людиною. Але я хочу розповісти про безпосередній вплив на це різних видів оточуючого нас мистецтва.

Різні види творчості людини від музики та танців до живопису та кінематографу впливають на нашу свідомість та наше світобачення. У нашому світі велика кількість різних видів мистецтв і наше сприйняття всесвіту певним чином залежить від них. Ключовою особливістю творчого життя 21 століття є глобалізація тобто прискорення обміну різного виду інформації між людьми. Головним предметом глобалізації нашого буття є інтернет. Він надає практично безмежний доступ до різних джерел інформації, тобто і до культурного життя людини теж. Але з приходом інтернету в наше життя все частіше мистецтво стає комерційним. Відомі музиканти, художники, режисери кіно, письменники стали брендом, а їхні праці-товаром. Це не погано, що люди отримують гроші та популярність, за свою працю, але це також впливає на інших людей, які бачать мистецтво лише як засіб заробітку. Ці люди просто повторюють те, що є популярним сьогодні, в той же час нічого нового не створюють, а від себе нічого не додають.

Колись Ірвін Копі визначив проблему ідентичності у часі, зазначивши, що наступні два твердження здаються істинними, але, припускаючи, що є зміни, здаються суперечливими:

1. Якщо річ, що змінюється, насправді змінюється, не може бути буквально одне і те ж до і після змін.

2. Однак якщо буквально немає однієї і тієї ж речі до і після змін, то жодна річ насправді не зазнала жодних змін.

Ці два твердження є фундаментом для роздумів моїх попередніх слів. Якщо просто переробити те, що є популярним, без додання власної думки чи своєї душі, то це не стане творінням нового, а лише перетворення. Для формування оригінальності у цих напрямках слід додати щось нове, або направити людей на це «популярне» під іншим кутком, тобто надати інший вектор для формування нової думки.

Хочу ще розповісти про інший аспект індивідуальності в процесі пізнання людиною мистецтва. Так як багато з нас хотів би стати відомим, отримувати гроші або бути визнаним суспільством чи окремою людиною. Тому деякі люди починають працювати пишучи та записуючи пісні, створювати різні витвори мистецтва, реалізуючи себе як автори книг або кіно, намагаючись втілити свою мрію. Деякі з них, як я вже зазначав раніше, входять в популярний для суспільства жанр та намагаються реалізуватися в ньому не додаючи нічого свого. Якщо такі люди не намагатимуться виправитись і проявити свою фантазію то в них

ніколи не з'явиться власна особистість оскільки вони не створюють, а переробляють. Щоб стати видатним письменником, художником або кимось другим слід відточувати свою майстерність до досконалості. Але і це на завжди спрацьовує, так як багато людей так і не були при своєму житті визнаними наприклад Вінсент ван Гог або Поль Гоген. Так як більшість людей ідуть в мистецтво за популярністю, а не за самореалізацією логічно те, що їхня «продукція» стає основним об'єктом мас-медіа. За рахунок того, що вони стають популярними їхній товар теж стає таким. Оточуючі люди, дивлячись це все стають жертвами «популярного» і втрачають власну індивідуальність. Вони всі носять однаковий одяг, слухають майже ідентичну музику, читають популярні книги, дивляться масові фільми, стають ідентичними.

З іншого боку є люди, які не йдуть за світовими трендами, вони намагаються винайти щось нове, або переробити забуте, при цьому, створити новий хід думок у пошуках ідентичності для кожного з нас. На жаль таких людей мало з огляду на те, що реалізація нових думок потребує великих зусиль, та навичок. Люди, які спостерігають за справді креативними людьми, які не намагаються реалізувати себе через «масове», самі стають такими, тобто індивідуальними, а якщо лише ознайомлюватися з популярним то ні про яку індивідуальність не може бути і мови.

Головним чином наша свідомість залежить від нашого оточення важливо спрямовувати свої думки та роботу в правильний для себе вектор, не масовий але індивідуальний для кожного з нас, тільки так ми станемо кращі ніж вчора...

*Власюк Станіслава,
Студентка факультету землевпорядкування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д.-р. філос. наук, проф.*

БОДІПОЗИТИВ ЯК НЕОДМІННА СКЛАДОВА ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Почнемо з того ,що ж таке бодіпозитив? З англійської перша частина слова перекладається як тіло ,а наступна як позитив або те ,що дарує радість .Тобто з вище сказаних слів можемо зробити висновок ,що бодіпозитив –це тіло ,що несе радість своєму власнику. Розтлумачення є цілком правильним , але щоб прояснити ситуацію потрібне більш детальне пояснення. Бодіпозитив є феміністським рухом заснованим ще у 1967 році двома американськими дівчатами, які були далеко не ідеалами жіночої краси ,але любили своє тіло попри всі його вади. Спочатку він поширювався лише на теренах Америки ,а потім захопив і увесь світ тому ,що концепція цього руху є досить цікавою і дозволяє не соромитись себе. Людям сподобалася ця течія ,яка показує, що можна і варто любити себе і оточуючих незалежно від розміру одягу, статі ,кольору шкіри ,веснянок чи шраму здобутого ще в дитинстві. Бодіпозитив від початку виникнення пропагував те що, жінка не є товаром в красивій упаковці ,а те що вона має право виглядати так як виглядає. Провідною ідеєю людей ,що несуть цей напрямок у великі людські маси є те що суспільство має бути толерантним і якщо це станеться ,то зменшиться кількість випадків булінгу ,проблем з психікою ,самогубств. Кожне тіло є індивідуальним ,неповторним ,прекрасним і ніхто не має право осуджувати його.

Ми звикли дивитись на струнких і навіть з краплею анорексії моделей з ідеальним волоссям і пропорціями .Суспільство навіює думку про те ,який зовнішній вигляд ми повинні мати, стандарти 90 60 90 обмежують нас у всьому ми не можемо одягати те ,що хочеться, бо в новій облягаючій сукні будуть видні складки чи блуза з відкритим декольте

стала для нас табу ,бо в ній не видно пишних грудей .Що з скаже на це все бодіпозитив ,а ось що : “Моє тіло-моє діло”. Навіть товста людина ,з неідеальним тілом, має право щастя вона все зможе і всього досягне. Бодіпозитив включає в себе такі пункти: це те як ти бачиш своє тіло, що ти відчуваєш по відношенню до нього, що ти думаєш про нього і як сприймаєш. Прийняття свого тіла - це неодмінна складова нашої ідентичності. Я, це не тільки мисляче "я", як доводив Р. Декарт, я це ще й наше тіло. Позитивність тіла стосується твердження, що всі люди заслуговують на позитивний образ тіла, незалежно від того, як суспільство та популярна культура розглядають ідеальні форми, розміри та зовнішній вигляд.

Деякі люди думають ,що бодіпозитив це лише відмовки товстих людей ,щоб не приводити своє тіло в порядок і їсти ,що завгодно доводити себе до ожиріння, виправдовувати свої комплекси. Хто так вважає сильно помиляється ,адже бодіпозитив це не пропаганда до зайвої ваги ,а навпаки він завжди висуває думки за здоровий організм. Також є люди що не голять своє тіло або виставляють на показ свої фізіологічні процеси,перестають слідкувати за собою ,їх не варто путати з бодіпозитивом. Дбайте і вдосконалюйте своє тіло з точки зору насолодження здоровою їжею, невиснажливими веселими та цікавими фізичними вправами, та повноцінним сном , цінуйте своє здоров'я, природну красу та особистість ,перетворіть дефекти тіла у свої прекрасні та унікальні «яскраві плями»,не забувайте що ваше тіло- ви,якщо хтось комплексує з приводу зовнішності допоможіть цій людині ,це речення і характеризує рух бодіпозитиву ,тілу ,що несе радість.

Як же в сучасному світі і без інтернету велика кількість блогерів підтримує цей рух і нічого не бачить соромного в не такому тілі як у моделі чи обличчі з прищами . Катерина Карелова одна з таких і розповідає у свояму блозі як вона приймає своє тіло і налагоджує з ним контакт, як вибирає одяг великих розмірів та негативні реакції людей, які відрізняються від звичайних стандартів. Таких блогерів безліч вони стверджують,що бодіпозитив - місток між тілом, внутрішніми механізмами та формами самовираження стверджують ,що спочатку тілесні позитивні рухи базувались на розмові про вагу та розміри тіла, але тепер зрозуміло, що слід позбутися комплексу всього - вугрів, сутулості, кривих зубів, рубців, розтяжок.

З цієї розповіді можемо зробити висновок ,що бодіпозитив це течія ,що спрямована на сприйняття і вдосконалення свого тіла.

Список використаної літератури:

1. Грин А. В. Бодипозитив в сети: 12 «неидеальных» Instagram-аккаунтов [Електронний ресурс] / Ангеліна Володимирівна Грин. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://screenlifer.com/trends/bodipozitiv-v-seti-12-neidealnyx-instagram-akkauntov/>.
2. Кириленко М. Бодіпозитив — вміння любити себе у будь-якому тілі [Електронний ресурс] / Марія Кириленко // Журнал "Фармацевт Практик". – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://fp.com.ua/articles/bodipozytyv-vmynnya-lyubyty-sebe-u-bud-yakomu-tili/>.
3. Стадник В. Зайва вага і неголені ноги. Навіщо жінки вигадали бодіпозитив [Електронний ресурс] / Віра Стадник. – 15. – Режим доступу до ресурсу: https://espresso.tv/article/2017/10/15/bodipozytyv_ce_pogano.
4. Годард Т. Коли бодіпозитив шкодить здоров'ю. Блог Тетяни Годард [Електронний ресурс] / Тетяна Годард. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://nv.ua/ukr/style/blogs/koli-bodipozitiv-shkodit-zdorovju-bloh-tetjani-hodard-2480668.html>.
5. Сторожук С. В. Гоян І.М., Федик О.В. Ідейні засади гендерної дискримінації. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії. 2019. 295. С. 40-51.
6. Сторожук, С., Гоян, І. Гендерна рівність у транзитивних суспільствах: проблеми і перспективи. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії, 2018, 280, 18-29.*

7. Сторожук С. В. Гоян І.М., Федик О.В. Світоглядні та соціокультурні засади становлення гендерних стереотипів в Україні. Науковий вісник Чернівецького національного університету. Серія: Філософія. 2018, 806. С. 60-69.

Гоян І.М.,

доктор філософських наук, професор,
м. Івано-Франківськ, Україна

Сторожук С.В.,

доктор філософських наук, професор,
Київ, Україна

ГЕНДЕРНА ІДЕОЛОГІЯ: ЗВІЛЬНЕННЯ ЛЮДИНИ ЧИ РУЙНУВАННЯ КУЛЬТУРИ?

Загальновідомо, що докорінні трансформації усіх сфер соціокультурного буття людини, розпочалися у другій половині ХХ ст. і були зумовлені, з одного боку, четвертою науковою революцією, яка істотно змінила ідеали і цінності наукової раціональності, тим самим заклавши плідний ґрунт для істотних світоглядних змін сучасності, а з іншого – знеціненням світоглядних, ціннісних та соціальних ідеалів світського гуманізму. Так, приміром, в цей час стає цілком очевидно, що світський гуманізм не зміг звільнити людину з-під влади всемогутнього Бога та сформованих на тлі релігійного світогляду забобонів, які проводжували визначати життя великої кількості людей. Поміж тим, внаслідок поширення гуманістичного світогляду місце Бога, особливо у середовищі освічених прошарків населення, посідає Ratio, який, завдяки фундаментальності кантівської етики, стає формальним моральним законом, який визначає усі сфери людського життя. Інакше кажучи, Ratio не звільняє людину від зовнішнього примусу, а ще більше поневолює завдяки знеціненню емоційно-чуттєвої сфери у житті людини.

Проте найбільш чітко поразка соціального проекту модерну проявляється саме на соціальному рівні – усі спроби практичного забезпечення соціальної справедливості та рівних можливостей, не зумовили очікувати результату, а навпаки породили нові форми поневолення людини, залишаючи водночас бінарну опозицію пануючих і підвладних. Загалом саме усвідомлення неможливості сформувати якогось універсального способу вирішення усіх проблем людини породило панівну у сучасному інтелектуальному дискурсі вимогу сприймати людину у всій повноті її буття та проявів і не очікувати, що в найближчому майбутньому буде знівельована соціальна нерівність, або ж зникнуть конфлікти. Ця вимога знайшла своє концептуальне оформлення в інтелектуальній спадщині М. Фуко, Ж. Ліотара, Ж. Дельоза, Ф. Гваттари, Ж. Лакана. Будучи творцями нової світоглядної парадигми, вони вимагали подальшого і навіть повного звільнення людини від зовнішнього примусу та репресивності усіляких норм і традицій – етичних, естетичних, методологічних тощо та відмова від авторитетів. Інакше кажучи, постмодерністи були орієнтовані «на формування такого життєвого простору, в якому головними цінностями стане свобода в усьому».

Попри загальну відповідність соціальної програми світського гуманізму та постмодернізму, в їхній основі лежать відмінні світоглядні принципи, які зумовлюють істотні розбіжності цих соціальних проектів. Зокрема, на відміну від класичної раціональності, постмодернізм описує дійсність не як раз і назавжди дану (нехай навіть знаходиться в процесі становлення) реальність, а як світ, позбавлений сутностей, як світ симулякрів, що у підсумку своєму зумовлює відмову від фундаменталізму, на зміну якому приходять плюралізм. Останній передбачає знищення, руйнацію, переосмислення та децентрацію будь-якого концепту. Не стала виключенням й людина – у межах класичної раціональності вона розглядалася як носій певних цінностей, уявлень про права та обов'язки

індивідів та відповідальна за свої вчинки, які повністю знецінює та спростовує постмодернізм. Внаслідок цього, жоден спосіб життя сучасної людини не видається справжнім чи істинним через руйнацію субстанційних підвалин життя окремої людини та всього людства, що у підсумку своєму призводить до руйнації гармонії соціального простору та тлі якого утворюється хаос та безглузда симуляцію. Інакше кажучи, світогляд постмодерної людини позбавлений міцної світоглядної та ціннісної опори: відтепер всі форми ідеології виглядають розмитими і невизначеними, а всі форми культивування високих гуманістичних ідеалів, претензії на усунення закабалення притаманні модерному суспільству піддаються гострій критиці, оскільки на практиці вони зазвичай трансформуються у спробу втілити ідеали, які на соціокультурному рівні проявляються у вигляді «метанаративу», який породжує нову форму закабалення. Руйнування визначеного традицією наративу у період Постмодерну, заклало підвалини для переосмислення образу сім'ї, образу та призначення чоловіка, образу та призначення жінки тощо. Інакше кажучи, утвердження принципу гендерної рівності стало можливим саме завдяки знеціненню ідеалів, цінностей та норм модерного суспільства та завдяки переосмисленню образу самої людини.

Очевидно, що процес звільнення людини від репресивності традиції та фундаментальних світоглядних систем не проходив безболісно, у підсумку чого, здавалось би цілком закономірне з огляду на визнання свободи вищим індивідуальним та суспільним пріоритетом, визнання жінки повноправним соціальним суб'єктом зустріло чималий суспільний спротив, який виявився у дискримінації жінки, яка проявилася не тільки у професійній сфері, а й на рівні буденності. Здавалось би одвічні суспільні ідеали завдяки своєрідності мови, дуже глибоко проникли в суспільну свідомість, перетворившись на стереотипи, котрі гальмують культурний розвиток спільноти, залишаючи не тільки українців, а й багато інших народів, у домодерному світогляді, який століттями гальмує не тільки культурний, а й моральний поступ людства. Звісно, різкий суспільний спротив гендерним ініціативам та рухам є цілком закономірним явищем, адже сучасна гендерна парадигма, закладає підвалини для руйнування здавалось незмінних суспільних ідеалів, тим самим підриває самі підвалини культурної та національної ідентичності. І та й інша, побудовані на пам'яті, котра транслює давні ідеали, тим самим відроджує значну частину гендерних стереотипів, котрі досить часто не мають жодного стосунку до української культури та ментальності, а тому підривають основи групової ідентичності не менше ніж руйнування гендерних стереотипів.

Список використаної літератури

1. Сторожук С., Гоян І. Гендерна рівність у транзитивних суспільствах: проблеми і перспективи. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії. 2018. №280. С. 18-29.
2. Сторожук, С., & Гоян, І. (2018). Гендерна рівність у транзитивних суспільствах: проблеми і перспективи. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії*, 0(280), 18-29.
3. Сторожук С.В., Гоян І.М., Федик О. В. Ідейні засади гендерної дискримінації. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії, [S.1.], п. 295, р. 40-51.

Поета Тихон,
*студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д.-р. філос. наук, проф.*

ДО ПРОБЛЕМИ КОНФОРМІЗМУ І НОНКОФОРМІЗМУ

«Настав час коли ціле покоління живе на межі двох епох, двох образів життя, тому воно втрачає будь-яку здатність самоусвідомлення, не має стандартів та безпеки, не має звичайної згоди» – Герман Гессе.

XXI століття – це всього двадцять років. Відверто кажучи, на свої очі я не бачив і двадцятого століття. Проблеми, які я бачу сьогодні – це цікавий збіг обставин, який вплинув на світогляд людини надто сильно.

Відносний спокій у глобальній ситуації світу приніс людям нові норми життя. Частково це зумовлено тим, що Америка після війни швидко відкинула все військове, так і весь світ, зараз, відкидає повоєнну спадщину. Інтернет став вершником розмиття кордонів країн, культур, знань і соціальних меж. Покоління дітей, що може вільно висловлювати, нескінченно отримувати інформацію з мільйон джерел інтернету, що має доступ до такого великого обсягу матеріалів і знань – по суті, бібліотека, до якої кожен має доступ – як ми використали та вирости з цим скарбом?

Все те, що вважалося конформізмом у Західному і Східному світі – дзеркально відобразилось. Тенденції медіа і політика останніх років – в основному, має глобалістичні погляди та налаштовані ліберально до кожного. Приймати догмати свого покоління, дотримання панівної системи цінностей «Свого» суспільства – ознаки, за якими людина може назвати себе конформістом.

Чи маємо ми зараз, в епоху соціальних мереж, вільних кордонів – «Своє» суспільство?

Завдяки доступності інформації, поширеності англійської мови, ти можеш знайти та приєднатися до найрізноманітніших соціальних груп по всім інтересам. Тобто, знайти таких, як ти. Людина більше не має страху показати себе іншим. Тебе приймуть таким, який ти є. Якщо не у твоїй країні, то у сусідній. Континенти тебе не можуть стримувати.

Якщо ти є конформістом у двадцятих роках XXI століття – це означає, що ти приймаєш людину, яка поруч з тобою.

Молодь, що відкинула церковні віровчення знайшла істину, що заповідав Христос, істину, що православні та католики намагаються сховати за великими храмами й служіннями – прийми ближнього, як самого себе. Не кривди. Пробачай.

Принцип Мак-Гуайера – індивід відчуває себе собою настільки, наскільки він відрізняється від інших.

Цей принцип добре обґрунтовує чому меншини завжди частіше про себе говорять, як про забуту частину суспільства.

Чи є у нашому розумінні добра і зла, станом на сьогодні, межа, за якою індивідуум не зможе бути частиною суспільства?

Кожен день ця межа розмивається.

Більш як 60 років тому Олдос Хакслі прогнозував сьогодні – «Справжні невеличкі психічно хворі люди живуть серед тих, хто здається найбільш нормальними. Вони нормальні тільки стосовно лише до глибоко-ненормального суспільства.

І до такого ненормального – нормального суспільства НОРМАЛЬНА людина не буде пристосовуватись».

Це дуже двозначна цитата. Її можна розуміти як аргумент проти консерватизму, але сьогодні, з нашими темпами занепаду тисячолітніх систем цінностей ця фраза розуміється більш специфічно.

Єдиний вихід для тих, хто хоче залишитися здоровою людиною – пізнати. Що робить тебе кращою людиною? Які якості людини були актуальні протягом історії людства?

Хоча стандарти суспільств і наші цінності мають тенденцію змінюватись, людина залишається людиною.

Ми – ще досі ті напівпримати, що винайшли колесо. Бо ж зараз – дивимось на благаючи екрани і не знаємо що робити. Бо, наприкінці дня, постане головне питання – чи

зможе людина, що буде жити за цінностями сучасної людини XXI -го століття прийняти виклик реальності? Чи може вона залишитися хижак, а не здобиччю? Чи стане статуєю, що буде заморожено дивитись на виверження Везувію?

Бо зараз, коли всі відхилились від традиційних цінностей, змінилася сама суть нонконформізму – коли раніше ставали рушієм, двигуном прогресу, що вдосконалював старі поняття та давав протипагу, зараз, за більшістю цих самих нонконформістів, вони стають конформістами за поняттям, а нонконформісти зараз – є необхідним резистором, необхідним якорем, що зупиняє систему від тотального краху.

«Бо, – як зауважував свого часу К.Юнг, – коли живий організм є відірваним від своїх коренів, його зв'язок з основою існування розривається, і він обов'язково помирає».

*Андріян Віталій Віталійович,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник –
Сторожук Світлана Володимирівна,
д.-р. філос. наук, проф.*

ЛЮДИНА ЯК УНІКАЛЬНЕ ТВОРІННЯ ВСЕСВІТУ

Людина – творець або руйнівник? На це питання важко однозначно відповісти. Людина важкодоступна для вивчення, незбагненна, загадкова. Ні сучасна наука, ні філософія, ні релігія не можуть сповна розкрити сутність людини

Людина... Хто вона така? На перший погляд це питання зовсім просте. Хто ж не знає, хто така людина? Адже на рівні здорового глузду кожен з нас впевнено виділяє людину з оточуючого середовища, її відмінність від інших істот здається цілком очевидною. Але в тому й річ, що те, що здається нам найбільш знайомим, насправді є і найбільш складним, як тільки ми робимо спробу заглянути у глибину його сутності, як це прагне робити філософія, виходячи за межі «очевидності» й прагнучи осягнути сутність.

Людина – унікальне творіння Всесвіту. Вона важкодоступна для вивчення, незбагненна, загадкова. Ні сучасна наука, ні філософія, ні релігія не можуть сповна розкрити сутність людини. Називаючи ті чи інші якості людини, філософи та мислителі шукають серед них визначальні, принципово важливі, виділяють серед них то одні, то другі:

- людина є політична істота (Арістотель);
 - це мисляча істота (Р. Декарт);
 - людина – це істота, яка виробляє знаряддя праці (Б.Франклін);
 - це тварина, яка має здатність користуватися знаряддями праці (К.Гельвецій);
- людина розумна (гомо сапієнс) (К.Лінней);
- це єдина істота, яка знає, що вона є (К.Ясперс);
 - людина актор, тобто яка грає (Хейзінг);
 - за визначенням К.Маркса, сутність людини становить сукупність усіх суспільних відносин.

Ці визначення, як і багато інших тут не згаданих, склалися поступово, залежно від того, як розкривалися творчі можливості людини в процесі її еволюції. І доки існує людство, триватимуть пошуки людиною відповіді на питання – хто ж вона є. І будь-яке його вирішення залишатиметься таким же незавершеним, як і історія людства, проблемою, тому що кожна людина дає ці визначення сама собі.

Людина творець чи руйнівник? Скоріше між цими двома визначеннями потрібно поставити сполучник «і», оскільки у тій чи іншій галузі людина виступає то тим, хто створює, а в інших галузях вже проявляється як руйнівник.

Історія розвитку людини і світу свідчить, що процес осмислення феномену людини далекий від завершення, і ця незавершеність породжена це первинним і найскладнішим питанням – про походження людини.

У релігійному світогляді походження людини ґрунтується на підкресленні акту божественного творіння. Еволюційна гіпотеза ґрунтується на тому, що людина має природну, земну історію.

Згідно з еволюційною гіпотезою головною у становленні людини, поряд з уже висловленим раніше, є праця. Виготовлення людиною штучних знарядь праці обумовило розвиток її свідомості, вдосконалення функцій органів чуття і мозку, що сприяло розвитку пізнавальних можливостей, і людина почала принципово по-новому ставитися до оточуючого її світу.

Щоб визначити чи є людина більше творцем чи руйнівником, потрібно, на мою думку, визначити або хоча б намітити місце людини в світі, визначити сенс її життя, а вже підсумувавши роздуми, зробити певні висновки.

Чому потрібно жити? Чи можна сказати, що людина живе заради того, щоб жити? Сенсом життя є сам процес життя? Можливо це один із проявів тієї самої істини, яку ми шукаємо? Пошуки цієї самої істини існування можуть бути самою істиною. Вже це надає сенс процесу міркування, а цей самий процес також може виступати надійною платформою для крокування життєвим шляхом.

Пізнання істини через самореалізацію, особливо самореалізацію в мистецтві, сповне життя людини найбільш глибоким смислом. Це є висока концентрація зусиль для досягнення і самовираження. Не стільки є важливим результат, скільки сам процес, коли людина розкривається в своїй праці, намагається віддавати все в процесі свого розвитку. Головне, щоб творіння, ідея, прагнення не набувало рис „божественності», не ставало сенсом життя як таким, бо часто це призводить до фанатичного відношення, пізніше до абсурду розуміння співставності компонентів життя, світу, себе і всього іншого. Саме тому багато митців балансують на грані геніальності і абсурду.

Один з багатьох варіантів, який можна розглянути: сенс життя у досягненні істини. Істина є неосяжною, але шлях її пізнання є розвиток людської особистості, сходження по нескінченним сходинкам вгору. Навіщо йти, якщо це не матиме завершення? Сенс не в результаті, не в кінцевій меті, а в самому процесі пізнання глибокого і неосяжного. Якщо нам відкриється хоча б мізерна часточка чогось безмежно великого – це вже буде сенсом нашого існування, не порожнього і без сутнісного, а сповненого розумінням того, що в шляху пізнання істини ми розвиваємося, розвиток є рухом, а рух є безпосереднім проявом життя.

Людина, яка працює над собою, інтереси якої не обмежуються споживанням матеріальних цінностей, духовно розвинена – виступає творцем. І, навпаки, людина, яка готова заради кар'єри, матеріальних благ, миттєвих утіх переступити через мораль, духовність і елементарну етику, - є руйнівником.

Духовно розвинена (або духовно багата) людина та, яка багато знає і ще більше розуміє, яка спирається у своїй діяльності на почуття і поняття істини, добра і краси, у якій переважають духовні потреби; людина, якій притаманні безкорисливі почуття любові і милосердя, здатність відчувати свою причетність до людства, співчувати кожній, навіть незнайомій, людині.

Духовність людини – це також уміння мріяти, фантазувати, творчо усвідомлювати світ, прагнучи зробити його кращим. Уміти створити свій внутрішній світ, не схожий на оточуючу дійсність, – це один із найважливіших проявів духовності. Отже, духовно розвинена людина – така, яка усвідомлює саму себе і може свідомо керувати своїми вчинками, підпорядковуючи їх нормам моралі та права, спрямовуючи їх на досягнення

суспільно значущих цілей. Це людина, внутрішнім регулятором поведінки якої є совість (за висловом І.Канта, – закон, який живе у нас самих; на думку французького філософа П.Гольбаха, – це наш «внутрішній суддя»).

Духовне в людині – це також безкорисливий пошук істини, здатність до морального вибору, до переживання прекрасного, до творчості, наявність свободи волі, віри та самосвідомості тощо.

Сенс життя пов'язаний з розумінням мети життя як уявного чи очікуваного результату нашої діяльності та з вибором життєвого шляху (легкого чи важкого, чесного чи безчесного життя або життя за принципом «як усі»). Останній нерозривно пов'язаний з життєвою позицією та способом життя (варто запам'ятати основне правило мудрого життя: «не бажай і не чекай від життя неможливого», тобто – надто багато).

Життєва позиція виражається у практичних діях – в оцінках, прагненнях тощо. Людина, яка має чітку життєву позицію, завжди є послідовною і цілеспрямованою, за будь-яких життєвих обставин залишається сама собою. Головною характеристикою життєвої позиції людини є рівень її активності. Але остання не повинна зводитися лише до активності на словах, вона передбачає єдність дій людини та її переконань.

Важливе значення має спрямованість життєвої позиції людини – на досягнення лише власного добробуту чи на прагненні добра для інших людей. Вона може бути оптимістичною чи песимістичною.

Найповніше життєва позиція людини реалізується у її способі життя, в тому, заради чого (чи для чого) людина живе і як вона живе: як діє, які має стосунки з іншими людьми, з суспільством в цілому тощо (як тут не згадати філософський твір австрійського мислителя Е.Фрома «Бути чи мати»...).

Поряд з елементарними потребами, задоволення яких забезпечує саме фізичне існування людини (їжа, одяг, житло і т. п.), важливе місце в її житті займають духовні потреби, притаманні людині як родовій істоті, потреби, що сформувалися в процесі соціогенезу. Сюди слід віднести передусім потреби людини в любові та спілкуванні, які, в свою чергу, пов'язані з потребами співчутливості, розуміння, захисту честі, поваги.

Духовна нерозвиненість, розмитість моральних цінностей при наявності соціальної активності здатні породити людину-робота, кар'єриста, руйнівника, губителя природи тощо. На рівні індивіда це може привести до примітивного отримання насолоди, нестримної хтивості, ненажерливості та інших явищ.

Що робить людину творцем, а що руйнівником? Альтруїзм чи егоїзм? Коли людина здійснює цей вибір: ким бути? Звісно, вибір залежить і від умов життя, і від виховання, навіть трохи від генетичної спадковості, але усе ж таки головним чином від власної волі людини.

Від цього вибору залежить, яке життя ми проживемо, від того, яким було життя - який слід ми залишимо по собі. Про когось згадувати гидко. А при згадці про інших комусь стає тепліше на душі.

В усі часи, мабуть, всі люди хотіли, щоб їх пам'ятали. Настільки, що часом нехтували питанням, як саме їх пам'ятатимуть.

Герострат, грек з Ефесу, щоб обезсмертити своє ім'я підпалив диво світу - прекрасний храм Артеміді. Його запам'ятали, але якою ганебною лишилась по ньому слава!

Марячи всесвітнім пануванням, різні наполеони, гітлери та сталіни лишали по собі криваві сліди.

Хіба такої слави повинна прагнути справжня людина?

Сяє золотими банями на тлі блакитного неба Софія Київська - втілення висоти людського духу, скарбниця генія народної творчості. Цим незрівняним зразком зодчества уславив себе великий князь Ярослав, якого нарекли Мудрим.

Але найбільшої пошани заслуговують вчинки людей, що не ставили за мету здобути собі славу. Не заради неї йшли на вогнища Джордано Бруно і Ян Гус - щоб захистити свої

переконання й ідеали. Вони залишилися в пам'яті людства символами мужності та безкомпромісності. У вірності ідеалам вони бачили сенс власного життя.

Карався, мучився, але не каюся наш великий національний поет Тарас Шевченко, підтримував своїм прикладом знесилених, будив заснулих, дорікав байдужим, проклинав жорстоких і кликав до волі. Тож і живе він у нашій пам'яті, як повноправний громадянин незалежної України. Згадує "незлим, тихим словом" його народ.

Ми пам'ятаємо і високе кохання Марусі Чурай та її чудові пісні. З повагою думаємо про іншу, тендітну і хвору, дівчину з Полісся - співачку досвітніх вогнів Лесю Українку.

Мужній Грабовський, нездоланий Каменяр І. Франко, інтелігентний, але непокірний Коцюбинський... Вони залишили нам у спадок свої твори. Хіба всіх перелічити?

Інші часи. Мріє "упасти зерном в рідній стороні" в ГУЛАГівських таборах Василь Стус. І зріс він золотим колосом на ниві нашої поезії, став віхою нашої історії.

Всі вони жили не заради власного добробуту. Жили для народу, для України. Тому й безсмертні вони, бо людина живе доти, доки про неї пам'ятають.

Тому, як висновок, хотілося б сказати наступне: якщо людина готова жити в ім'я інших, вміє і прагне віддавати (любов, увагу, ввічливість, добро, свої сили, знання і багато іншого), вона творець, як тільки вона заціклюється на власному існуванні, цікавиться виключно собою – вона є руйнівником, руйнівником зв'язків зі світом, який оточує, руйнівником сенсу самого життя.

Список використаної літератури

1. Бердяев Н.А. О назначении человека. – М., 1993.
2. Діалог культур і духовний розвиток людини: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К., 1995.
3. Корженко В. Філософія виховання: зміни орієнтацій. – К., 1998.
4. Любутин К.Н. Человек в философском измерении. – Свердловск, 1991.
5. Максимов С.І. особистість і суспільство. – Харків, 1993.
6. Проблема людини в українській філософії XVI – XVIII ст. – К., 1998.
7. Проблема людини в українській філософії XVI – XVIII ст. – К., 1998.
8. Пролєєв С.В. Духовність і буття людини. – К., 1992.
9. Человек: мыслители прошлого и настоящего о его жизни, смерти и бессмертии. XIX век. – М., 1995.
10. Щедрова Г. Мета суспільства – людина // Віче, - 1995. – № 8. – С. 22-23.

*Айвенко Ірина,
аспірантка кафедри філософії, соціології та релігієзнавства
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ, Україна)
Науковий керівник –
Гнатюк Ярослав Степанович,
к. філос.н., доц.*

ПРАЦЯ ЯК МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ ЛЮДИНИ

Сучасна демократична епоха принесла не тільки довгоочікувану свободу, а й певну розгубленість людині, яка втрачає свою індивідуальність, а отже, й ідентичність. Виникає проблема знеособлення людини, що загострює потребу в самоідентифікації. В умовах глобалізації, тотальної переоцінки цінностей, коли минулі істини не визнаються беззаперечними, необхідними є звернення до тих феноменів, що дозволять сучасній людині почуватися безпечно та комфортно на будь-якому рівні суспільного життя. Одним із таких феноменів постає діяльність, за допомогою якої людина визначає своє місце у світі, ефективно організовує соціальне буття.

Прагнучи дати відповіді на запитання, які стосуються усвідомлення себе та свого місця у світі, особа здійснює пошук найоптимальнішого виду діяльності, який надасть їй змогу, по-перше, самоудосконалювати себе, а, по-друге, віднайти соціальне призначення. Відтак людська діяльність виступає універсальним поняттям, що охоплює як суспільну так і індивідуальну сторону життєдіяльності людини. Діючи, людина творить не лише матеріальні, але й духовні продукти діяльності, які, з одного боку, виражають якісні зміни в самій людині, а з іншого боку, покращують її соціальне становище та налагоджують колективні відносини. Тому праця виступає внутрішнім індивідуальним засобом вдосконалення людиною себе, а також відображає суспільно-корисний колективний результат праці людей, оскільки вимагає співробітництва, вона інтерсуб'єктивна [1, с. 238]. Таким чином, діяльність може слугувати механізмом формування ідентичності людини на двох рівнях: особистісному та соціальному.

На особистісному рівні людина, працюючи над собою, здатна вдосконалювати себе і свій внутрішній світ. Продуктами праці на даному рівні є суб'єктивні внутрішні зміни в людині, зумовлені її діяльністю. Важливе місце при формуванні ідентичності особи відіграє аспект «сродності» діяльності. На думку Г.Сковороди, «сродна» діяльність приносить людині внутрішнє задоволення, стає солодкою та «душу веселить» [3, с. 664]. Праця за покликанням надає змогу особі краще пізнати себе, досягти внутрішньої рівноваги. Виконуючи «сродну» діяльність, особа здійснює професійну ідентифікацію, що постає однією із важливих умов самоактуалізації людини у сфері професійної діяльності.

Натомість людина, що занедбала споріднену їй працю, на думку Г.Сковороди, починає страждати від нудьги, втрачає спокій, стає нещасною: «робота наша – джерело радості. А коли кого своя робота не звеселяє, той, звичайно, їй не родич, і не її вірний приятель[...] і нещасливий» [2, с. 167]. Людина, що не займається працею за покликанням приречена, на думку Г.Сковороди, на «смертні муки»: «сумує і метушиться, ніби бджола, замкнена в світлиці, а сонячний світлий промінь, який торкається віконця, кличе її на квіткові луги» [3, с. 664]. Як підсумок, – особа втрачає задоволення від життя, психологічну стабільність, стає роздратованою та апатичною: «не милі всі домашні, ніч сумна, а день прикрий, літом зиму, а зимою хвалить літо, подобається минуле[...]хотілося б вернутися із старості в молодість, із молодості в отрочество» [3, с. 664]. Як бачимо, праця за покликанням формує в людині особисту ідентичність, надає змогу особі самовизначитися у світі, усвідомити власну унікальність та своєрідність, отримати внутрішнє задоволення від процесу праці, активно самовдосконалюватися і покращувати свої професійні та особистісні навички тощо.

Здійснюючи діяльність, людина неодмінно пов'язує себе з іншими людьми та суспільством загалом, оскільки прикінцева мета діяльності полягає у здійсненні особою формотворчої суспільної функції. Тому, якщо праця визначає «індивідуальне в колективному» [1, с. 238], то завдяки сформованій особистісній ідентичності особа починає ототожнювати себе з іншими людьми, прийнятими у суспільстві нормами та цінностями тощо. Відтак, праця постає категорією суспільною, оскільки розкриває власну сутність через соціальну взаємодію людей: «праця пов'язує між собою її учасників, опосередковує їхнє взаємне спілкування» [4, с. 262]. Суб'єкти діяльності встановлюють тісні внутрішні та зовнішні контакти, реалізують індивідуальні та колективні прагнення, здійснюють ефективне співробітництво задля отримання бажаного соціокультурного результату праці. Таким чином, завдяки суспільній діяльності формується соціальна ідентифікація, тобто приналежність особи до певної соціальної групи, відчуття власної соціальної значущості, причетності до нього, завдяки чому утверджуються соціальні зв'язки, формується ефективний суспільний лад, державне управління тощо.

Як бачимо, людина розвивається не просто шляхом усвідомлення власної ідентичності, а шляхом формування її через особисту та суспільну діяльність, які слугують ефективними механізмами творення індивідуального та соціального світу. При цьому людська праця постає не лише інструментом накопичення людиною матеріальних

продуктів, а й важливим джерелом формування особистісної самореалізації та соціалізації особи. Людська діяльність, як бачимо, набуває світоглядного характеру, оскільки будучи однією із форм самоствердження людини у світі, характеризує те чи інше відношення людини до самої себе та суспільства загалом.

Список використаної літератури

1. Гнилицька Н. Праця як соціокультурний феномен / Н.О. Гнилицька. // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2009. – №37. – С. 234-243.
2. Сковорода Г. Кукушка и Косик/ Григорій Сковорода // Повна академічна збірка творів за редакцією проф.Леоніда Ушкалова / Григорій Сковорода. – Харків: Майдан, 2011. – С. 166–167.
3. Сковорода Г. Разговор, называемый Алфавит, или Буварь Мира / Григорій Сковорода // Повна академічна збірка творів за редакцією проф.Леоніда Ушкалова / Григорій Сковорода. – Харків: Майдан, 2011. – С. 645–729.
4. Спиркин А. Труд / А.Спиркин // Философская энциклопедия. Гл. ред. Ф.В.Константинов / А.Спиркин. – Москва: Советская энциклопедия, 1970. – С. 261-262.

*Білінський Віктор,
аспірант кафедри філософії, соціології та релігієзнавства
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ, Україна)
Науковий керівник –
Дойчик Максим Вікторович,
д. філос.н., доц.*

УПОДІБНЕННЯ БОГОВІ ЯК ШЛЯХ ВІДНОВЛЕННЯ ГІДНОСТІ ЛЮДИНИ: ФІЛОСОФСЬКО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ДОСВІД АВРЕЛІЯ АВГУСТИНА

Одним з перших, хто з філософсько-психологічних та теологічних позицій спробував підняти тему ідентичності людини у своїх творах був відомий представник західноєвропейської християнської філософії – Аврелій Августин, якого Римо-Католицька церква проголосила Блаженним. На думку філософа, людина була створена на образ та подобу Бога, тому, як і Він, володіє розумом, душею та свободою обирати добро або зло. Гідність – це божественний дар, який людина отримує завдяки Божій благодаті та любові, яку Бог виявив, віддавши на смерть свого Сина Ісуса Христа, який своєю кров'ю відкупив гріхи світу і відкрив Рай для праведників. Хто буде володіти гідністю залежить від Небесного Отця. Він сам вибирає достойних, серед праведників, які отримають божественний дар і попадуть в Град Божий.

Згідно біблійного міфу, спочатку перші люди – Адам та Єва, володіли божественною гідністю, але через свою гординю вони поставили себе вище за Бога та Його закон, порушили єдине правило, яке постановив для них Творець, а саме, не їсти плоду з дерева пізнання добра та зла. Але вони знехтували цим правилом і за це були покарані, прокляті на тяжку працю та страждання, вигнані з Раю. Через гріхопадіння перших людей, їх потомки втратили частку божественності, яка була в Адама і Єви. Люди почали робити зло, воювати один з одним, вбивати, грабувати, перетворювати один одного на рабів, тобто вони відвернулися від Бога, стали на слизьку дорогу зла, яка веде прямо до пекла. На думку Августина, воля людини від того часу стала більш схильною до зла, ніж до добра, тому їй простіше скоїти гріх і нашкодити ближньому своєму, ніж проявити милосердя, любов та співчуття [2, с. 33].

Які й же вихід з даної ситуації? На думку Августина, людина повинна покаятись, навернутись до Бога, дотримуватись Його заповідей, любити Бога та ближніх, бути доброю, смиренною та милосердною [1, с. 451-456]. Людська гідність розглядається тут у співвідношенні з богоподібним милосердям, а поводитись милосердно – означає поводитись гідно [4, с. 38-39]. Хоча, цікавим є те, що, незважаючи на все це, вона ніяк не може вплинути на те, чи отримає вона Божу благодать і чи зможе відновити свою втрачену

гідність. І в цьому полягає вся складність аксологічного аспекту прийняття морального рішення людиною [8, с. 71-72]. Як стверджує Августин, сама собою, своїми власними силами, «людина не здатна віднайти шлях назад до Бога, перебудувати себе і повернутися до своєї первинної чистої сутності, відновити свою божественну гідність. Коли такий варіант і був можливим, то лише надприродним чином за допомогою Божої благодаті» [5, с. 270] Філософ заперечує свободу людини, оскільки через неї проявляється зла воля людини, яка веде людину до гріха та бунту проти Божої волі. Тому людина повинна скоритися Божій волі та терпеливо, із вдячністю прийняти від Небесного Отця як дари, так і страждання, випробування, оскільки, як говорив Ісус Христос: «Хто хоче бути досконалим нехай віддасть все що має, візьме свій хрест і йде» і ще: «Хто погубить свою душу заради мене, той її спасе, а хто спасе свою душу, той її погубить». Тому треба бути смиренним перед Богом, любити його всім серцем і всіма думками, виконувати його волю, терпеливо зносити всі випробування і не нарікати на Творця.

Без Божої ласки та благодаті людина не зможе спасти свою душу, звільнитися від рабства гріха і відновити свою гідність та божественність [1, с. 469-472, 570]. Не зможе побороти свою вражену гріхом природу, яка спонукає її чинити зло. Тільки в Божій церкві людина здатна знайти спасіння і отримати благодать через Святі тайни: Євхаристію, хрещення, миропомазання, сповідь та елеєпомазання. Августин наголошував, що людей від Бога віддаляють гріхи, очищення яких у теперішньому житті відбувається не завдяки нашій доброчесності, а за божественним милосердям, завдяки божественній ласці, а не за нашою владою [2, с. 48-49]. Та й сама доброчесність, яка б вона не була, хоч і називається нашою, дається нам божественною благодаттю. Отже, як переконує Августин, все чим володіє людина: життя, свобода, багатство, гідність, щастя тощо, все дане Богом, і люди є його рабами, і без Нього вони ні ніщо не здатні, тому не можуть урятувати свою душу і відновити свою гідність без Божої благодаті та милості [1, с. 407]. Але тут постає уся парадоксальність позиції Августина у цьому питанні. Оскільки від людини нічого не залежить і вона сама ніяк не може вплинути на свою долю, на отримання благодаті, то виходить що ніякої свободи не існує, а це вже суперечить християнському віровченню, яке стверджує, що людина володіє свободою волі та вибору.

Августин намагався вирішити дане протиріччя, але нажаль повністю йому це так і не вдалося, хоча він зробив багато спроб. Один з аргументів, які Августин привів для вирішень даної проблеми, звучить так: Бог є незбагненим, таємничим, незрозумілим, містичним для людини, оскільки її розум є слабкий та мізерний, і не може осягнути всю велич Божої премудрості. Саме цим пояснюється те, що ми часто не можемо зрозуміти, чому Бог чинить так, а не інакше. Все що залишається людині – це смиренно слідувати Божій волі, коритись Йому і виконувати Божі заповіді [1, с. 469-472, 570]. Бог може промовляти до людини і пояснювати їй таємниці буття лише через Одкровення, яке було записане у Святому Письмі пророками. Ніяка інша наука не може осягнути Божої величі та Його премудрості, розкрити всі секрети Його задуму, результатом якого є весь навколишній світ, а вінцем творіння і його найбільшою гордістю, безперечно, є людина. Проте, цей аргумент так і не задовольнив самого Августина і він протягом всього свого життя намагався розв'язати дане протиріччя. Але, як зауважував з цього приводу Джеймс У., сама думка людини про те, що вона є споріднена з чимось вищим за неї, вже підносить її та сповнює надією на можливість подолання своєї недосконалості, збагачує її важливим в емоційно-ціннісному сенсі релігійним досвідом [3, с. 244-245].

Позиція Августина щодо розуміння ідентичності людини стала однією з визначальних за Середньовіччя і лише доба Відродження внесла суттєві корективи. Ренесансні гуманісти наголосили, що людина не повинна почуватися приниженою і грішною, відмолюючи свою ницість і недосконалість, вбиваючи плоть заради втіхи потойбічного життя, вона може пишатися своїми мистецтвами, завоюваннями й відкриттями, вона повинна утверджувати свою гідність не тільки в аскетичних подвигах і смиренному служінні, а й у доброчесній практиці, любові, повноцінному переживанні життя [6, с. 126].

Попри суперечливий характер антропологічного вчення Августина, саме в ньому найбільш чітко проглядається інтенція до зародження ідеї самоцінності кожної людини незалежно від її діяльності, соціального статусу чи відповідно до суспільної моралі. Спростовуючи можливість самостійного відродження втраченої через гріхопадіння гідності в результаті праведного життя, Августин тим самим започаткував світоглядний фундамент для знецінення панівного у парадигмі премодерну уявлення про те, що гідністю людина може володіти тільки у тому випадку, якщо її поведінка відповідає панівним та, відповідно, соціально визнаним нормам та цінностям [7, с. 151].

Отже, як бачимо, погляди Августина на шляхи відновлення людиною своєї гідності, втраченої богоподібності мають чітко виражений теоцентричний, провіденціалістський, ірраціоналістичний характер. З позиції предестинації тільки благодать Бога, незбагненна у своїх причинах, здатна стати тригером, що задіє в житті людини позитивні для неї наслідки її зусиль в індивідуальній вірі та спробах жити діяльною, милосердною любов'ю.

Список використаної літератури

1. **Блаженный Августин. Творения : в 4 т. Т. 1:** Об истинной религии. Санкт-Петербург: Алетейя; Киев: УЦИММ-Пресс, 1998. 752 с.
2. **Блаженный Августин. Творения : в 4 т. Т. 4: О Граде Божием. Книги XIV–XXII.** Санкт-Петербург: Алетейя; Киев: УЦИММ-Пресс, 1998. 592 с.
3. Гоян І. М. Історико-філософська рефлексія психологізму: на перетині філософії і психології: монографія. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2011. 360 с.
4. Гоян І.М., Дойчик М.В. Милосердие как проявление достоинства личности / М.В. Дойчик. Социальное воспитание. Научный журнал. Витебск. 2014. №2 (4). июль-декабрь. С. 37 – 45.
5. Дойчик М. В. Антиномічний вимір гідності людини у християнській філософії Аврелія Августина. Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. 2013. Вип. 75 (8). С. 269–272.
6. Дойчик М. В. Ідея гідності в історії європейської філософії: монографія. Видання 2-ге, доповнене. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2018. 394 с.
7. Дойчик М. В. Ідея гідності людини в європейському ренесансному гуманізмі. Гілея: науковий вісник. 2010. Вип. 40. С. 125–131.
8. Noian I. Axiological aspects of moral and legal decision-making. Anthropological Measurements of Philosophical Research. 2019. V. 16. P. 66 – 77.

*Бажанський Дмитро,
аспірант кафедри філософії, соціології та релігієзнавства
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ, Україна)
Науковий керівник –
Гнатюк Ярослав Степанович,
к. філос.н., доц.*

ВПЛИВ УПРАВЛІНСЬКИХ КОНЦЕПТІВ АБРАХАМА МАСЛОУ НА СУЧАСНІ УЯВЛЕННЯ ПРО ГЕНДЕРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Актуальність гендерної проблематики в ХХІ столітті виходить на новий рівень [2; 3; 4]. Не в останню чергу завдяки соціальному резонансу, який супроводжує різноманітні події пов'язані з дискримінацією за статевою ознакою. Сучасна теорія соціального управління більше не може ігнорувати гендерну проблематику при розробці методології керування соціальними системами. Однак, було би невірно стверджувати, що на теорію управління впливали лише події в зовнішній історії, пов'язані з трансформаційними процесами в суспільстві. Насправді тенденція до переосмислення традиційних підходів до розуміння гендеру намітилась в теорії соціального управління іще в першій половині ХХ

століття. Однак свого методологічно обґрунтованого та завершеного вигляду ця тенденція отримала пізніше в працях Абрахама Маслоу [1].

Досліджуючи проблему мотивації мислитель дійшов до висновку, що основну роль відіграють нематеріальні мотиви. Складна структура базових потреб і метапотреб в добу класичної наукової раціональності не дозволяла здійснити їх коректну класифікацію. Всі спроби акцентувати увагу лише на одних потребах приводили до виникнення мета патологій і аксіологічних криз в соціальному житті. Поступово рухаючись по ієрархії потреб і задовольняючи їх людина отримує можливість досягти особистісної самореалізації. На думку А. Маслоу, самореалізована особистість більш адекватно сприймає дійсність і в більшій мірі незалежна від соціальних і культурних стереотипів.

Розглядаючи питання походження вищих базових потреб дослідник припускав, що вони можуть мати біологічну природу. Однак результати досліджень давали підстави також стверджувати, що безпосередній вияв і способи реалізації потреб формуються безпосередньо під впливом соціуму і культури. До таких висновків А. Маслоу приходять на основі аналізу безпосереднього змісту мотиваційного життя та численних антропологічних розвідок. В своїй праці «Мотивація і особистість» дослідник заявляє, що його мотиваційна теорія була побудована на базі припущення про універсальний характер базових потреб. Окрім того, одним із стратегічних завдань А. Маслоу для себе визначив спробу пошуку теоретичних підстав для усунення поверхових розбіжностей між представниками різних культур і фактично носіями різних ідентичностей. Розвиваючи свою думку, він стверджує, що чим більше досліднику доводиться стикатись з різними людьми, які так не схожі одне на одного, тим більше він бачить скільки у них є спільного.

А. Маслоу визнавав, що запропонована ним класифікація потреб не є завершеною і такою, яка може вирішити всі проблеми мотивації особистості. Однак, вона дозволяє наблизитись до розуміння загальних характеристик людини і допомагає усвідомити, що базові потреби більш є універсальною характеристикою людини, ніж її усвідомлені бажання.

Вступаючи в полеміку з теоретиками школи наукового управління А. Маслоу намагається віднайти нове пояснення різноманіттю поведінкових стратегій, спрямованих на задоволення потреб. На думку дослідника фокус уваги в даному випадку слід дещо змістити з людини на культуру і соціальне середовище. Поведінкові звички часто не дають змоги дослідити мотиви. І тільки цінності культури надають сенсу людській діяльності. Саме впливом середовища, на думку А. Маслоу, можна пояснити зовнішнє різноманіття ідентичностей. В той час як на базовому рівні всі представники людського роду мають спільну основу, яка актуалізує себе в залежності від зовнішніх умов.

Теорія А. Маслоу здійснила справжню революцію в теорії соціального управління, в людино- і суспільствознавчих науках. Дослідник зумів не лише запропонувати принципово новий підхід до розуміння людської мотивації, але й змінити традиційний погляд на проблему людської ідентичності. Однак в сучасних йому соціально-політичних умовах ці погляди не могли знайти повного розуміння і докорінно змінити соціальні стереотипи. Однак, вони значною мірою вплинули на підходи до розуміння проблем расової, культурної та гендерної ідентичності.

Сучасні нам рухи за гендерну рівність та права жінок протягом десятиліть акумулювали свій потенціал для того, щоб в XXI столітті звернути увагу суспільства на соціальні проблеми, породжені гендерними стереотипами. Специфіка управлінської діяльності обумовлює орієнтацію її методології на вирішення практичних проблем. Саме тому, ми можемо очікувати найближчим часом появу нових спеціальних теорій в сфері управління, які будуть ґрунтуватись на актуальних підходах до розуміння проблеми людської ідентичності.

Список використаної літератури

1. Маслоу А. *Мотивация и личность* = Motivation and personality : пер. с англ. / А. Маслоу. 3-е издание. Санкт-Петербург : Питер, 2008. 352.

2. Storozhuk S., Goian I. Gender existence: correlation between equality and identity. *Philosophy and Cosmology*. 2017. V. 18. P. 208-218.
3. Storozhuk S., Goian I. Gender equality as a modern phenomenon. *Антропологические измерения философских исследований*. 2017. V. 11. P. 71-83.
4. Storozhuk S., Goian I. Gender equality in transitive societies: problems and perspectives. *Naukovyi Visnyk NUBiP Ukrayiny. Seria: Gumanitarni studii*. 2018. V. 280. P. 18-29.

Будз Андрій,
аспірант кафедри соціальної психології
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ, Україна)
Науковий керівник –
Гоян Ігор Миколайович,
д. філос.н., проф.

ІДЕНТИЧНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ У КОНТЕКСТІ СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ

Ідентичність особистості – це складне метанаукове поняття, яке використовується у багатьох науках. Крім «ідентичності особистості» науковці також ведуть мову про «національну ідентичність», яка є фактором самоорганізації спільнот [1, с. 140]. Ідентичність особистості має важливе значення для самоусвідомлення людини [2, с. 242]. Зокрема вона важлива для становлення її гідності [3, с. 6; 4, с. 4].

Персональна ідентичність складається з цілої системи **розмаїтих ідентифікацій**. До **таких** можна віднести: естетичні, етичні, політичні, ідеологічні, релігійні, статеві, вікові, національні, етнічні, расові **ідентифікації**, які в тій чи іншій *життєвій ситуації* стають мотивами та спонуками людської життєдіяльності.

Ідентифікації у такому сенсі – це розмаїті знання та персональний досвід, який засвоює людина у процесі навчання та виховання.

Ідентичність, у свою чергу, ми розуміємо як систему мотивів, мотивації, намірів, рішень, сенсів, цінностей, які спонукають людину до фізичної та духовної активності.

Зазвичай людина у повсякденній поведінці і діяльності не керується всіма **ідентифікаціями** (знаннями і досвідом) відразу, бо ті чи інші життєві обставини не вимагають застосування всієї системи ідентифікацій (знань). Однак у важливих життєвих ситуаціях (переважно у процесі складного життєвого вибору) людина використовує **систему ідентифікацій, які** власне й складають основу для формування **ідентичності особи**.

В такому аспекті **ідентичність особи** – це система її **ідентифікацій** (знань та досвіду) розмаїтого характеру. Ці розмаїті **ідентифікації** з необхідністю поєднані між собою певними системними зв'язками, які власне й стають підґрунтям для формування **персональної ідентичності**.

На наш погляд, такий системний зв'язок між розмаїтими ідентифікаціями людини, який забезпечує їх трансформацію в персональну ідентичність ґрунтується на цінностях. Тобто *трансформація ідентифікацій в ідентичність має аксіологічний характер* [5, с. 73].

Саме система цінностей (матеріальних та духовних) поєднує між собою розмаїті **ідентифікації** людини, (починаючи від естетичних уподобань та закінчуючи ідеологічними, національними чи релігійними ідентифікаціями) та трансформує їх в **персональну ідентичність**.

З іншого боку така система цінностей, яка є «посередником» у процесі трансформації ідентифікацій (знань) в ідентичність (мотивація, наміри, рішення) залежить, на наш погляд, від домінуючих ідентифікацій особи. Тому якщо у поведінці людини домінують, наприклад, релігійні чи національні ідентифікації, то відповідно система цінностей буде

формуватись відповідно до них та водночас буде розвиватись ідентичність особи з ухилом до релігійних чи національних ідентифікацій та цінностей.

Звідси у залежності від домінуючих **ідентифікацій**, які людина засвоює своєму світогляди буде формуватись водночас система цінностей особистості та її **персональна ідентичність**, яка буде провідною для мотивації та прийнятті рішень.

Список використаної літератури

1. Будз В. П. *Самоорганізація суспільної дійсності в контексті її антропологічних засад та аксіологічних чинників: у 5 т. Т. 1: Прологмени до самоорганізації суспільного буття. Концептуальні та методологічні основи дослідження: монографія =Self-Organisation of Public Reality in the Context of its Anthropological Principles and Axiological Factors: in 5 Vol. Vol. 1.: Prolegomena to Self-Organisation of Social Being. Conceptual and Methodological Bases of Research: Monograph.* Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2017. 522 с.

2. Гоян І. М. *Історико-філософська рефлексія психологізму: на перетині філософії і психології: монографія.* Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2011. 360 с.

3. Дойчик М. В. *Ідея гідності в історії європейської філософії: монографія.* Видання 2-ге, доповнене. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2018. 394 с.

4. Doichyk M, Doichyk O. *The Idea of Dignity in Contemporary Scientific Discourse. Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, 2019. 2 (2). P. 3 – 12.

5. Hoian I. *Axiological aspects of moral and legal decision-making. Anthropological Measurements of Philosophical Research.* 2019. V. 16. P. 66 – 77.

Міщук Діана,
*студентка групи 2 курсу спеціальності «Філософія»,
кафедра філософії, соціології та релігієзнавства
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ, Україна)
Науковий керівник –
Рохман Богдан Михайлович,
к. філос.н., доц.*

МІРА ТОТОЖНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ТА ІДЕНТИЧНОСТІ ЛЮДИНИ

Кожна людина ідентифікує себе в залежності від контексту, в якому вона перебуває. Ідентичність особистості – це усвідомлення себе людиною, свого місця в світі, належності до суспільства, це те, частиною якої групи вона себе відчуває, а це все залежить від середовища [3, с. 1]. Контекст формує нас і все навколо, зокрема – культуру, релігію і цінності [5, с. 110-120]. Саме ці фактори і впливають більшою мірою на нашу ідентичність. Наприклад, якщо людина щонеділі ходить до церкви – скорше всього вона буде ідентифікувати себе, як християнина.

Тотожність – це не те, ким людина себе бачить, це те, ким вона є насправді. Тобто ми можемо себе ідентифікувати, як побожну людину, яка ходить до церкви, як християнина, але насправді ним не бути. Адже, в деяких ситуаціях, ми можемо не відповідати значенню «побожної» людин. Хтось може приходити з церкви і вдома проявити психологічне насилля, волаючи на дітей, коли вони не зробили уроки й отримали погану оцінку.

У цьому і полягає проблема взаємозв'язку ідентичності та тотожності. Адже те, ким ми себе вважаємо зазвичай не збігається з тим, ким ми є насправді. Спільного у цих двох явищах є те, що вони впливають з одних чинників. Відмінне є те, що ідентичність – це суб'єктивне представлення себе. Це те, як ми під впливом контексту відчуваємо себе. А тотожність – це більш об'єктивне представлення якими ми є. Хтось може думати, що є хорошим другом, уважно слухає, підтримує людину, але потім розповідає її проблеми іншим. Така поведінка не збігається з уявленням про хорошого приятеля. Звичайно ж є

ситуації, коли наші дії збігаються відповідають словам. Але в більшості випадків наша ідентичність не збігається з тотожністю, це відбувається, тому що контекст, тобто середовище, в якому ми знаходимося – плінне. Адже зрозуміло, що людство не стоїть на місці. У світі з'являються нові ідеї, нові культурні традиції, зокрема, змінюються саме цінності. Ми ніяк не зможемо уникнути цієї плінності й тому, те, що ідентичність не буде зазвичай збігатися з тим, ким ми є – норма.

Як говорив відомий науковець Беррес Скіннер: «Те, що являється благом для однієї культури – є благом для однієї культури і все» [4, с. 115]. Це є культурний релятивізм. Кожна культура має свій набір благ, і те, що є благом в одній культурі, не означає, що є благом в іншій. Саме від культурних особливостей і залежить наша ідентичність. Але культури все рівно поступово змінюються [5, с. 115]. Наприклад, залежні від того, як змінюється клімат, як використовуються природні ресурси, яка структура влади існує, як влада комунікує з народом. Це все впливає на наші цінності і формує нашу ідентичність. А ідентичність формується на основі якогось групового світогляду (школи, молодіжних угруповань, релігійних спільнот) й визначає те, як людина бачить тотожність. Такий психологічний феномен, як гідність людини, окреслюється в процесі особистісної ідентифікації з певною системою соціокультурних цінностей, тож свідоме порушення людської гідності в одних світоглядних та соціокультурних умовах у інших може розглядатися як її найвищий прояв [2, с. 8].

Саме ця групова приналежність визначає те, як ти відповідаєш на питання, хто ти є. Ми можемо спостерігати, як індивіди з однієї групи (наприклад, молодіжної субкультури – рокери, панки) ідентифікують себе подібно до членів групи, носять схожий одяг, слухають певну музику, мають однакові інтереси. Це показує вагомність середовища. Питання тотожності, тобто, що робить мене мною, залежить від самоідентичності. «Мене мною робить душа» – скаже людина, яка захоплюється спіритуалізмом. Психолог скаже, що він є набором рис характеру, а біолог, що він – це тіло.

Отже, наша ідентичність детермінується середовищем. А те, як ми уявляємо тотожність залежить від самоідентичності, тобто від суб'єктивного погляду на те, якими ми є. Хоча дуже часто ми не помічаємо й не аналізуємо усю повноту контексту, в якому знаходимося. А у світі повному хаосу молодій людині (але й не тільки їй) дуже важливо краще й глибше розуміти середовище, думати про причини і наслідки та намагатися зробити так, щоб ідентичність співпала з тотожністю. «Пізнайте самого себе», – казав Сократ. Від себе ж хочу додати, що потрібно пізнавати контекст, у якому ми є, щоб досягти тотожності та гармонії між собою та світом. Адже в усьому потрібно знати міру, золоту середину.

Список використаної літератури

1. Вітгенштайн Л. Tractatus Logico-Philosophicus; Філософські дослідження / пер. з нім. Є. Попович. Київ: Основи, 1995. 311 с.
2. Дойчик М. В. Ідея гідності в історії європейської філософії: монографія. Видання 2-ге, доповнене. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2018. 394 с.
3. Ідентичність [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://nus.org.ua/questions/rurs-gromadyanska-osvita-dlya-10-klasnykiv-pro-identychnist-ta-subkultury/>
4. Переломов Л. С. Конфуцій: життя, вчення, доля / Леонард Сергійович Переломов. Москва: Восточная литература, 1993. 440 с.
5. Скіннер Б. Поза свободою і гідністю [Електронний ресурс] / Беррес Скіннер. – 1971. – Режим доступу до ресурсу: <https://coollib.com/b/459981-bf-skinner-prevyishe-svobody-i-chesti/readp>.
6. Скотна Н. В. Самоідентичність: проблема суб'єктності та індивідуальності [Електронний ресурс] / Надія Володимирівна Скотна. *Молодь і ринок*. 2016. Режим доступу до ресурсу: <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=http://nbuv.gov.ua/j->

*Матвійчук Тарас,
аспірант кафедри філософії, соціології та релігієзнавства
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ, Україна)
Науковий керівник –
Дойчик Максим Вікторович,
д. філос.н., доц.*

МОВА ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У СУЧАСНОМУ СВІТІ: КРІЗЬ ПРИЗМУ МЕТОДОЛОГІЇ Л. ВІТГЕНШТАЙНА

Поняття ідентичності є багаторівневим поняттям. Виокремлюють особистісну ідентичність, що є результатом самоусвідомлення індивідом власної тотожності і забезпечує зв'язність історії життя людини, а також групову, або соціальну ідентичність, що позначає приналежність до певних соціальних груп. Визначальну роль у процесі функціонування різноманітних групових ідентичностей часто відіграє спільна мова, або ж спільний дискурс. Слід зауважити, що мова є не просто інструментом комунікації у середині соціальної групи, що має свою ідентичність, а також може бути активним чинником, що окреслює цю групову ідентичність та формує її параметри [2, с. 61].

Така обумовленість групової ідентичності спільним мовним простором особливо помітна на прикладі різноманітних національних ідентичностей. Та слід зауважити, що мова не завжди може бути маркером для виокремлення національної ідентичності. Як зазначає Я. Грицак, існують дві традиції до визначення поняття нації: 1. Західноєвропейська модель політичної нації. 2. Етнічна модель нації характерна для Східної Європи та Азії. І саме в контексті етнічної моделі мова зазвичай оцінюється як необхідна складова національної ідентичності [3, с. 11].

Не вдаючись до дискусійного питання оптимальної моделі національної ідентичності для специфічного контексту України, я все ж спробую вказати на деякі аспекти відношення мови та соціальної реальності. Для цього я використаю низку концептів, представлених Л. Вітгенштайном у його пізніх дослідженнях. А саме: 1. Мовна гра - поняття, що має кілька значень (як сукупність мови і діяльності), (як певна ідеалізована модель вживання слів), (як вихідна лінгвістична форма, в процесі якої відбувається навчання вживанню мови) [1, с. 95]. 2. Форма життя – як соціокультурне підґрунтя окремих мовних ігор. Часом у текстах Л. Вітгенштайн виокремлював і біологічний аспект поняття форми життя (наприклад, у відомому афоризмі: «якби лев вмів говорити, ми б все одно його не зрозуміли»). Важливим моментом є те, що мовні ігри функціонують як вираження різноманітних форм життя (соціокультурних груп) [4, с. 135].

Складнощі, що виникають при спробі застосування концепту мовної гри (сьогодні частіше використовується споріднений концепт дискурсу) зазвичай пов'язані із тим, що не існує чітких параметрів стосовно масштабів тих соціокультурних середовищ, на основі яких мовні ігри можуть виникати. Згідно з поглядами самого Л. Вітгенштайна, не може існувати індивідуальна мова, а для виникнення та функціонування найпростішої мовної гри необхідна взаємодія мінімум двох суб'єктів мовлення. Як наслідок можна виокремити безліч ситуативних потенційних мовних ігор, про які Л. Вітгенштайн розмірковував у праці «Філософські дослідження» [1, с. 102].

Інструментально зручними є підходи виокремлення більш стійких, масштабних і тривалих в часі мовних ігор, що функціонують на основі певних форм життя, які можуть бути співставлені із окремими ідентичностями. Такі спроби здійснювалися низкою дослідників, що як вихідну методологічну стратегію обрали підхід репрезентативний у пізній філософії Л. Вітгенштайна (наприклад, в теорії дискурсу Е. Лаклау і Ш. Муффа, або

ж ідеях Ю. Габермаса стосовно функціонування національних, релігійних або етнічних дискурсів). Очевидно, що такі підходи є радше конструктивістськими і виокремлення окремого дискурсу за мовною ознакою є методологічною умовністю. Це дозволяє фіксувати процеси конкуренції між різноманітними дискурсами, які відображають реальні процеси соціальної, політичної, економічної, ідеологічної боротьби.

Для прикладу пригадаймо те, як на початку всесвітньої пандемії та протягом всієї весни 2020 року Д. Трамп послідовно використовував означення для Covid 19 як «Китайський вірус». Таким чином президент США намагався інтегрувати у широкий дискурс уявлення про вину Китаю у виникненні всесвітньої пандемії. Очевидно, що зусилля Д. Трампа не були спрямовані виключно на внутрішньополітичний вжиток у США і не позиціонувалися як його приватна думка. Тому означення Китайський вірус передбачало існування та експансію певного нарративу і можна уявити ситуацію, коли б цей вислів став загальноживаним у всьому англomовному світі, або ж навіть був перекладеним на інші мови. В історії міжнародної політики існує багато схожих прикладів штучного конструювання дискурсів для просування власних зовнішньополітичних або економічних інтересів.

Та повернімось до розгляду мови як фактору національної ідентичності. Якщо розуміти національну ідентичність як етнічну - як самовизначення особи у контексті національної культури, причетності до певної системи цінностей та світогляду, то мова є визначальним фактором збереження цієї цілісності [3, с. 12]. Детально аксіологічну функцію мови та її визначальний вплив на формування національної ідентичності досліджували багато вітчизняних дослідників: П. Гриценко, І. Гоян [5], О. Забужко, В. Кулик, В. Лісовий, О. Потєбня.

Концепція Л. Вітгенштайна також передбачає аксіологічний вимір функціонування мовних ігор. Якщо виокремити три чинники, що в сумі конструюють мовну гру: 1. Об'єктивна реальність (фізична, соціальна) 2. Прагматичний аспект, що визначає значення. 3. Символічний (як його позначає О. Йосипенко – церемоніальний) аспект мовної гри, то слід визнати, що два останні чинники відображають специфічний аксіологічний та світоглядний каркас тієї чи іншої мовної гри.

Список використаної літератури

1. Вітгенштайн Л. *Tractatus Logico-Philosophicus*; Філософські дослідження / пер. з нім. Є. Попович. Київ : Основи, 1995. 311 с.
2. Гончарова М. Роль мови у формуванні різновидів ідентичностей. *Мова і суспільство*. 2015. №5. С. 60-69.
3. Грицак Я. Нариси історії України: формування модерної української нації *XIX-XX*. Київ: Генеза, 1996. 360 с.
4. Лактіонова, А. Найменування, значення, об'єкти світу у «Філософських дослідженнях» Людвіга Вітгенштайна. *Sententiae*. 2011. № 2. С. 133–140.
5. Hoian I. Axiological aspects of moral and legal decision-making. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*. 2019. V. 16. P. 66 – 77.

*Макарук Катерина,
аспірантка кафедри філософії, соціології та релігієзнавства
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ, Україна)
Науковий керівник –
Дойчик Максим Вікторович,
д. філос.н., доц.*

ГЕНДЕРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ТА ГІДНІСТЬ ЛЮДИНИ

В сучасному науковому дискурсі гідність постає багатоплановим поняттям [9, с. 5], і гендерний вимір його інтерпретації залишається на одним із найбільш актуальних. Гідність є ціннісною характеристикою людини, яка передбачає набір соціально значимих норм та принципів, які забезпечують усвідомлення людиною своєї самоцінності та визначають її суспільну цінність. Проте, останнім часом це поняття все частіше використовують саме тоді, коли йдеться про право людини на самостійні рішення, вимогу шанобливого ставлення і заборону приниження [4, с. 7]. В наш час можна спостерігати випадки, коли гендерна ідентичність людини перестає відповідати загальноприйнятим нормам суспільства, тоді це питання підноситься на рівень боротьби за рівність в правах, за утвердження лібертаріанських цінностей [10, с. 216]. Багато в чому потенціал такої конфліктогенності зумовлений процесом гендерної соціалізації, який на різних етапах розвитку людського суспільства впливав та продовжує впливати на процес гендерного самовизначення людських індивідів. Цей процес обумовлюється прагненням суспільства втручатися в особистісні сфери людського життя і ставити певні вимоги до представників різних гендерних груп. Також, процес гендерної соціалізації призводить до формування в людській свідомості стійких стереотипів, які мають регламентувати життя, як чоловіків, так і жінок. За таких умов нав'язування людині усталеної моделі поведінки зумовлює втручання в сферу людської гідності, тому, що кожна людина заслуговує на гідне ставлення та на право захисту своєї гідності, незалежно від того, чи збігається її гендерна ідентифікація та реальна стать.

Гендерна соціалізація – засвоєння та відтворення індивідом певних, властивих відповідному суспільству статево співвіднесених нормативів поведінки [1, с. 12].

Гендерна ідентичність – це переживання власної відповідності гендерним ролям, тобто сукупностям суспільних норм і стереотипів поведінки, характерних для представників певної статі [5, с. 55].

Гендерні стереотипи – стійкі, повторювані загальноприйняті уявлення про місце та виконувані ролі того чи іншого гендеру в суспільстві, а також про особистість людей тієї чи іншої ідентичності [5, с. 77].

Ще до середини минулого століття питання про гендерну ідентифікацію обмежувалося суто статевою приналежністю, яка вважалася статичною і незмінною, з цього і випливали біологічні, психологічні і соціальні відмінності між чоловіками та жінками [7, с. 167].

З розвитком людського суспільства, посилюється увага до людської гідності, прав людини на самовизначення та самоідентифікацію, сучасні глобалізаційні процеси, розвиток науки, біології та медицини відкривають нові шляхи для гендерної ідентифікації [2]. Процес ідентифікації людиною себе як представника тої, чи іншої статі є характерним для кожної людини і є її невід'ємним правом. В переважній більшості випадків, проблем з гендерною ідентифікацією не виникає, оскільки з перших днів життя індивіда відбувається процес гендерної соціалізації, в ході якого індивід приймає загальні норми поведінки, які відповідають представникам певної статі. Така модель називається цисгендерною і вважається нормальною в суспільстві, супроводжується суспільним схваленням. Проте, навіть за таких умов може зачіпатися людська гідність з боку суспільства, яке тисне на людину своїми вимогами.

При цьому, є випадки, за яких гендерна ідентифікація не збігається з біологічними ознаками, які людина має від народження. Таких людей прийнято називати трансгендерними. На думку суспільства, така модель вважається відхиленням від норми. Трансгендери навіть в умовах сучасного цивілізованого суспільства часто стикаються з нетерпимістю, дискримінацією та осудом з боку прихильників традиційного суспільства [8, с. 104]. За таких умов, відбувається гостре втручання в сферу гідності і честі людини.

Формування гендерної ідентичності індивіда відбувається в процесі постійної комунікації з оточуючими людьми, внаслідок чого людина засвоює моделі відповідної поведінки, які постійно укріплюються через постійну взаємодію з умовами життя [6,

с. 293]. Також, важливу роль в цьому процесі відіграють гендерні стереотипи, які виступають як основа гендерної соціалізації і, в свою чергу, закріплюють в уявленні людини норми і моделі поведінки. Внаслідок гендерної соціалізації індивідом засвоюються загальноприйняті суспільством колективні норми, які поступово сприймаються індивідом, як частина його власної особистості та власної гідності, які протягом життя на підсвідомому рівні регламентують поведінку індивіда [8, с.104].

Гендерна соціалізація жінок, внаслідок стійких історично-сформованих стереотипів, має суттєві відмінності від гендерної соціалізації чоловіків. Це проявляється в тому, що від жінки вимагається спрямування на традиційні сімейні цінності, сім'ю, виховання дітей, домашнє господарство. В свою чергу, від чоловіків суспільство не вимагає спрямування на активну участь у сімейному житті та господарстві, а навпаки, активність в професійній та суспільних сферах життя [8, с 105]. За таких умов, на людину накладаються обмеження, дотримання яких веде до суспільного схвалення, а порушення – призводить до різкого осуду. Цей тиск і ці обмеження не можуть не спричинити вплив на самовизначення індивіда, на його гендерну ідентичність, що в свою чергу, є прямим порушенням людської гідності.

Отже, у кожної людини відбувається процес гендерної ідентифікації та усвідомлення себе представником певного гендеру. Гідність людини передбачає її право на самоідентифікацію. Проте, процес гендерної соціалізації не завжди позитивно впливає на гідність та гендерну ідентифікацію людини, оскільки може зумовлювати тиск на людину, вимагати від неї чітко визначеної моделі поведінки, залежно від статі. На людину може накладатися ряд обмежень, порушення яких засуджується суспільством, що є порушенням людської гідності, яка проголошує право на повагу до людини, незалежно від статі та гендерної ідентифікації. Роль гендерної соціалізації в гендерній ідентифікації людини є доволі неоднозначною: за певних умов, вона може слугувати дороговказом в житті індивіда, але водночас, в певній мірі, процеси гендерної соціалізації можуть проявлятися, як насильство над гідністю людини. І тут також важливо пам'ятати, що попри усі розбіжності, людство ще з давніх-давен запропонувало універсальний спосіб, який діяльно допомагав прийти до порозуміння, прийняти відмінність іншого, утверджувати шанобливе ставлення до іншого – милосердну любов. Милосердя – є діяльним добром, тобто таким ставленням, яке проявляється у вчинках людини, зміст яких обумовлює цінність її існування в світі. Діяти милосердно – означає поводитись гідно [3, с. 38].

Список використаної літератури

1. Говорун Т.В. Гендерна психологія: Навч. Посібник\ Говорун Тамара Василівна, Кікінеджи Оксана Михайлівна. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 307с.
2. Гоян І. М. Історико-філософська рефлексія психологізму: на перетині філософії і психології: монографія. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2011. 360 с.
3. Гоян І.М., Дойчик М.В. Милосердие как проявление достоинства личности / М.В. Дойчик. Социальное воспитание. Научный журнал. Витебск. 2014. №2 (4). июль-декабрь. С. 37 – 45.
4. Дойчик М. В. Ідея гідності в історії європейської філософії: монографія. Видання 2-ге, доповнене. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаніка, 2018. 394 с.
5. Словник гендерних термінів/ Укладач З. В. Шевченко. – Черкаси: видавець Чабаненко Ю., 2016. – 336 с.
6. Курбанова Л.У. К проблеме гендерной идентичности: социокультурный аспект. Научные ведомости Белгородского университета. 2011, №2 (97). с. 292-297.
7. Матвеева К.С. Гендерная идентичность как объект социологического исследования. Вестник Тамбовского университета. Серия: гуманитарные науки. 2007. №6 (50). с.165-171.
8. Мирошнеченко А.В. Гендерна соціалізація як процес формування гендерної ідентичності особистості. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Психологія. – 2011. №985, вип. 48. – С. 103-106.

9. Doichyk M, Doichyk O. The Idea of Dignity in Contemporary Scientific Discourse. Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences, 2019. 2 (2). P. 3 – 12.
10. Storozhuk S., Goian I. Gender existence: correlation between equality and identity. Philosophy and Cosmology. 2017. V. 18. P. 208-218.

*Мацап`як Ольга,
аспірантка кафедри філософії, соціології та релігієзнавства
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ, Україна)
Науковий керівник –
Дойчик Максим Вікторович,
д. філос.н., доц.*

МОЖЛИВІСТЬ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТОТОЖНОСТІ І НЕПЕРЕРВНОСТІ ЛЮДСЬКОГО Я В СУЧАСНОМУ СВІТІ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ДОСВІД АРТУРА ШОПЕНГАУЕРА

Буття людини дихотомічне. Будучи унікальною особистістю, в той же час вона є частиною суспільства. Протягом усього свого життя кількість соціальних ролей, які вона змушена виконувати, вражає своїм розмаїттям і здатністю динамічністю. Багато соціальних ролей, як, до прикладу, професійна спрямованість чи релігійна приналежність, ми обираємо самі. Деякі ролі виконуємо особливо не замислюючись над ними. Проте, багато соціальних ролей нам нав'язує наше оточення. Саме вони в своїй сукупності впливають на наш вибір, формують нашу поведінку, визначають спосіб життя (змінюють нас). Сьогодні особливо актуальним постає проблема збереження своєї персональної ідентичності в бурхливому потоці суспільних змін.

Чим більше людина намагається віднайти тотожність собі у світі, тим ясніше усвідомлює марність його і всіх потягів Волі до життя. Нічого вони людині не принесуть, окрім страждань. І таке пізнання розкриває всю безглуздість земного життя [1, с. 196]. Тому, на думку А. Шопенгауера, немає нічого важливішого за усвідомлення цінності свого власного існування, збереження тотожності і неперервності власного Я. Мислитель пропонує два протилежні способи для усвідомлення своєї цінності: перший спосіб полягає в емпіричному спогляданні, яким воно постає ззовні, як дещо нескінченно мале в безмежному за часом і простором світі. Другий – полягає в пізнанні себе. Ми себе пізнаємо тільки з внутрішнього боку, безпосередньо, все інше ми пізнаємо опосередковано, як уявлення, як чужий образ, «викликаний» у нашій голові. Занурюючись у своє внутрішнє Я, ми усвідомлюємо себе як усе у всьому і як єдину власне дійсну сутність і істоту, яка разом із іншими такими ж істотами, ззовні даними, пізнає себе, як у дзеркалі. Цей другий спосіб є «безпосереднім пізнанням самого себе як речі самої в собі». «Річ сама в собі, хотіння (воля) життя присутня у кожній окремішій, найдрібнішій, істоті цілісно і нероздільно і в такій повноті, як в усіх інших, коли-небудь існуючих, суцільних і майбутніх, разом узятих» [5, с. 1168]. Тому, на думку мислителя, якщо б загинули усі інші істоти, то в тій одній, що вціліла, все ж таки продовжувала б існувати непорушно уся сутність світу в собі, а з загибеллю однієї людини гине цілий світ, світ який вона носить в своїй голові [5, с. 1169].

На думку Артура Шопенгауера, досвід життя переконує: «усі істинні заслуги й відзнаки моральнісні, як і розумові, мають не просто фізичне чи інше емпіричне, а метафізичне походження, тому дані а priori, а не а posteriori» [2, с. 280], тобто вроджені, а не набуті, відповідно вкорінені не у явищі, а у речі в собі, й є такими згідно з принципом сансари. «Тому кожний по суті виробляє тільки те, що вже незаперечно закріплене в його природі, тобто у вроджених задатках» [3, с. 1171].

А. Шопенгауер прослідковує взаємозв'язок між персональною ідентичністю, темпераментом та інтелектом. На його думку, чим вищий інтелект, тим яскравіша індивідуальність. Проте інтелект черпає свої сили в темпераменті (психічній силі людини).

Меланхолійний темперамент, на думку А. Шопенгауера, містить у собі найбільший енергетичний потенціал («понаднормову нервову силу»), і служить природно-біологічною основою песимізму, переживанні життя як страждання. «Внутрішня сторона» людини не піддається змінам, тому її моральний характер протягом усього життя залишається незмінним, тому ні життєвий досвід, ні філософія, ні релігія не можуть допомогти нам стати кращими. В такому випадку, основним для людини залишається пізнання себе немов із зсередини, пізнання своїх задатків, усвідомлення того, ким вона насправді хоче бути. Філософ зауважує: «Життя – це дзеркало, в яке ми дивимося для того, щоб пізнати себе, пізнати те, що в ньому відображається» [5, с. 1371].

А. Шопенгауер впевнений, що для тих, хто обдарований незвичною і видатною в духовному відношенні індивідуальністю, більшість загальнозначущих насолод виявляються зайвими і навіть обтяжливими. Духовно багата людина не відчуває самотності, адже наодинці завжди буде мати цікаве заняття і розвагу з власними думками і фантазіями. Коли людина визнає свою самотність, не тікає він неї і не боїться її, вона відчуває справжній смак життя, змінюється її світогляд, ставлення до світу. Лише перебуваючи на одинці із собою, людина стає справжньою, цінує кожную хвилину свого життя. Самотність та аскетизм постають дороговказом, моментом істини для людської особистості. Таким чином, найбільш важливим у житті людини є її персональна ідентичність, тобто те, «що вона являє сама собою», як особистість, як індивідуальність. І саме це в людині є дієвим постійно і за всіх обставин, абсолютно цінним, на противагу відносній цінності інших благ життя [4, с. 52]. «Людину із зовні зачіпає набагато менше, ніж думають за звичай» [5, с. 897]. Критерієм істинності цього твердження є невблаганний час, перед яким «поступово щезають тілесні і духовні переваги, і лише один моральний характер для нього залишається недоступним» [5, с. 897].

Проте, висловлена А. Шопенгауером позиція в сучасній філософській науці оцінюється контрверсійно і залишає місце для подальших дискусій, особливо в світлі питання аксіологічних підстав ідентичності людини [6, с. 72].

Отже, однією з великих заслуг А. Шопенгауера для нашого сьогодення є зосередження уваги на проблемі збереження персональної ідентичності в умовах швидкоплинної соціальної кон'юнктури. І наше сьогодення лише підтверджує важливість багатьох його філософських прозрінь. Підлаштовуватись під вимоги цього світу, розчинятись у нестримному потоці соціальних змін, чи збагатити його своєю унікальністю, виявляючи сміливість бути собою – ось питання на яке людині належить дати відповідь.

Список використаної літератури

1. Гоян І. М. Історико-філософська рефлексія психологізму: на перетині філософії і психології: монографія. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2011. 360 с.
2. Дойчик М. В. Ідея гідності в історії європейської філософії: монографія. Видання 2-ге, доповнене. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2018. 394 с.
3. Дойчик М. В. Гідність генія у філософській творчості А. Шопенгауера. Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. 2016. Вип. 111 (8). С. 249–254.
4. Дойчик М. В. Трактатування духовності як основи гідності людини у філософії А. Шопенгауера. Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки. Серія «Філософія». 2016. Вип. 20. С. 51–57.
5. Шопенгауер А. Мир как воля и представление [пер. с нем. Ю. Айхенвальд, Ф. Черниговец, Р. Кресин. Минск : Литература, 1998. 1408 с.
6. Hoian I. Axiological aspects of moral and legal decision-making. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*. 2019. V. 16. P. 66 – 77.

Кривда Н.Ю.
доктор філософських наук,
професор кафедри української філософії та культури
Київського національного університету імені Т. Шевченка
м. Київ, Україна

РЕІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІСТОРИЧНОГО ДОСВІДУ У ВИРШЕННІ МОВНОГО ПИТАННЯ ЯК ОДНА З ВАЖЛИВИХ НАВИЧОК УКРАЇНСЬКИХ ГУМАНІТАРІЇВ

Від часу здобуття Україною незалежності і до наших днів, мовне питання залишається в центрі суспільної уваги. Така ситуація зумовлена відсутністю послідовної мовної політики, що давало можливість частині державних службовців та політиків заgravати з російськомовним українським населенням, підкреслюючи потребу у двомовності на локальному рівні, забезпечену визнанням російської мови регіональною. Перспективи та наслідки подібних політичних вимог, наразі викликають гострі суспільні дискусії, в основі яких зазвичай лежить особисті забаганки, зумовлені незнанням ролі мови в процесі етнічного та національного самовизначення та нерозумінням їхньої ролі у розвитку суспільства всезагального добробуту. Така ситуація, як свідчить український досвід останніх років, може зумовлювати трагічні й непоправні наслідки для усього суспільства, а тому потребує особливої уваги гуманітаріїв. Саме вони є світоглядним оплотом, суголосної історичному досвіду спільноти, культурної та мовної політики держави.

Зважаючи на те, що численні спекуляції мовною ситуацією в Україні зумовлені впливом колективних спогадів не тільки українців, а й сусідніх держав, українська гуманітарна наука та освіта мають зосередити свої зусилля на підготовці фахівців здатних критично осмислювати історичний досвід українців у вирішенні мовного питання. Завдяки цій навичці відкриється можливість прояснити суперечливі сторінки історії розвитку українського культурного простору та історії становлення української літературної мови. Останні наразі залишаються найбільш дискусійним та гострим питанням з огляду на те, що багато авторитетних українських вчених XIX ст. доводили необхідність збереження «общерусского языка». В даному контексті доречно згадати батька української етнопсихології М. Костомарова, для якого українська мова залишалася всього лиш «нарв'їєм» [3, с. 79-80].

Зауваги та висновки М. Костомарова з приводу мовного питання видаються гостро дискусійними, проте небезпідставними з огляду на свідчення цілого ряду інших тогочасних учених. Наприклад, П. Куліш, розкриваючи значення літературної мови у процесі тематизації українського культурного простору, зацентрував увагу на зневажливе ставлення українців до української мови. Згідно з його свідченнями, значна частина провідних верств тогочасного українства писали «і розмовляли у поважних бесідах польськи [або російською – уточ. наше], хіба тільки лаялаись по руськи» [6, с. 567]. Українською ж розмовляли тільки «знехтувані столицями доматорі, люди малої науки, узенького кругозору, панки, підпанки, полупанки, міщане, козаки та посполита чернь, хлібороби» [6, с. 571].

Згідно з висновками П. Куліша, саме широке використання польської та російської мов у громадському житті та науковій діяльності, призвело до занедбання українського слова, а з ним винародовлення українців, котрі через мову залучалися до чужих звичаїв [6, с. 33]. Натомість «русичина жила своїм природнім життем у руському простолюдді, і давала ознаку своєї самобутности незліченими піснями, що дивують етнографа своєю красою силою. Та цвітучи собі і дико буяючи, не робила русчина прогресу, не робила через те, що не мала пуття перед собою, ані чести, ані поваги перед собою» [6, с. 567]. Поступове зникнення українського народу, на думку П. Куліша, стало закономірним наслідком

притаманної українському проводу жадоби до наживи і верховодства, котрі й привели українство до самозанедбання [6, с. 427].

Така песимістична оцінка перспектив етнічного самовизначення українців була зумовлена глибоким розумінням П. Кулішем мовної ситуації в Україні, що емпірично підтвердив Перший загальний перепис населення Російської імперії (1897 р.). Згідно з ним, частка україномовного населення в українських губерніях, які входили до складу Російської імперії була досить високою – українці (17,81%) складали другу за численністю мову групу після росіян (44,31%) [1, с. 268]. При цьому, значною була частка українського населення у більшості українських регіонів. Так, приміром, україномовне населення Бессарабської губернії складало 19,62 %, натомість у Волинської – 70,10 %, Катеринославської – 68,90 %, Київської – 79,21 %, Курської (Путивльського повіту) – 52,06 % Подільської – 80,93 %, Полтавської – 92,98 %, Таврійської – 42,21%, Харківської – 80,62 %, Херсонської – 53,48 %, Чернігівської – 66,41 % [1, с. 269].

Здавалось би високий відсоток україномовного населення повністю спростовує висновки та теоретичні узагальнення зроблені П. Кулішем, утім це зовсім не так. Значна більшість україномовного населення проживала в сільській місцевості або в невеликих провінційних містечках і вирізнялася вкрай низьким рівнем освіти. Зокрема, тільки 0,36 % україномовного населення мали освіту вищу за початкову школу, натомість письменними всього лише 18,9% українців [2, с. 309]. Цей факт, мав амбівалентне значення для розвитку українського руху – малограмотні українські селяни, не могли стати прихильниками будь-яких тогочасних суспільно-політичних переконань, водночас, будучи позбавленими доступу до російськомовної шкільної освіти, вони продовжували відтворювати історично сформований спосіб життя транслюючи з покоління в покоління притаманні йому норми й цінності, тим самим звісно запобігаючи асиміляції українців.

Дещо інші тенденції спостерігалися посеред міського населення, де українці становили помітну меншість. Так, приміром, україномовне населення Києва у 1897 році складало 22,23 %, натомість російськомовне – 54,20 %, польськомовне – 6,69 %, мовою ідиш розмовляло – 12,08%, а німецькою – 1,76 % міщан [1, с. 282]. Наведені статистичні дані можна було проігнорувати, досліджуючи ідейні та соціокультурні витoki сформованого в цей час образу України народницького спрямування, за умови відсутності даних щодо розподілу україномовного населення за становою приналежністю. Зокрема, україномовні дворяни становили 907 осіб, натомість чиновники – 965, дещо чисельнішим було україньськомовне духовенство, яке налічувало приблизно 1467 осіб, україномовні почесні громадяни, купецтво і міщани у єдності своїй становили поважну групу, яка налічувала приблизно 1797 осіб, тоді як україномовне простонароддя Києва становило 33270 осіб [1, с. 283]. Подібною була ситуація з україномовним населенням і в багатьох інших великих містах України на зламі XIX–XX ст. Як приклад, можна згадати Харків, україномовне населення склало 25,92%, а російськомовне – 63,17 %.

Наведені нами статистичні дані дають всі підстави говорити про те, що на зламі XIX–XX ст. престиж української мови був доволі низький. Більшість тогочасної української інтелігенції занижували її статус і на побутовому, і на літературному рівні. Утім це не стало причиною вилучення «малоросійського наріччя» чи «простонародного малоросійського говору» з літературних творів. Навпаки українську мову часто використовували для демонстрації комічного та іронічного, тим самим підкреслюючи витонченість та глибину російської мови. Остання, була свідченням приналежності до високої культури, тоді як українська – незмінна ознака низького соціального статусу, провінційності та малограмотності.

Як відомо, тенденційна оцінка потенціалу української мови сформувалася внаслідок жорсткої асиміляторської мовної політики Російської імперії у другій половині XIX ст. На думку Є. Маланюка, вона зумовила формування комплексу меншовартості українства вираженого малоросійством як ментальною хворобою [4, с. 234-236]. Воно, як доводив вчений, було характеристикою інтелігенції, ментальними рисами якої були зрадливість та

світоглядна хиткість, які зумовлювали перманентні поразки на полі національної боротьби та погорда своїх україномовним народом.

Привитий російською асиміляційною політикою комплекс української меншовартості, на думку І. Огієнка, мав трагічні наслідки для модерного державотворення. Українська інтелігенція, як цілком аргументовано доводив вчений, «була нечисельна, політично таки мало свідомо й у своїй переважній більшості міцно і сильно пов'язана з інтелігенцією російською» [5, с. 4]. Це зумовило комунікативний розрив, внаслідок якого український провід початку ХХ ст. не завжди усвідомлював себе носієм культурних цінностей народу, який представляла у політичній площині. На думку І. Огієнка, ця проблема була зумовлена нерозумінням ролі мови у процесі формування культурної ідентичності спільноти та відсутністю фахівців, здатних показати витоки та поважну історію української літературної мови. Як відомо, ця прогалина мала надзвичайно трагічні наслідки для України, здолати які не вдалося до сьогодні. З огляду на це, хотілося б наголосити на тому, що вміння реінтерпретувати історичний досвід, тим самим корегуючи колективну пам'ять спільноти є вагомим завданням сучасних гуманітаріїв.

Список використаної літератури

1. Казакевич О. М. Українська мова як чинник формування модерної нації у європейському контексті (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.). Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук за спеціальністю 07.00.01. історія України (032 – історія та археологія). Київ: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2018. 479 с.

2. Каппелер А. Росія як поліетнічна імперія. Виникнення. Історія. Розпад. Львів : Видавництво Українського Католицького Університету, 2005. 360 с.

3. Костомаров Н. Две русские народности. Основа. СПб., 1861. №3. С. 33-80.

4. Маланюк Е. Книга Спостережень. Т. 2. Торонто: Гомін України, 1966. 480 с.

5. Огієнко І. Рятуння України. На тяжкій службі своєму народові. Вінніпег, «Волинь». 1968. 96с.

6. Руська письменність. Твори Пантелеймона Куліша : в 6-ти тт. Т. 6. Львів: Просвіта, 1910. 700 с.